

Aleksandar Sergejević Puškin

Evgenij Onjegin

*s ruskog preveo i komentare sastavio
Ivan Trnski*

*prijevod redigirao i tumačenja nadopunio
Zvonimir Bulaja*

eLektire.skole.hr

ALEKSANDAR S. PUŠKIN

EVGENIJ ONJEGIN

ROMAN U STIHOVIH.

PREVEO I VJEKOPISOM POPRATIO
IVAN TRNSKI.

Pétri de vanité il avait encore plus de cette espèce d'orgueil qui fait avouer avec la même indifférence les bonnes comme les mauvaises actions, suite d'un sentiment de supériorité peut-être imaginaire.

Tiré d'une lettre particulière.¹

¹ Zasnovan na taštini, imao je još više od one vrste ponosa zbog koje se s jednakom ravnodušnošću priznaju dobra kao i loša djela, zbog osjećaja nadmoći koji je možda samo umišljen.

Izvadak iz jednog pisma.

Sadržaj

Petru Aleksandroviču Pletnevu _____	4
Pjev prvi _____	5
Pjev drugi _____	4
Pjev treći _____	27
Pjev četvrti _____	42
Pjev peti _____	60
Pjev šesti _____	76
Pjev sedmi _____	93
Pjev osmi _____	109
Odlomci iz Putovanja Onjeginova _____	148
Rječnik _____	156

Petru Aleksandroviču Pletnevu

Nije svijet mi zabavljati,
Do bratske mi dobre volje,
Tebi rad sam zalog dati
Dostojan te vrijedna zgolje,
Dostojan ti duše krasne,
Svete mašte i divote,
Tvoje žice žive, jasne,
Viših misli i prostote;
Eto tako primi milo
Svežaj kita čudna šara,
Polusmiješna, polužalna,
Narodnjega, idealna,
Nebrižnoga plod mi mara,
Besanica, zanošaja,
Nezrelih mi godinjaka,
Uma hladnih zabludžaja,
Srcu jadnih spomenaka.

Pjev prvi

I življeti žuri i ćutjeti brza.

K. Vjazemskij.

I.

"Stric mi bio pošten čovjek,
Kad ga smota sila bolje;
Navro biti pažen dovijek,
Što da bolan čini bolje?
Primjerom je. Drugi slijede.
Ali, Bože, teške bijede:
Danju, noćju uza nj' bdjeti,
Ostavit ga nije smjeti,
Pretvarat se valja vrlo,
Stara groba razgovarat,
Za log mu se mekan starat,
Lijek u suho lit mu grlo,
A uzdahnut rad bi pravo:
Kada će te odnijet đavo?"

II.

Prašec poštom niz to polje
Mlad prokletac to si reče,
S neshvaćene božje volje
Lijep imetak mlad još steče.
Mili znanci, znanice mi,
Ja se namah reći spremih
Priljem Mile i Ruslána,²
Tko je junak mog romana:
To j' Onjegin, koj se zače
Ponevju nam baš pri vodi,
Tuj se možda i ti rodi,
Mladićeva, moj zemljače!
Poboravljah tamo i ja,
Al mi sjever ljut ne prija?³

III.

Ponije mu se otac pravo
Službujući – s duga dosta,

² "Ruslan i Ljudmila" zove se prvi veći pjesmotvor Puškinov. (Napomena urednika: tumačenja bez oznake su prevoditeljeva, a posebno su naznačena dodatna urednikova pojašnjenja.)

³ To je pisao Puškin u Besarabiji, kuda je bio prognan.

Po tri ljetom plesa davo,
Propalicom za tijem osta,
Evgeniju sudba godi:
Jer " m a d a m e " ga s prva vodi,
Tad " m o n s i e u r " se s njime trudi.⁴
Živ je dječak, dobre ćudi.
Al A b b é je Francez pravi,
Neće odviš na nj da svali,
Nauča ga sve u šali,
Ćud uljudit zaboravi,
Zlopadenja korit neće,
Nasadom⁵ se s njime šeće.

IV.

Mlade dobe čim li stežne
Evgeniju dođe hora,
Hora nade, tuge nježne:
Bje " m o n s i e u r u " poč iz dvora.
Naš Onjegin na slobodi
Po novoj je strižen modi –
Londonski vam d a n d y⁶ cijeli
Ukaza se u svijet bijeli.
Vješt franceskoj besjedi je,
Razgovijetan, pismen pače,
Mazur plešuć lasno skače,
Klanjajuć se lijepo vije;
Kud ćeš bolje? svijet mu sudi:
Razuman je, mile ćudi.

V.

Nauka nam svijem je mala,
Jedva tko će više znati,
Nije mudrost, Bogu hvala,
Napredništvom u nas sjati.
Pa Onjegin, kažu mnogi
Odrješiti suci strogi,
Mlad j' učenjak, cjepidlaka,
Umije shvatit vrlo s lahka,
Vješt je praznu prigovoru,
Umije mudro, Bože prosti,
Prividnom si naučnosti

⁴ "Madamom" i "monsieruom" obikoše Rusi nazivati strane odgojitelje i odgojiteljice.

⁵ Park; u originalu Летний сад, Ljetni park u Petrogradu (park uz Ljetni dvorac cara Petra Velikoga). – nap. ur.

⁶ Dandy je engleski kicoš, gizdelin.

Umuknuti u tu horu,
Pun je vraških doskočica,
Sve se smiješe lijepa lica.

VI.

Rus latinstvo odnemari,
Al Onjegin, nemoj pitat,
Na kamenu napis stari
Umije ljudski još pročitat,
Pojmi tebe, Juvenale,⁷
Nakraj pisma piše: V a l e !
Krnj mu redak Enejide
Još na jezik kadšto pride,
Samo pamtit ne priviče
Kronološki red i broje
Povjesnici zemlje svoje;
Red pak pravi kakve priče
Od Romula sve do danas
U pameti hrani za nas.

VII.

Ne ljubi mu duša trijezna
Strasti ognja pjesničkoga,
Od trohejskog on ti ne zna
Jambičkoga lučit sloga.
Stran Omiru,⁸ Teokritu⁹
Uze voljet Adi Smithu,¹⁰
Gospodarom sebe gradi,
To jest – sudi, što se radi,
Čim gospodar bogatje ti
Živjet može, pored svega
Trebalo' zlata, kad je tega,
Svskog ploda zimi, ljeti.
Otac o tom ne zna žive –
Brz založit luke, njive.

⁷ Decim Junije Juvenal (60-? n.e.), rimski pjesnik, autor glasovitih satira. (nap. ur.)

⁸ Homer (nap. ur.).

⁹ Teokrit (3. st. pr. Kr), starogrčki pjesnik iz Sirakuze na Siciliji, autor pastirskih pjesama i utemeljitelj pastorale i idila, u kojima slavi prirodu i jednostavni život. (nap. ur.)

¹⁰ Adam Smith (1723-1790), škotski ekonomist i filozof, najveći predstavnik klasične ekonomije, autor glasovitog djela *Istraživanja o porijeklu i uzrocima bogatstva naroda*. "Ado" zbog metra. (nap. ur.)

VIII.

Što Onjegin još znađaše,
Pripovijedat nemam kada;
Al velikan po čem bjaše,
Što mu duhu zanos nada,
Što mu bjaše mladih ljeta
Trud i muka, slast i sjeta,
Što mu srce tromo, sporo
Zanimaše vas dan skoro:
Nauka vam to bje strasti,
Kojoj Ovid¹¹ spjeva tajne,
S toga prognan dane skrajne
Izvi jadnik bez sve slasti
Moldavskom u selu neku¹²
Od Talije¹³ – na daleku.

IX.¹⁴

.
.
.

X.

Rano više zavaravat,
Tajit nadu, varom vreti,
Vjerovati, uvjeravat,
Snebiti se, mrgodjeti,
Biti gizdav, žestok, smušen,
Mile krvi, tih i skrušen,
Rogobatan i mučaljiv
I slatkoust, vedar, šaljiv
Pišuć pismo tja nesmotren!
Jednu ljubi, jednu slavi,

¹¹ Ovid – Ovidije. (nap. ur.)

¹² Ovid sam jadikuje u II. knjizi "*Tristium*", da je poradi nekoga spjeva i neke pogreške, koju neće da kaže, prognan, pjevajući ovako:

Perdiderint quum me duo crimina,
carmen et error,
Allerius facti culpa silenda mihi est.

Ovid sam napominje mjesto *Tomi*, gdje je bio u prognanstvu, ali u kojoj je pokrajini to mjesto bilo, to se do danas još ne zna pravo. Neki vele, da je bilo u Moldavskoj, a neki, da je bilo u Bugarskoj, treći dapače tvrde, da je to Temešvar. Šafarik je sudio, da je to sadašnja *Monkalija*, a po najnovijih vijestih i god. 1855. ondje nađenih grčkih napisih bit će to selo *Alindakios* u Bugarskoj, gdje je Ovid boravio prognanikom.

¹³ Italija (zbog metra). (nap. ur.)

¹⁴ Stihove IX, XIII, XIV, XXXIX, XL i XLI u ovom poglavlju, kao i sve označene točkama, izostavio je Puškin. (nap. ur.)

Uz nju sebe zaboravi,
Pogled mu je stidljiv, potren,
Bistar, nježan, pak drzovit,
Suzu jasnu jak je dovit.

XI.

Koli jak je nov se javit,
Šalom neduž obezunit,
Beznadicom nju prestravit,
Milom lasti čas zaglunit,
I uvrebat ćud joj meku,
Dušicu joj mladu vijeku
Umom, strasti uznemirit,
Te osvojiti, strast uspirit,
Pak ju sletjeti, da se odâ,
Prve dočuti srca glase,
Ljubav postići i umah se
Ročiti, gdje je tajna zгода,
Zgodnije će kako moći
Nju zaluditi na samoći.

XII.

Rano li ti srca pobi
Namiglica iskusitih!
Videć, da je već na dobi
Suljubnike uništiti,
Mrsko li ih crnit sve će,
Na put njima zamke meće!
Samo one nešto cijeni,
Kojino su oženjeni.
Laskali mu: suprug lija,
F a u b l a s o v i ¹⁵ sljedioci,
Oni stari sumnjaoci,
I rogonos grdosija,
Zadovoljan sobom što je,
Gozbom, poslom žene svoje.

XIII. XIV.

.
.
.

¹⁵ Junak romana o prevarenim muževima čiji je autor Jean-Baptiste Louvet de Couvrai (1760-1797), francuski pisac. (nap. ur.)

XV.

Jošte drijema katkad lahko,
Već pisamca nosi sluga.
Zar večeras? Ta dakako.
U tri kuće pozivlju ga.
Ples je ili kućni svetac,
Kuda li će moj prokletac?
Kod kog godijer počne doma
Dospjeti će k svima troma.
A međutijem junak lijeni
Jutrenome u odijelu,
Širok šešir nagnav čelu,
Prolandao po bedemih,
Dok se ne ču zvona móba,
Objedovat da je doba.

XVI.

Odsanjka se u mrak hitno;
"U kraj, u kraj!" nasta vika;
Zaljeska se inje sitno
S dabrova mu zavratnika.
Hajd' T a l o n u !¹⁶ Dvojbit neka,
Ondje * * *¹⁷ da ga čeka;
Uđe, klisnu čep u tavan,
A šampanjac briznu slavan,¹⁸
Tuj se krvav r o a s t - b e e f nudi,
Tuj imade gomolj-gljiva
Franceskih su slast jestiva,
Štrasbursko je tijesto tudi,
Limburškoga ima sira,
Ananasa divna mira.

XVII.

S nova društvo piti sjelo
Iza masnih rebaraca;
Glumni poče ples za cijelo,
U saone svak se baca.
I Onjegin sudac bojan,
Obožavač nikad stojan
Čarobnica zborom, klisom,
Nov to gost je za kulisom,

¹⁶ U Puškinovo doba znani gostioničar u Petrogradu.

¹⁷ Kaverin, konjanički časnik, Puškinov prijatelj. (nap. ur.)

¹⁸ U izvorniku: Вина кометы, "vino kometa": misli se na berbu 1811. godine, kada je pokraj Zemlje prošao komet, pa je na bocu stavljena slika kometa. (nap. ur.)

Već ga eto na vršaju,
Svak gdje dme se vještim sudit,
Skok pohvalit, Fedru kudit,
Kleopatri¹⁹ spremit graju,
M o j n u ²⁰ zovkat – povod dati,
Da sve oči na se vrati.

XVIII.

Rajski kraju, divne zgođe,
Gdjeno rugla vještak smjeli,
F o n v i z i n e , ²¹ drug slobode,
S a K n j e ž n i n o m ²² slavu dijeli,
Gdje j' O z e r o v ²³ plačnu puku
Vješt izmamit pljesak ruku,
S e m e n o v a ²⁴ s njim se jagmi,
Gdje K a t e n i n ²⁵ mio, drag mi
I C o r n e i l l a iznije javi,²⁶
Gdje Š a h o v s k i ²⁷ šale zbija
Izvođeci grohot smija,
Gdje si D i d e l o t ²⁸ vijenac savi,

¹⁹ Pjesnik misli na neku neutvrđenu prevedenu dramu.

²⁰ *Mojna* se je zvala po svoj prilici neka tadašnja petrogradska glumica. (Moćna je junakinja iz Ozerovljeve tragedije *Finegal*, v. prevoditeljevu bilješku 10 - nap. ur.)

²¹ *Denis von Wisin* (r. 1745. † 1792.), ondašnjikom u volji bivši pisac ruskih veselih gluma, pravi utemeljitelj ruske komedije, k jednu vrlo cijenjeni satirik. Namah prva, još nezrela mu gluma "*Brigadir*" izađe na glas u Petrogradu i po njoj uđe u milost carici Katarini. Druga mu je i najbolja vesela gluma: "*Nedorasao*". Pripovijedaju, da je knez Potemkin poslije predstave doviknuo pjesniku: "S a d a u m r i , D i n k o ! " I zbilja nije kašnje Wisinu pošlo za rukom, da što vrednijega stvori.

²² *Jakov Borisovič Knježnin* (r. 1742. † 1791.) vrlo okretan i duhovit nasljedovalac franceskih tragika; inače sretniji gradnjom veselih gluma. Najbolji su mu komadi: "*Hvoštalo*" i "*Na stranici*". Oba komada bijahu nekada općinstvu vrlo u volji, sada su dovoljno zanemareni.

²³ *Ozerov*, jedan između najznamenitijih ruskih dramatskih pjesnika, te premda se i on ne mogaše otresti doimanja franceskih dramatika, bijaše ipak darovitiji od Knježnina. Njegove tragedije "*Edip u Atini*", "*Fingal*", "*Dmitar Donski*" i "*Poliksera*" postadoše prvoga desetka ovoga stoljeća.

²⁴ *Semenova*, vrlo umjetnica u tragičnoj struci, odreče se za rana pozorišta i udade se za nekoga kneza *Gagarina*.

²⁵ *Pavao Aleksandrovič Katenin* (r. 1792.), prevoditelj Corneillevih tragedija; svojim izvornicami ne izađe na glas. Ima od njega tragedija: "*Smrt Andromakina*".

²⁶ Godine 1822. u Petrogradu je igrao Corneilleov *Cid* u Kateninovom prijevodu. (nap. ur.)

²⁷ *Knez Aleksander Aleksandrovič Šahovskij* (r. 1777.), darovit i mnogo pišući dramatik, te baš s toga, što je mnogo pisao, rasprčkao je i utamanio svoju vještinu, te će slabo što doprijeti do potomstva, valjda gotovo ništa.

²⁸ *Didelol*, franceski upravljalac baleta na operi Petrogradskoj. Puškin spominje, da su Didelotovi baleti bili živi, zanosni i neobično dražesni. Neki ruski romantički pisac da je nalazio u tih baletih mnogo više poezije, nego li u svoj franceskoj literaturi.

Gdje i moja mladost minu
Protitrana baš pri tinu.

XIX.

Božice mi kud ste, gdje ste?
Čujte glase tužne, mile:
Odoste li, il umrijeste,
Druge li se našle sile?
Opet li ću čut vam zbore,
Vidjet ruske Terpsihore,
Gdjeno divno noške meću?
Il već nikad zazrijet neću
Poznanih si lica sladost?
Skobit ću se očalinom
S tuđih lica nemilinom,
Mrtva srca gledat radost,
Mukom múčat – te ću zijevat,
O dnih prošlih – samo snijevat.

XX.

Sve je puno; lože bliješte;
Vri prizemljem i sjedali;
Nestrpno se trijemom plješte;
Zastor sad su – uzmotali.
Sjajna, lahka poput duha,
Po ciliku podav uha
U kolu se svojih vila
I s t o m i n a ²⁹ ushitila;
Jednom nogom tlih se tica,
Drugom kruži na okretih,
A sad klisne i poleti
Kano lasna lastavica;
Sad se svija, sada cijepi,
O nogu si noškom depi.

XXI.

Stoji pljesak. Evgenio
Hoda, druge čepat stane,
Svoj očalin udesio
Na gospoje nepoznane;
I sve prože i prokljuva,
Al ga mrze lice, ruva,
Ništ mu leda ne raskravi,
S gdjekim muškim još se zdravi,

²⁹ Poznata balerina, kojoj je Puškin udvarao (nap. ur.)

Za tim zgleđav pozorište
Tek namjerce, nujne ćudi,
Obrne se, zijevne, sudi:
Promjenu vam vrijeme ište,
Ples me taj već ne omami,
Već i D i d e l o t dodija mi.

XXII.

Ljeljevići, vrazi, zmaji
Pozorištem lijeću, trću;
Utrudeni još lakaji
Pod vežom se stisli, hrću;
Jošte stoji lupa, vika,
Graja, hraka, pljesak, psika;
Za čas mali još se sjaje
Dom vilenski na sve kraje;
Konj će noge da si satre
Od dugčasa, a kočėši
Dlan od zime ob dlan teši,
Psuj gospodu uz buk vatre.³⁰
A Onjegin već je kući
Otišo se prebući.

XXIII.

Hoću l' vjerno te mi zgode
Izbe tajne ćar izđacit,
Gđje s' odijevat junak mode
Viće svlacit, preoblacit?
Štogođ nać je poslu tome
U Londinu cincarskome,
Baltićkim li morem štono,
Za mast, drva brod je dono,
Što Pariza ukus lakom
U korist je ishitrio
Zabavku li izmislio
Raskošju li, milju kakom',
Sve u izbi ponameta
Star osamnajst mudrac ljeta.

XXIV.

Tuč, porcelan stol mu krasi,
Carigradski jantar, kamiš,

³⁰ U Ruskoj je obićaj zimi pred glumionom naložiti vatre, pri kojih se kočėši grijuju za najljuće studeni čekajući od početka do kraja predstave na svoju gospoštinu, te stoga i psujući ju do mile volje.

U vedracih za nos, vlasi
Miomiris, da se mamiš.
Češlji, pile nàdom slavne,
Nožice su krive, ravne,
Četkice su trijestgube
I za nokte i za zube.
Dost R o u s s e a u se ne načudi,
Uzgređicom kažem takom,
Što se pred njim smetenjakom
Čistiti nokte G r i m m usudi.³¹
Branič prava i slobode
Tuj stranputce malo ode.

XXV.

Čisteć nokte zar to smeta,
Da budemo ljudi vrli:
Običaj je silnik svijeta,
Zašt bi mu se oduprli?
Drugi * * *, Evgenije,
Prigovora da mu nije,
Pomodno se nosi strogo,
Kicoš bi se zvati mogo.
Ponajmanje četvrt dana
Kinćuri se kicoš pravi,
Zrcalo li u kraj stavi,
Lada ti je nagizdana,
Poput muškog odjenuta
S čuvidami kada luta.

XXVI.

A izbrojiv toaletu,
Znaličnikom što se htjelo,
Učenomu rad bi svijetu
Još opisat i odijelo,
Al bi napor sviju sila
Pregolema smjelost bila,
F r a k , g i l e t b o , p a n t a l o n e –
U nas Rusa grdo zvone.

³¹ Tout le monde sut qu'il mettait du blanc; et moi, qui n'en croyais rien, je commençai de le croire, non seulement par embellissement de son teint et pour avoir trouvé des tasses de blanc sur sa toilette, mais sur ce qu'entrant un matin dans sa chambre, je le trouvai brossant ses ongles avec un petite vergette faite exprès, ouvrage qu'il continua fièrement devant moi. Je jugeai qu'un homme qui passe deux heures tous les matins à brosser ses ongles, peut bien passer quelques instantes a remplir de blanc les creux de sa peau. (Confession de J. J. Rousseau.) Puškin tomu izvatku dodaje da je Grimm pretekao svoj vijek, pošto je čišćenje nokata posebnom četkicom mah otelo po svoj prosvijetljenoj Europi.

Prostila se krivnja moja,
Što mi tanko raspravljanje
Tuđih riječi nema manje,
A i slika tuđeg kroja;
U ruski bo rječnik živo³²
Nekada sam zavirivo.

XXVII.

Sad nas za to nije briga.
Ajdmo na ples dobre volje,
Kud se veće odtaljiga
Moj Onjegin brže, bolje.
Pred tavnimi palačami
Jureć tihim ulicama
Svijetnik dvogub sa karuca
Jasno blista i svjetluca,
A po snijegu duga titra,
Silne svijeće po dvorani
Sam su oganj nanizani,
A kroz prozor mune hitra
Sjenka modna kog čudaka,
Ili kitnih djevojaka.

XXVIII.

Pod vežu nam brz umače,
Uz Švicara eno juri,
Mramor-stubam uz klis skače,
Rukom kosu našušuri,
Uđe. Svijeta tušta, tama,
Cilik glazbe vesnu namah,
Mazurke se čuje cupka,
Žamor, vreva ljudskog klupka,
Zvek ostruga zveknu skokom.
Krasna nona često puta
Pomila se ispod skutâ,
Plamtećim ju pratiš okom.
Glazbu silni šum zagluša,
I šuš skuta lijepih duša.

XXIX.

Za mladosti i ja hodah
Po plesovih sve pomamce.
Da se odaš, koja zгода,

³² Rječnik Ruske akademije na koji aludira pjesnik, a u kojemu nema stranih riječi, izlazio je 1806-1822. (nap. ur.)

I da predaš sam pisamce!
Oj muževi poštenjaci,
Na krilaša ja se bacih
Svjetovat vas u tom grezu:
Budite mi na oprezu,
I ti, majko, čuvaj čedo,
Boj se svaka svojoj kćeri,
Na nju očnik vazda peri!
Zla ne sumnjam – Bog to ne dō!
Pero eto samo piše,
A ja grešnik nijesam više.

XXX.

Premnogo li vijeka svoga
Zabavami raznim provih!
Da nij' bilo glasa zloga,
Još bi šuljo po plesovih.
Pomamnicu ljubim mladost
I gužvanje, bljesak, radost,
I odijelo žensko lahko
Nožice vam ljubim jako:
Prem u Ruskoj naći nije
Krasnih nogu u tri lica.
Ah ne mogu dvijeh nožica
Smetnut s uma sad ko prije,
Spominjem ih često kada,
S njih mi srce u snu strada.

XXXI.

S luda uma gdje ću, kada
Samotan vas smetnut veće?
Noške, noške, gdje ste sada,
Kud ste stigle trti cvijeće?
Istočnu je mar vas njegu,
Na sjevernom tužnom snijegu
Nestalo vam svuda traga
Sada vama mekost saga
Podaje se od milina,
S vas jedinih zaboravih
Gledat hvali, gledat slavi,
Slaba j' slast mi otačbina!
Minu sreća mladih muka,
Kano trag vam po tijeh lukah.

XXXII.

Grud Dijane, Flore lice
Milovanju to je smilje,

Terpsihore nožičice
Uz smilje su još bosilje!
Ispod skuta bijele none
Povoljicu snit me gone,
Te krasotom mame, mižu,
Sto mi želja žare, dižu.
Ljubim nošku i Jelvine,
Pod stolnjakom kad se skuta,
Kada ljeti travom luta,
Gmiže l' zimi uz kamine,
Ogleda l' se na parketu,
Upre l' na krš morski petu.

XXXIII.

Još se sjećam čudne zgode:
Zateče ju morska plima,
Ja zaviđah valom vode
Dopirućim k listovima.
Napala me želja pusta,
Da mi plinu k noškam usta!
Pomaman sam često bivo,
Ali nigda toli živo
Ne poželjeh stravljen, smiljen,
Poizljubit usta vila,
Ili rumena lišca mila,
Ili grudih raj zakriljen,
Nigda m' kano u tom mahu
Strasti dušom ne trzahu.³³

XXXIV.

Još je bila zgoda ina,
Uzjahat će, vidjeh, ona:
Držah stremen, a dragina
U ruku mi dospje nona,
Opet, jedva nje se takoh,
Zavrtje se mozag jako,
Srce buknu iznenada,
Opet ljubljah, opet stradah...
Odviše mi gizdovice
Blebećuća slavi lira:
Jer ne vrijede prošla mira,
Uzleta nam tanke žice;
Opasne su riječju, okom,
Ko i krasnih nogu skokom.

³³ Puškin se prisjeća svoje mladenačke ljubavi prema M. N. Rajevskej-Volkonskoj, kćeri generala s kojim je kao 1820. godine putovao na Krim. (op. ur.)

XXXV.

A Onjegin? San ga svlada,
Do loga se trom potrudi,
A baš diljem Petrograda
Radnu čeljad bubanj budi.
Torbičara, trgovaca
Mnoštvo žurno već koraca.
Vozar juri, snaša sipa
Noseć mlijeko a snijeg škripa.
Šum se rađa svak čas veći,
Lupa nastaje tih kapaka,
Dim se dimi iz dimnjaka,
Nijemac pekar, red ljubeći,
Bijelu kapu istakao,
V a s a g t e r a t nešto stao.

XXXVI.

Raskošnik nam, kralj protûhâ,
Od plesa se daj odmori,
Na oba se prospi uha,
U noć jutren dan pretvori.
A od podne tja do zore
Iznovice tjeraj, more,
Kako juče, sutra tako,
Jednoličce, naopako!
Da li srećan bjaše zbilja
Zlopadnik nam, besposlica,
Taj dobivač gospojica,
Posred vječne slasti, milja?
Uz toliko bučno slavje
Da li miran, vedar, zdrav je?

XXXVII.

Srce njegov obumrlo,
Dosadna mu svijeta vreva;
Za čas mali, slabo vrlo,
Zanijela ga koja neva;
Isprva mu pokoj mali,
Drugovi mu dodijali,
Štrasburško je voljet tijesto
Vazda jesti b e e f - s t e a k s presto,
I šampanjac presta cmrkat,
Titirati se dosjetkami,
Kad mu glava šumi, čami,
Zaludan je trud ga brkat,
Da se vježba mahat mačem,
A bi negda zagrižačem.

XXXVIII.

Čudna bola, nujnost čudna
S p l e e n Englezu, h a n d r a Rusu
Zaokupi mladca bludna,
Mrtvilo mu u krv usu.
Hvala Bogu, voljan ne bi,
Sam da zada smrtnu sebi,
S tog besćuvstva beskrajnoga
Živjet posve mrzilo ga.
C h i l d e H a r o l d u nalik sjetan
Gostione nujnik reda
Igrat mu se, zborit ne da,
Uzdah ženski, pogled sretan
Ne opazi mrtva srca,
Nije s čeg da mlak se vrca.

XXXIX. XL. XLI.

.
.
.

XLII.

Smušenice višeg roda!
Ponajprije vas se manu,
Zbilja su vam način, moda
Groza umu razabranu.
Zna tumačit t a k v a d a m a
Bilo S a y a il B e n t h a m a ;³⁴
A u zboru kad su skupa,
Nenosno li tuj se lupa!
Pak im nema prigovora:
Ponosne su, mudre jako,
Pobožne su, naopako
Obzirne su, gdje je hora,
A s gospodom nedruževne,
Uz njih čovjek brzo zijevne.

XLIII.

I vas mlade ljepušnice,
Što no brzih na kolicah
Omrcate svake tmice
Petrogradskih po ulicah,

³⁴ Jean-Baptiste Say (1767-1832), francuski ekonomist, sljedbenik Adama Smitha; Jeremy Bentham (1748-1832), engleski pisac, filozof i pravnik. Oba autora bili su popularni među urotnicima Dekabristima. (nap. ur.)

Prilj Onjegin odnemari,
Sve ste njemu po nehari!
U sobu se mrk zatvara,
Nešto piše, nešto stvara,
Od dugčasa bijedu голу,
Iz svog pera ne istjera
Niti zlata ni bisera,
Dorasao nije kolu,
O kom neću slegnut plećem,
Jer se u njem i sam krećem.

XLIV.

Dangubniku s nova nice
U dno čame greznu duša;
Počme druge besposlice,
Tuđu knjigu učit kuša.
Nakupovo umlja tvorce,
Čita, čita, – nerazborce
To je nužno, ono gadno,
Bez osnutka, tupo, hladno,
Izrađeno bez sve brige,
Staro veće zastarjelo,
Novo starim otruljelo,
Pusti žene, pusti knjige,
Pak si knjižni spremnjak cio
Još crninom zavjesio.

XLV.

I ja breme svjetsko svrgoh,
Smetnuh s uma svu taštinu,
Pak se s njime družiti trgoh,
Sve mi na njem milo sinu:
I što smušeni trabunjaše
I što stranput stranijaše.
Umom bio hladan drznik.
Ja bih zlobnik a on mrznik;
Premučismo strasti oba;
Obodvama smrznula srca,
Obodvama mila smrca,
Obodva nas snađe zloba
S nesreće nam, sa zla svijeta,
Kad bijasmo mladih ljeta.

XLVI.

Tko življaše a mozgaše,
Omrznu mu ljudsko pleme;
Tko li živući osjećaše,

Minulo ga muči vrijeme.
Nema više sreći traga,
Spominjanje izjeda ga,
Te se kaje, teško kaje:
A sve oto začina je
Razgovoru njegovu, momu.
Zazorno mi bilo s prva,
Al se kašnje svikoh mrva
Peckanju mu uvrijednomu,
Šali punoj jeda sama
Opakim mu dosjatkama.

XLVII.

Često l' oba pod noć kasno,
Kad bi ljeti iznad Neve
Zatitralo nebo jasno
Bez jasnote mjesečeve
Spominjasmu prošlu mladost,
Mnogu tugu, mnogo radost,
Ljubav, pažnju, štono nama
Ukaza se obodvama;
Noći uz cvat udisane
Razgovorna j' duša svaka!
Ko što uznik iz svog mraka
U snu bježeć živne, plane,
Tako mladost spominjući
Izlažasmu mlađi, vrući.

XLVIII.

Moj s' Onjegin upro sjetan
O granitno stijenje krto,
Tako neki pjesnik spretan
U spisih se sam nacrtio.³⁵
Utišalo. Neke čase,
Straža straži oglašava se,
I hintovi na daleku
M i l i j o n k o m ³⁶ tutnjeć teku;
Veslo pljuska uza rijeku,
Plovi čamac usred struje
I glas roga još se čuje
I glas pjesme na daleku.

³⁵ Muravijev u svojoj pjesmi: "Božici Nevi".

³⁶ Milijonka, ulica u Petrogradu.

Glas se Tassov³⁷ slađe lije
Kroz noć blagu Italije!

XLIX.

Jadransko se sinje more
I ti Brento nadaj meni,
Rad sam s nova razgovore
Slušat glas vam razgaljeni!
S ùnûkâ ste Apolona,
Ponos-lirom Albiona³⁸
Sveti, znani, srodni meni!
Noćni raju ožučeni!
Daj mi s' dovit slasti tihoj
S Mletačkinjom mladom, krasnom,
S besjedom joj zvonkom, jasnom,
A na tajnoj gondoli joj;
S nje ću obret žive, žarke
Jezik milka, spjev Petrarke.

L.

Kad će svanut čas slobode?
"Hora već je!" kličem bahat
Žalom hodam,³⁹ željan zgone,
Bijela jedra rad domahat.
Na buru se kad da dižem?
Kad ću morem, širom – križem
Slobodan se u bijeg dati?
Već mi se je rastajati
S neprijaznim okolišem,
Pak u toploj zemlji inoj
Africi mi materinoj⁴⁰
Ruske žalost, plač da pišem,
Gdjeno ljubljah, gdje se stranih,
I srce si gdje saranih.

LI.

Već Onjegin hro se sprema,
U svijet tuđi sa mnom htjede,

³⁷ Torquato Tasso (1544-1595), talijanski kasnorennesansni pjesnik, autor *Oslobođenog Jeruzalema*. (nap. ur.)

³⁸ Puškin misli na opis Venecije u IV. pjevanju Byronovog *Childea Harolda*. (nap. ur.)

³⁹ Uz ovaj stih ide Puškinova napomena: "Napisano u Odesi". (nap. ur.)

⁴⁰ Puškin je bio po materi Afrikanac. (Više o Abramcu Petroviću Hanibalu, Puškinovom prapradjedu po majci, koji je porijeklom rob iz Afrike kojega je car Petar Veliki posvojio i dao mu plemićku titulu, pročitajte u bilješki o piscu. – nap. ur.)

Ali udes srca nema,
Za dugo nas kob razvede.
Smrt mu oca bje zatekla,
Na dušu mu brže klekla
Vjerovnika sila hudih.
Svak je svoje glave, čudi:
A Onjegin parbe neće,
Kud godijer se stisnut želi,
Očevinu porazdijeli:
Poboja se bijede veće,
Ili sluta slutit trže,
Da će stric mu umrijet brže.

LII.

U dobri čas po tom zbilja
Glas od dvorskog prešan dobi,
Stric na smrti po nj' da šilja
S njim se prostit želio bi.
Jedva prilj mi razbra glase,
K pošti namah odšulja se,
Pak se praštat smrče, stavi,
Na plač srce mrtvo navi,
Novca radi – lelek diže,
Kanda crn mu svanu petak.
(To j' romanu tom početak.)
A kad u dvor stričev stiže,
Stric mu – mrtac, primjer za nas:
Čovjek juče, zemlja danas.

LIII.

Pun je dvorac dvoranika,
Ljubitelji svijeh opijela
Oko hladna pokojnika
Slegoš se iz svih sela.
Pak će mrca pop sahranit,
Pop i gost se još nahranit,
Kao s rada s otih daća
Svak se trudan kući vraća,
Tad će prilj se poseljačit,
Drži zemlje, šume, vode;
Vrstan bivši do te zgone
Rasipati i razvlačit.
Raduje se, što je čemu:
Kad je čemu, blago njemu!

LIV.

Za dan, dva mu mililo se
Klasje polja poširoka,
Hlad sumračni po dnu kose,
Žamor tihi tijeh potoka.
A dan treći lug i polje
Ne biše mu više s volje;
Pače sve je dosada mu,
Vidi i sam na tom čamu:
I na selu dug čas da je
Bez ulica, bez dvoraca
Pjesme, plesa, kartalaca.
Dosada mu na put staje,
Dosada ga hvata s traga,
Kano sjen mu, žena l' draga.

LV.

Ljubilac sam blaga, mira
I seoske ti tišine:
Tamo jače zuji lira,
Življi, jači sni se čine.
Dangubit li kudgođ hodim,
Jezerom li pustim brodim,
Dangubica sved' sam žedan!
Prenem li se, um mi jedan:
Ta sloboda slatka, sveta!
Čitam malo, spavam mnogo,
Srećan li sam, mili Bogo!
A zar nijesam mladih ljeta
Dangubio isto tako?
Slavi s' ipak ne domakoh.

LVI.

Cvijeće, ljubav, pustoš, selo,
Polje, lug se mili meni.
Nijesam, nijesam ja zacijelo,
Što Onjegin pokunjeni.
Zato, brate, koj me štiješ,
Koj me na svijet izdat mniješ,
Ne vjeruj mi klevetnikom,
Da sam ja to duhom, likom
I ne tvrdi tol bez duše,
Sam da svoju rišem sliku
Sljednik lordu zatočniku,
Da mi žice ne smognuše
Stvorit pjesmu o drugome
Veće o men' i zlu mome!

LVII.

Još za dobe i to velju:
Svak se pjesnik milkom smuši.
A ja tajnu željah želju,
Krijah dragin lik u duši.
Neživu mi sliku vila
Sa životom sastavila.
Tako spjevah narav čilu,
Drag si uzor, gorsku vilu,⁴¹
Robinjice na S a l g i r u .⁴²
A iz družbe u me sada
Sve izmjence drug zabada:
"Što ti muti zvučnu liru?
Koja djeva ljepša, mlađa
Pjesmi tvojoj glas izvađa?"

LVIII.

Čije oko očara te?
Čij nepokoj izišo je
Nagradom ti slatkom, brate,
Kog veliča pjesma tvoja?"
Niku, tako blag mi Bogo!
Kada ljubljah nisam mogo
Pjesmu pjevat jadu svomu.
Blago si ga pijevcu tomu,
Koji ljubeć pjevat voli.
Dvostruk mu je oganj sveti
On Petrarke lijetom leti,
Tužnu srcu bar odoli,
Steče slavu; – nesreće mi!
Jerbo ljubeć ja onijemih.

LIX.

Prođe ljubav, dođe vila,
Um slobodom razvedri se,
Spajam misli, čuvstva mila,
Iz srca mi pjesme klise,
Pišem, bježi jad moj kleti
Pero mi se ne zaleti
Pored retka nesvršena
Risat noške, oblik žena;
Zar se mrtav oganj puši?
Još sam sjetan; al pregoroh,
Nema suza, pak će skoro

⁴¹ Referenca na Puškinovu poemu *Kavkaski zatočenik*. (nap. ur.)

⁴² Pjesnik spominje tijekom svoj spjev: "Bakčisarajski vodomet". (Salgir je rijeka na Krimu, nap. ur.)

Vratit mi se pokoj duši
Tad ću spjevat, stolu pripet
Spjev pjevova dvaest i pet.

LX.

Počeh snovat, nadjeh ime
Svom' junaku, sumnje smrvih,
Da sam ja taj junak, time
Dopjevo sam pjev taj prvi,
Porazmotrih sve još strogo,
Protuslovja nađoh mnogo,
Ispravljat si neću mana,
Cenzorom je vlast ta dana,
Nešto ostaj novinarom:
Svak mi nešto trud oglođi,
Put Ponevlja dakle pođi,
Čedo došlo božjim darom!
Te mi steci slave, dike –
Kriva suda, korbe, vike.

Pjev drugi

O rus!...

Hor.

O Rus!

I.

Selo – zgodna divotna je,
Gdje nam Genu čama skobi;
Za nedužnu slast tko hajje,
Tuj se srećan blažio bi.
Dvor vlastele na toj brini
A u skutu zavjetrini
Pokraj rijeke stoji zdene,
Pred njim šire s' i zelene
Plodne njive, luke mlade,
Po njoj pase stado bijelo,
S trag bjeluca s' eno selo,
A debele nudi hlade
Nasad veli, pustoš veće,
Gdje se kolo vila kreće.

II.

Uzidan je dvor taj gledan,
Ko što s' taka ziđe zgrada,
Dvor starinske svike vrijedan,
Mir i pokoj tuj da vlada.
Svaka izba u vis sili,
Gostovska je sva u svili,
Tuj je slika pređih svaka
I šarenih peć petnjaka.
Na to vijek naš grdeć viće,
Ne znam pravo, komu dobru –
To međutim momu pobru
Malo što se srca tiće,
Novoj, staroj u dvorani,
Svagdje zijeva, gdje se stani.

III.

Baš u izbu smjestio se,
Gdje je starac dugih dana
S dvorskovicom cergao se
Muhe loveć kod okana.

Pod je prost mu, tako isto
Dvoji spremnjak stolac i stô,
I mekušac; al sve bijelo.
U spremnjake segne smjelo,
Tuj ti votka nenačeta,
Jabukovac u štuckama,
Rashodnica knjiga sama
I koledar osmog ljeta.
Starac imo posla mnogo,
Drugo štiti nije mogo.

IV.

Sam je samcat na imánju,
Po vas dan se čim da bavi?
S prva trže po svom znanju
Sve da u red novi stavi.
Ne da mudrac pustinjače,
Da mu kmeti tlaku tlače,
Na njih sreza porez mali,
Poče kmetstvo da ga hvali,
Ali na nj' se namrgodi
Susjed stišljiv, prečuvaran,
Videć, da će biti kvaran.
Drugim pak se smijat godi, —
Sud je svijuh jedan, jasan:
Smetenjak je preopasan.

V.

Sve s početka grnu k njemu
Al na zadnjih otkad vratih
Donskog ždrijebca dovode mu,
Te on hiti odjahati,
Čim zatutnji utrenikom
Hintov s kojim polaznikom:
Zamjera je, raspadanje,
Polaznika svak dan manje.
"Susjed nam je lud, ko niko,
Framazon je, a ne ino,
Samo crno pije vino;
Ruke ljubiti nije viko,
"Jest" il "nije" slovi prosto."⁴³
Opći o njem glas to posto.

⁴³ Prostimu ruskomu *da* i *njet* pridodavati *s*, dakle odgovarati "*da s'*" ili "*njet s'*", drži se za uglađeniji način. Tvrde da ono *s* na kraju hoće reći "*sudar*" ili "*sudarinja*".

VI.

U to u svoj dvorac stiže
Nov pridošljak last uživat,
Susjedstvo se zlobno diže
Namah pitat, istraživat.
V l a d i m i r s e L e n s k i z v a o ,
Getingom⁴⁴ ti miri jaoh,
Krasne duše mladić tu je,
Kanta⁴⁵ štuje, pjesme kuje.
Dođe učen, duhom budan,
Iz Njemadi umudrene,
Dođe mašte razdražene,
Rogobatan, smušen, čudan,
Govora si ushićena,
Crne kose do ramena.

VII.

S nevaljalstva i grehota
Mlad uvehnut ne navali,
Pobratimstvo, čar, ljepota
Blagu ćud mu ugrijali.
Neznajša je srcem mio,
Nadom krasnik blažen bio.
Novi bljesak, šum i slava
Mladu umu krila dava,
Sumnju srca blaži, luđi
Slatkim sankom sebi samu,
Cijelj života gonetka mu,
Nju razmrsit mlad se trudi;
Više l' mozga, bilo s česa,
Čudnija mu tijem čudesa.

VIII.

Vjerovao, srodna duša
Da se s njegovom spojiti mora,
Da ga želi, pazi, sluša
Neprestance, nigda spora;
Vjerovao, družici da su
Spremni bit mu žrtvom spasu,
Da im ruka ne b' uspregla
Klevetničkog zatrt legla,
Kad bi kob ih izabrala...

⁴⁴ Göttingen, čuveno njemačko sveučilište popularno među ruskom aristokracijom, na kojemu je Lenski studirao. (nap. ur.)

⁴⁵ Immanuel Kant (1724-1804), glasoviti njemački filozof, jedan od najznačajnijih predstavnika klasičnog njemačkog idealizma. (nap. ur.)

.
.
.
.
.
.

IX.

Rano poče junak mladi
Žalit braću, gnjeviti se,
Dobro ljubiti dobra radi,
Sizati slavi do na vise.
Pjevajući svijet proleti
Schilleru se klanja, Geti,⁴⁶
Ognjem obih velikana
Duša mu je ugrijana;
Pjesnik ti je, stid ga nije:
A zar nije puste sreće
Kad u retke gizdav meće,
Štogodijer mu srce grije,
Štogod mašta više smaga,
Čim prostota nadima ga.

X.

O milku si voljan pjeva,
Pjesma mu je po jasnoći
Miso, što ju misli djeva,
San mladića, vedrom noći
Mjesec sjajni, bog potaja,
Vesak nježnih uzdisaja.
S rastanka si tužno tuži,
O rumenoj snatri ruži,
I kroz maglu maštom goni
U kraj mili u daljini,
Gdje bje dugo na tišini
Gorke suze mlad da roni.
S uvehla si kuka cvijeta,
A osamnajst tek mu ljeta.

XI.

Na samoći dar mu ovi
Sam Onjegin cijenit mogo,
Susjedske mu časti, lovi,
Dodijali vrlo mnogo,

⁴⁶ Goetheu (nap. ur.)

Od buke im on se strani.
Domjenci im razbukani
O rođacih, vinogradu,
O psih, lukah, o svem radu
Mrtva srca struje tamo
Bez sveg ognja pjesničkoga,
Bez sve misli, oštra sloga,
Bez sve kušnje – trt, mrt samo;
Začnu l' zborit mile ženke,
Nema umlju niti sjenke.

XII.

Poput prosca dočika se
Lenski krasnik i bogataš,
Običaji da se spase,
Nema druge, već da hvataš
Polurusa, majko, toga,
Da mu mudro pričaš mnoga
O zloj sreći neženjenih –
Samo nek se Lenski ženi.
Daj pozov' ga k samovaru
I dok D u n j a lijeva čaja,
"Pazi, Dunjo!" reci mája,
Te donesi još gitaru;
Dunja krešti (Bože skрати!):
"Dođi, zlato, u dvor zlati!"⁴⁷

XIII.

Ali Lenski ipak neće
Ženiti se, rob se zvati,
Već se hvata dobre sreće
S Evgenijem tuj se znati.
Sastaše se. Voda – kamen,
Pjesma – govor, led i – plamen
Različni su od njih manje.
Jedan drugom dosadan je,
Te su zborit mučna oba;
Kašnje im se čudi slože,
Jašu skupa, riječi množe,
Zajedno su svako doba.
Tako – pjesnik sam se tuži –
Besposlica ljude združi.

⁴⁷ Redak iz pjesme: "*Donauweibchen*", koju Rusi prekrstiše "*Dnjeprovskom rusalkom*".

XIV.

Pobratimstva pravog nesta,
Razvrglo se predsudami.
Ništice su drugih dvjesta
A jednote mi smo sami.
Svi smo sami Napoljoni;
Dvonožaca milijoni
Oruđe mu tek bijahu;
Smiješno – čuvstvo u tom mahu.
Snosnijega znam junaka,
To j' Onjegin u istinu,
I prem mrči na množinu,
Ne žapa se iznimaka:
Gdjekog ipak pazi, štuje
Drugo srce voljan čuje.

XV.

Smješkajuć se Lenskog sluša,
Kad vilovit taj se lama,
Mlad li umom u vis kuša,
Zakrijesi li zenicama.
Sve to prilju čudno ječi,
Neće reći hladne riječi,
Misleć, da je u to doba
Blaženstvo mu kratit zloba,
Misli mu se mozgom metu:
Nije s mene vrijeme stalo,
Samo izvij vijeka malo;
Za svršenstvo znat ćeš svijetu;
Prosta strast ti mlada nada,
Žar mladića, objest mlada!

XVI.

Prepirku bi zametnuli,
Mozgali bi o koječem,
O plemenih poginulih,
O zlu, dobru, o najprečem,
Nauke nam domašajih,
O tih vječnih preduđajih,
O sudbini, živu glasu,
O smrti nam, duše spasu.
Lenski poda mah žestini
Na tih burnih pregovorih
Tuđoj pjesmi stavke zbori,
A Onjegin tih se čini,
Prem ne pojmi silu toga,
Tek zanimce slušao ga.

XVII.

Češće naši pustinjaci
O milku su raspravljali,
Ali, taj što jaram zbací,
Naš Onjegin zbilja žali
Spominjuć ga čase gubit.
Blažen, koji umije ljubít
I pregorjet nemar zmije;
Triput blažen, koji nije
Ljub'jo nigda, il je hladan,
Te ženarom zajam vraća;
To tamo mu žena, braća,
A ljubomor nij' mu zadan,
Što li mu je namro deda,
Na đavolski zbornik ne da.

XVIII.

Kad se miru pristranimo
Blažibožnoj u tišini,
Žar li strasti ugasimo
I već nam se smiješno čini
Što se burno uzburkasmó,
Zaman plamom gorijasmó:
Srce ipak ne utoli,
Slušat ipak svatko voli,
Kad tko kaže svoje jade,
Te nam uz to rane zlijedi.
Tako isto vojnik sijedi
Znalično ti slušat znade,
Kad se mladi junak hvali
Gdje su kako vojevali.

XIX.

S tog mladići plameniti
Nijesu vrsni da što taje,
Svak razglasit burno hiti,
Sve užitke, propatjaje.
Ali ljubít oslabio
Prilj Onjegin, mudrac cio,
Svoga druga sluša, gledí,
Čudi mu se ispovijedi,
Gdje uzdatljiv drug mu jako
Prostodušce sve mu oda.
Ljubovnih mu tečaj zгода
Prilj Onjegin dozna tako.
To je priča puna čara,
Nije nova, već je stara.

XX.

Drug ljubljaše, koli, znamo,
Ljubit danas nije lako,
Pjesnikovoj duši samo
Suđeno je ljubiti tako:
Svagdje, vazda jedno snatri,
Živ je plamen vječnoj vatri,
Živom željom za njom gine,
Ne ohladnje s dalečine,
Ni dug rastaj ne suzbi ga,
Ne preote njega vila,
Tuđinka li, kakva bila,
Ne osvijesti njega knjiga,
Zbor ga veso ne premami,
Taki su mu strasti plami.

XXI.

Za dječastva, tobož za sna,
Kad za ljubav ni zno nije,
Zarobi ga Olga krasna
Uz buk lasti djetinskih.
Lebdeć lugom mlade duše
Za rana si priviknuše,
Zaruče ih mlade s toga
Mudri oci djece dvoga.
U tom hladu luga bajnih,
Nevina je djeva ota
Cvala svojim, čar dragota,
Kano đurđić cvijetak tajni,
Kog u trave gustom hlađu
Leptir, pčela teško nađu.

XXII.

Zanese ga, začara ga,
Prvi rajski sanak sanja,
Te uznesen misli smaga,
Žica mu se glas ozvanja.
Zbogom igre! On vas pusti,
Te sad voli lug taj gusti
I samoću i tišinu,
Noćcu, zvijezde, mjesecinu –
Mjesecinu, svjetlost čudnu,
Za nje što smo i mi sjetni
Suze lili noći ljetnih,
Blažili si krvcu čudnu.
Sada nam je mjesec eno
Svjetlo maglom zamagljeno.

XXIII.

Vazda skromna poslušnica,
Kano zora vesela je,
Kano pjesnik – blaženica,
Kano cjeliv slatka sva je,
Modre oči – nebo vedro,
Zlatna kosa, lišće jedro,
Pokret, posmjeh i glas pitom –
Sve j' u Olge... eno i tom
Uzoru vam vjerne slike
U romanu malne svakom,
Za njom gorjah i ja lakom,
Ali dost je njene dike,
Pjesnik želi, da izvede
Kćer stariju na oglede.

XXIV.

Kći se zvala ta – Tatjana,
Imena vam tog ne spetih
Ni kojeg nam u romana,
Već ga prvi ja posvetih.
Pa zar nije zvonko, slično?
Samo to nam nije dično,
Što se tako zovu bake
Služavke nam svakojake.
Priznat nam je bar toliko,
(Do pjesme mi nije stalo)
Imena su čudna malo,
Kojim' Rus se krstit viko!
Presveti nam plod nij' ini,
Nego što smo – gizdelini.

XXV.

Ime dakle njoj – Tatjana;
Nit je lijepa, kano seka,
Niti živa, ni lagana,
Nit joj pogled pogled čeka.
Stidna, tiha, sjetna lica,
Kano srna j' plašljivica,
Od vas pače, mat joj, oče!
Tuđila se ko siročče.
Nit se umije barem vama
Umiljavat, ulagivat,
Ili s djecom poskakivat,
Il se igrat s družicama.
Često vas dan sama sjedi
I kroz prozor mučke gleda.

XXVI.

Zamislit se samotnici
Godi vazda, otkad peti,
Na seoskoj dokolici
Nad oblake maštom leti.
Prstići joj nježni, bijeli
Igle nigda ne vidjeli,
Svilom, zlatom njoj se neće
Po tkanini stvarat cvijeće.
Žena vikne vladat rano,
Te uz posluh lutkin veće,
Dostojanstvo svijet kroteće
Usvoji si polagano.
Po majčinih prigovorih
Kćerka svoju lutku kori.

XXVII.

Al Tatjana, prem je mlada,
Rukom lutke ne dotače,
Ni o gradu, modi kada
Njoj bulaznit što gođ začē.
Neće joj se prokšit, smetat,
Na djetecu zanovetat,
Rađe sluša zimske noći
Pripovijetke o strahoći.
Pestilja li u lug skupi
Oko Olge društvo malo,
Te bi s' ovo hvatat stalo,
Ona jedna kraju stupi,
Dosadna joj trka, vika
I smijeh malih nestašnika.

XXVIII.

Mili joj se još na trijemu
Iščekivat zore zlato,
Kad na divnom svodu svemu
Čeznut stane zvijezda jato,
Kada skrajnji kraj zarudi,
Svjež joj vjetric hladi grudi,
Pomalo joj dan svitava.
A kad zimi tama prava
Polu svijeta tog pokriva
I u praznoj toj tišini
Nema traga mjesečini,
A sav istok jošte sniva,
Ona rano veće čuje,
I pri svijeći misli snuje.

XXIX.

Mili joj se štit romane
Slađe slasti ne zna ona;
Zaljubi se u obmane
Od Rousseaua, Richardsona.
Otac joj je mlak dobrica
Prošlog vijeka sustalica,
Knjige njemu ništ' ne vrijede,
Nit ih ikad čitat htjede,
Igračka su njemu prava,
Nimalo ga briga nije,
Što mu ćerka noćju štije,
Na kome li svesku spava.
Mal' mu žena s knjige tuđe,
S Richardsona ne poludje.

XXX.

Ne zavalje Richardsona,
Što ga j' tobož svega štila,
Ili što je Grandisona
Pred Lovelacea postavila,⁴⁸
Knjeginjica već Alina,
Moskovska joj ta kuzina,
Što je tako o tom mnila.
Zaručena s mužem bila
U zô čas si preko volje,
Drugomu bo ona voli,
Za drugim ju srce boli,
Milio se njojzi bolje.
Grandison je taj gardistom,
Kicoš, igrač mjerom istom.

XXXI.

Odjeća im sva po modi,
Kako liči obodvoma,
K vjenčanju se ipak vodi
Nepitana za to – moma.
Rad doskočit teškim jadom,
Muž razuman ode s mladom
U to selo neveselo,
Gdje ju čeka švelo, prelo,
Gdje s početka naplaka se
I malo ga ne ostavi;
Al se poslom pozabavi,

⁴⁸ *Grandison* i *Lovelace*, junaci najznanijih romana plodnoga i nekada glasovitoga pisca Richardsona († 1761.)

Naviče se, utiša se.
Naviku nam Bog sâm daje,
Neka sreći izmjena je.⁴⁹

XXXII.

Navika joj blaži jade,
Kojim drugda lijeka nema,
A doznavat štono stade,
Utješi ju baš posvema.
Rad li radi, last li lovi,
Velike se tajne dovi,
Svomu mužu da gospodi,
A tijekom sve da naprijed hodi.
Sama straži nad djelači,
Soli gljive, da se sprave,
Rashod vodi, striže glave,⁵⁰
Subotom se kupat rači,
Na sluge se vazda ljuti,
Nebrižan joj muž dok šuti.

XXXIII.

Pomeniku družičinu
Listak krvlju kitila je,
Petku zvala tad Polinu,
Govoreći pjevala je,
Nosila je uteg uski
Kao Francez. "N" je ruski
Na nos iznijet vikla prije.
To sve bilo pa sad nije,
Uski uteg brzo skinu,
Krvlju pisat, zboreć pijeti
Nije sad joj na pameti,
Kuljkom zove sad Selinu,
Pak si novi i za svetak
Staru kapu i haljetak.

XXXIV.

Muž joj voli, pak joj daje
Da se bavi upravljanjem,
Vjeruje joj, spavaća je
I za stolom vazda na njem.

⁴⁹ *Chateaubriand* o tom veli: Si j' avais la folie de croire encore au bonheur, je le chercherais dans l' habitude. (Kada bih imao ludosti još uvijek vjerovati u sreću, tražio bih je u navici.)

⁵⁰ Kmetske unovačane sinove moralo oštrići na tjemenu, da se lakše može prepoznati novak bje-gunac.

Pokojno mu vijek taj teče,
Samo kadšto, kad je veče,
Susjedi se sastadoše,
Da nežapce štogod troše,
Tko se o čem smije, tuži,
Crni koga velikaša,
Čas im prođe, Olga naša
Čaj međutim njima služi;
Večerali, snu je hora,
Odu gosti iz tog dvora.

XXXV.

Običaje tko da vrijeđa
U toj mirnoj drevnoj kući?
Oko ruskih mesojeđa⁵¹
Uštipaka ima vrućih.

.
.
.
.
.
.
.

"Kvas"⁵² im, štono i zrak božji,
Redom ti se tuj po vlasti
Dvore gosti svi na časti.

XXXVI.

Ostarjelo obodvoje,
A sa ovog grešna svijeta
Starac prvi umako je,
Baš pred objed umro – šteta!
Našli povod toploj suzi
Susjedi mu, dobri druzi,
Uz djecu mu žena vjerna,
Tuga im je neizmijerna.
Prost, na dobro bio hitar,
Ploča krije grob mu novi,
A s te ploče pismo slovi:
"Sluga božji, Larin Dmitar,
Tuj sad grešnik spava s mirom
Bivši ruskim brigadirom."

⁵¹ Tjedan dana prije korizme. (nap. ur.)

⁵² *Kvas* je rusko pilo, zgotovljeno od ječmenove sladi, ražena brašna i kvasa.

XXXVII.

Došav Lenski svojoj kući
Susjedov si grob posjeti,
Povrh ploče uzdišući
Dugo tuži, pak će rijeti:
"B i j e d n i Y o r i c k !" ⁵³ Bog mu plati,
Nosao me, kano mati,
Očakovska ⁵⁴ kolajnica
Bi mi česta dangubica.
On mi Olgu namjenjivo,
Motreći nas uzdiso je:
Vas ću l' vidjet srećno dvoje?"
Lenski tako tronut živo
Nad kamenom suze triše,
Tužaljku mu na grob piše.

XXXVIII.

Tužaljками haran biva
Oca, majke mirnim mjestom,
Roditeljski prah poštiva....
Ah! života trudnom cestom
Za čas tinji pokolenja
Silnim migom božjeg htijenja
Niču, zriju, propadaju;
Red je drugom naraštaju....
Vjestrasto nam tako pleme
Hiti rasti, kipit, bučit,
Pradjedovski grob zaručit.
Pak će i to doći vrijeme,
Unuci nam za čas kraći
Da ć' iz mira i nas maći.

XXXIX.

Vijek svoj braćo, pouzdano,
Uživajte u to ime,
Ja mu ništav spoznah rano,
Jedva što me spaja s njime;
Spaziv tlapnje oči zažeh,
Al se s dalja nada kaže
Utjeha mi srcu blaga,
Bez kog bilo slaba traga
Da baš neće nestati me.
Živem, pišem – ne zbog hvale –
Al bi ipak rad bez šale

⁵³ *Poor Yorick!* Usklik je Shakespearova Hamleta motrećega luđakovu lubanju.

⁵⁴ Tvrđava koju su Rusi osvojili od Turaka 1788. godine; prestižno odlikovanje. (nap. ur.)

Tužnoj kobi steći ime,
I kad njom si glavu tarem —
Da mi žive pjesma barem.

XL.

I da žacne dušu čiju,
Iz srca vam da se ne da!
Niti u mrak da se kriju
Moji reci, moja čeda!
Da se možda, slatke nâde,
Kom novaku riječ ukrade
Skobiv vid mu moja slika:
Naš to pjesnik, naša dika!
Hvala tebi, mladi pobro,
Štovaoče naških vila!
Kom je moja pjesma mila,
Koj ju pamtiš toli dobro,
Te ćeš i sam živ plamenac
Još obnavljat starčev vijenac.

Pjev treći

Elle était fille, elle était amoureuse.

Malfilatre.

Bila djeva, bila zaljubljena.

I.

"Kamo, pijevče, družo vjerni?"
– Doba mi je, brate Geno! –
"Ne branim ti, čas večerni,
Gdje si momče neviđeno?"
– U Larinih. – "Čudno dosti.
Zar ti svako veče, prosti,
Nije mrsko vrijeme tratit?"
– Nije, družo. – "Ne znam shvatit.
Al ću vidjet, što j' i kako.
Istina li, iskren budi,
To su dobri, prosti ljudi,
Gost se prima milo jako.
Zbore samo o svom dvoru,
O predivu, daždu, toru."

II.

– Ne viđu im na tom bijede. –
"Ti ćeš s čamom bijedu naći".
– Modni svijet me ne zavede;
Mili mi se krug domaći,
Gdjeno mogu... – "Eklogica –
Prestaj! tako t' božjeg lica!
Ići ti je: to me boli.
Čuj me, Lenski, slobodno li,
Filidu ti drug da zrije,
Prijedmet svih ti misli, pera,
Pjesme, plača, strasti, smjera?
Predstavi me!" – Šala – "Nije".
– Drage volje. – "Kada?" – Namah.
Lijep izgledam doček nama.

III.

Ajdmo. – Odu isto doba,
Pak se jave. A Larini
Počaste ih lepo oba,
Kako Rus to vazda čini.

Sve po starom redu biva,
Najprvo će doć variva,
U peharcu zatijem djevke
Služe votke brusničevke.

.
.
.
.
.
.

IV.

U propanj se noćnim hladom
Voze doma vitezovi,
Poslušajmo sad ih kradom,
Što li jedan, drugi slovi:
– Što mi zijevaš, dragi Geno? –
"To mi tako prirodjeno".
– Al si nujan preko reda. –
"Nijesam". Tmina gledat ne da.
"Nuder Jandre! tjeraj bolje;
Pustare mi te je dosta. –
Znaj, Larinka j' žena prosta,
Mile ćudi, dobre volje.
Brusničevka – gadno piće,
Strah me, još mi nahudit će."

V.

"Koja li je to Tatjana?"
– Ona, što je nevesela,
Što je tiha, ko Svjetlana,⁵⁵
Jedva ušla, k oknu sjela. –
"Manja li je zlato tvoje?"
– Što je? – "Ne bih izabro je,
Kad bi tako pjesnikovo;
Olga ti je mrtvo slovo
Ko madona od Van Dycka:
Punih lica, krasno čedo,
Kano mjesec svijetleć blijedo
S nebnog svoda blijeda lika."
Lenski nešto jošte smuca,
Muk tad nasto sred karuca.

⁵⁵ Junakinja istoimene poeme ruskog pjesnika Vasilija Žukovskog (1783-1852) – nap. ur.

VI.

Pohod našeg Eugena
Sve Larine obradova,
Susjedom je požučena
Zabavica bio nova.
To i ono nagađa se,
Rasturivat hite glase,
Te se šale, sude s Genom
Već Tatjanu zaručenom;
Sve bi priječke drugi digli,
Znali, kad će u svatove,
Samo čekaj prstenove,
Jer još vele, nijesu stigli.
A i Lenski da se ženi,
To su glasi nepobjeni.

VII.

Te Tatjana dočuv glase
Jedila se; tajom pako
Preko mjere naslađa se
Misleć o tom, ne zna kako,
U misao tu se dubi,
Dođe hora, Tanja ljubi;
Tako zrno brzo klija,
Proljetno li sunce sija.
Davno već joj duša strada
S njege silne i plahoće,
I što joj se milka hoće,
U srcu joj trista jada,
Ište, traži neko blago,
Živo želi – kog mu drago.

VIII.

Doželje ga. Sad joj sinu,
Tiho reče: eto mi ga!
On uz noćnu san joj tminu,
On jedina ob dan briga.
Svaka stvarca čedu milom!
Spominje ga divnom silom.
Zamjeri se, tko joj zbori,
Tko joj laska, tko joj dvori.
Svu ju sjeta obuzela,
Nije mar joj slušat goste,
Dangube im pače proste
Ljutom kletvom Tanja klela,
Nenadana klela gosta,
I kad dugo koji osta.

IX.

Sada tekar čitat ote,
Kušat strasti, med romana
I trabunit od milote,
Čućet silnu moć obmana.
Svanuše joj vitezovi,
Kojim no se mašta dovi;
Dragi Julke Volmarovke,
Malek-Adel Kotenovke,
Jadnik Wether, de Linaru,⁵⁶
Grandison joj bez takmaca,
Na oči nam drijem što baca,
Svi su srca otmičaru
Slični Geni, nje junaku,
Tanja maštu goji taku.

X.

Sama pak se sebi čini
Vitezinjom nalik Klari,⁵⁷
Nalik Juli i Delfini.⁵⁸
Lugom sama hodat mari,
Opasnih se naštiv knjiga
Nađe ljubav, slast veriga,
Svoje sanke, svoju žegu,
Te svojata tuđu njegu,
Tuđu muku, jada stiku,
I toliko zanjela se,
Da naizust šapće glase,
Glase pisma ljubovniku,
Al nam junak nije sasma,
Grandisonu slična pasma.

XI.

Drugda važnim desetercem
Svog junaka pjesnik diči,
Te ga vješt看 kiti percem,
Savršenstvu lik mu liči.
Svom junaku preljublvenu,
Nepravedno progonjenu,
Daje dušu milostivu,
Krasno lice, pamet živu.

⁵⁶ *Julija Volmar, Nova Heloiza; Malek Adel* junakinje su i junaci romana gospoje *Kotenovke* (Cottin), a *Gustav de Linar* junak dražesne pripovijetke barunice *Krüdenerke*.

⁵⁷ Klara – Clarissa Harlowe, junakinja istoimenog romana Samuela Richardsona (1689-1761). – nap. ur.

⁵⁸ Ženski likovi iz romana *Delphine* madame de Staël (1805). – nap. ur.

Čudnom strasti i bolesti,
Uznosito junak pati,
Gotov sebe žrtvom dati,
A na kraju zadnje česti
Dolija ti zlotvor svagdje,
A dobića sreća nađe.

XII.

Svijet novòvjek stranput brije,
Pri moralu drijem ga svlada.
Na zločinca kivan nije,
U romanu zašt' da strada?
S tih britanskih nebilica
U snu strada djevičica,
Kumire si ženskad bira:
Ili sjetnog tog Vampira,
Skitalicu il Melmota,
Vječnog žida il Korzara⁵⁹
Tajnosnoga il Zbogára.⁶⁰
A lord Byron s tih pohota
U odijelo romantizma
Krije borce egoizma.

XIII.

Na što, braćo, sve to sluti?
Možd' se svidi još nebesom,
Te ću za pas zadjenuti,
Opojen vam novim bijesom
Na gnjev Febov ne gledati,
Nevezan se na slog dati:
Tad na kalup stari skroman
Namrem Rusom stidljiv roman,
U kom neću groz ispredat
Krvna djela, dobra straću,
Već o društvu ruskom ja ću
Vama prosto pripovijedat
I starinske običaje,
Žarka milka osjećaje.

XIV.

Iznijet ću vam pred te oči
Koju sreću djed mi dočka;

⁵⁹ Junak Byronove poeme *The Corsair* (Gusar).

⁶⁰ *Vampir* se zove pripovijest, za koju krivo vele da ju je napisao lord Byron. *Melмот* je ženijalni proizvod *Matjurinov* (1820). *Jean Sbogar* je znani roman *Karla Nodiera*. (Charlesa Nodiera, 1820.)

Kako dragi dragu roči
K staroj lipi kraj potočka;
Koji su im teški jadi;
Kako njih se dvoje svadi,
Izmireni svađu nove,
Dok ne ročim i svatove....
Zborit ću vam slatka slova,
Slova nježne paljevine,
Što ih negda od miline
Momu zlatu očitovah –
Iz srca mi slovo niče,
Sad mi sve to obneviče.

XV.

Tanjo moja, Tanjo mila!
Sad da s tobom suze ronim;
Zlu si kob si sastavila
Sa silnikom modi sklonim.
Pogibe nam; ali padom
Zaludi se jošte nadom,
Blaženstvo si na san dovi,
Usvoji si milak novi,
Čemera se želja vrućih
Oslastnime srkom napi,
U gluh mašte mrak trnapi
Sastanku se radujući;
Tvoje oko vazda, svagđe
Napasnika svoga nađe.

XVI.

Vrtom sama tužno kroči,
Na srcu joj teški jadi,
Ujedanput spusti oči,
Upanji se, obeznadi:
Grudi htješe da joj puknu,
Obraz u živ plamen buknu,
Prestade joj sapa hitra,
Uho šumi, oko titra....
Dođe noćca; mjesec lijeva
Svjetlost nebu po okrugu,
A u tamnom slavuj lugu
U sjetan si glas popijeva.
Na oči joj san se ne da,
S dadiljom si riječ zareda:

XVII.

"Spat ne mogu, zapara je,
Odpri okno, sjedi k meni."
– Što t' je Tanjo? – »Dug čas traje,
Pripovijedat štogod kreni."
– Što bi rada? Prošastoga
Pamtila sam silu toga
O vragovih i o vilah,
Gdje l' je koja neman bila;
Sad ti slabo pamtit stadoh,
Mnogu dadoh zaboravi,
Dođe starost, te me smlavi. –
"Al te molim, kaž' mi, dado,
Mladog svoga za vremena,
Da l' si bila zaljubljena?"

XVIII.

– Man' se, Tanjo! Onih ljeta
Mi za ljubav znasmo mrva,
Smakla bi me s toga svijeta
Najzločest'ja svijeh svekrva. –
"Kako li se uda dado?"
– Božjom voljom, što da znadoh,
Trinajst ljeta tek proživih,
Manje bilo momu Ivi.
Do dva tjedna prosilica
Dolazila oca lovit,
Tada će me blagoslovit,
A ja u plač – strašivica.
Plaćuđoj mi pram raspleli,
Pojuć u hram nas odveli.

XIX.

U kuću ti uđoh tuđu...
Ne slušaš me, – što je tebi? –
"Muku mućim od svijeh huđu
Jaoh, dado, kako ne bi!
U jauk bi – kad bi smjela!"...
– Bol je mah ti preotela;
Nek ti Gospod smiluje se!
Što ćeš, dada da donese?...
Da te škropim vodom svetom?
Sva mi goriš... – "Ne obolih,
Već ti Tanja nekom voli."
– Bog mi s tobom zdravom netom! –
Mršavimi dada prsti,
Nešto moleć, Tanju krsti.

XX.

"Ljubim, ljubim, to su bijesi,"
Šapće Tanja staroj dadi.
– Ti mi, dušo, zdrava nijesi. –
"Ljubim, to su moji jadi!"
Mjesec blijedu svjetlost lije,
Pri tom svjetlu vidjeti je
Naše Tanje blijedo lice,
Pram raspleten i suzice,
A na klupi brige punu
Pokunjenu sa Tatjane
Baku glave povezane
U dugome tom zobunu;
A mtrvosan svijet opčini
Na toj divnoj mjesečini.

XXI.

Tanji u dalj srce leti
Nad mjesecom, zvjezdicama,
Nečega se tada sjeti:
"Idi, dado, nek sam sama;
Deđ' primakni stolić tamo,
Daj papira, pero amo,
Leć ću skoro." – Samcata je,
Sve je tiho. Mjesec sjaje.
Podboči si glavu, piše,
U srcu joj junak sine,
Kroz te crte djevojkine
Nevina joj ljubav diše.
Složila je pismo veće,
Tanjo, komu na ruke će?

XXII.

Znam ih, ne smiješ do njih stupit,
Čistih, hladnih, kano zima,
Molbom nećeš njih potkupit,
Preumne su nada svima;
Žurenju se čudih njinu,
Prirođenu dobru činu,
Priznat mi je, od njih bjegah,
Jer im uzduž čela svega
Staja strašan natpis pakla:
"T u j s e k a n i s v a k e n a d e!"⁶¹
Čuvstva im se nježna gade,
Svaka bi te rado smakla!

⁶¹ *Lasciate ogni speranza voi ch' entrate.* Dantov svemu naobraženomu svijetu znani natpis paklu.

Možda i vi pokraj Neve
Baš za takve znate neve.

XXIII.

Stvor samoživ mnoga stala
Sred pokornih klanjalaca,
Vidjeh, – takvu niti hvala
Niti uzdah strastan žaca,
Videći sam gnjevan osto,
Takovica kako prosto
Odbiv ljubav roba svoga,
Zna domamit puštenoga –
Što se j' ne baš pune mjere,
Ipak tobož ražalila
Glas oprostljiv udesila.
Ljubovnik joj lahke vjere
Slijep se vraća svojoj bijedi,
Gizdavicu milu slijedi.

XXIV.

Po čem li je krivlja Tanja,
Štono miloj u prostoti
Ne umjede pretvaranja,
Te se tlapnji predat hoti?
Što ga ludo zamilova,
Uzdaju mu očitova,
Srca svoga glas posluhnu?
Što s nebesa mjeru punu
Dobi misli i pojama,
Živa uma, volje prave,
Ono malo svoje glave,
U srcu si žarka plama?
Njoj oprostit nećemo li
Taj laskom osjet boli?

XXV.

Namiglica smišlja, bi li?
Al Tatjana ljubi zbilja,
Bezuvjetce k njemu sili,
Kano dijete puno milja.
Ne mozgaše: neću mignut,
Već ću milka cijenu dignut,
U mrežu mi tijem će prije.
Malom nadom nek se grije,
Neka dvojbi, gramzit haje,
Potla jače njeg ražežem,
Uza se ga čvršće svežem.

Brza sreća dosadna je,
Nevoljnik bi taj služeći
Mog' – uzmaknut i uteći.

XXVI.

Trud me čeka nečuveni:
Za čast tvoju, otačbino,
Nije druge bit će meni
Prenijet pismo djevojkino.
Ona ruski slabo znala,
Dnevnika nam ne čitala,
Nevolja joj, muka mnoga:
Reći štogod' podobnoga.
Franceski mu pisa zato,
Što ću? To je žalost stara,
Dosle ljubav u boljara
Nije ruski zvala zlato –
Ni za pisma jezik slavan
Ne bio im tuđu ravan.

XXVII.

Znadem, ruske gospoje će,
Učit ruski, knjizi volit,
Al se bojim, ženske gdje će
Još "B l a g o u m " naš sokolit.⁶²
Vas ja pitam pjesnike nam,
Koji lijepim ruskim ženam
Griješec' lijepo, mili brajne,
Ispjevaste pjesme tajne,
Ponudiste srce svoje,
Zna li koja ruski vješto?
Natuca vam svaka nešto,
Nakaza vam prava to je;
Dočim tuđoj sve su vješte
I sam tuđin da im plješte.

XXVIII.

Bog mi ne dô hude ruke,
Da me sretne na ulici
Sjemeništar žute struke,
Akademik u čepici.
Ženska usta bez sveg smiješka,
Ruski jezik bez kog grješka

⁶² "Blagonamjereni" vrlo slabi, a mnogo kuđeni, davno propali ruski dnevnik, što ga je uređivao neki A. Ismajilov.

Ne mile se meni, bome!
Možda nekad a zlo po me
Pokoljenje žensko svane,
Na dnevnički glas se smili,
Slovnice se poda sili,
Slikovi nam zborit stane.
Što bi ja tad, drug vilinski?
Ja ću vjerno po starinski.

XXIX.

Nepravilno kad se tepa,
Kad umijedu riječ iskrivit,
Svaki put će usta lijepa
Kučaj srca mog oživit;
Kajati se ne znam više,
Galicizmi omiliše
Poput mladih grijeha mojih,
Pjesme l', što ju Bogdan⁶³ skroji.
Al sad dosta. Men' je prijeći
Na pisamce. Znete sami,
Riječ sam dao, sunašca mi
Mario bi oporeći;
Jer Parni⁶⁴ vam kako piše,
Ne marite čitat više.

XXX.

Baratinski,⁶⁵ pjevče srca,
Kamo sreće, da si tu mi!
Evo drug ti vodu grca,
Pak te Bogom brati, kumi:
Da u lijepo naško smilje
Pretvoriš mu tuđe bilje –
Zaljubljene Tanje pismo.
Gdje si? Znadeš, braća mi smo,
Dođi! Nâ ti pravo moje.
A po stijenah pustog čara
On u Finskoj sâm tumara,⁶⁶
Pohvalicam sneviko je,

⁶³ Hipolit Fedorovič Bogdanovič (rođ. 1743. † 1803.), pjesnik svjež i umiljata dara, na glas iziživši više nasljedovanjem nego li svojim izumljaji. Najviše hvale lahak jezik i humoristični šar njegove "Dušenke", pjesme spjevane po Lafontainovoj "Psychi".

⁶⁴ Évariste de Parny (1755-1814), francuski pjesnik, autor *Poésies Erotiques*. (nap. ur.)

⁶⁵ Baratinski je Puškinov istodobnik, Rusom vrlo omiljeli pjesnik velike originalnosti. (Jevgenij Baratinski, 1800-1844; bio je Puškinov dobar prijatelj – nap. ur.)

⁶⁶ Baratinski je tada služio vojsku u Finskoj. (nap. ur.)

Stravljena mu bóna duša
Jada mojih zar da sluša.

XXXI.

Pređa mnog je tuj na stolu,
Pismo Tanje, meni sveto,
Čitajuć ga ćutim bolu,
Ne mož' se ga naštit eto.
Tko joj milje slatko stvori,
Prostoumce što ga zbori?
Tko joj dade last manitat,
Zamjerom se silno hitat,
Da se svakog srca prima?
Tog ne ponjam. Eto ja vam
Slab, nepotpun prijevod davam,
Nadriljkar tako snima,
Početnica tako laka
Grđi strijelca vilenjaka.⁶⁷

Pismo Tatjanino Onjeginu.

Ja vam pišem – što znam bolje?
Što li na tom ima zloga?
Bar vam eto proste volje
Prezirat me radi toga.
Ako li mi glas taj bólje
Srca vam se išta kosne,
Neka m' odbit prežalosne!
U mah prvi mućat htjedoh,
O tih željah izginulih
Nikad ništa ne bi ćuli,
Samo da se nadat smjedoh
Nediljom vas, prijatelju,
Vidjet barem, postić želju,

S vama zborit, dahom dahnut,
A tad mislit miso jednu
Svoga zlata vazda žednu,
Nediljica dok će svanut.
Tuđiste se, to viđasmo,
Omrznu vam svijet i selo,
A mi vam se radovasmo
Prostodušće, preveselo.
Zlo u posjet dohrliste

⁶⁷ *Strijelac vilenjak* je opera njemačkog skladatelja C. M. Webera (1786-1826). – nap. ur.

U tišinu našeg kuta –
Ja tad ne znah, tko li vi ste,
Štono li je pečal ljuta!
Valj' bi duša potaknuta
Mogla mi se utišati,
Ja bi našla druga smjerna,
Bila bi mu žena vjerna
Dječici mu dobra mati.

Drugom?... Nikad, ni do vijeka
Ne privi se duša moja!
Glas je bio rajskog jeka,
Suđeno mi: ja sam tvoja;
Sav mi život zalog bio,
Da ću nać te zenicami,
Sve do groba – Bog je htio –
Ti da budeš obrana mi.
U snu mi se veće javi,
Ne vidjeh te a obljubih,
Vilovan ti gled me ubi,
Tvoj mi dušu glas ustravi.
Ne bi san to! Ti mi svanu,
I već znan si bio meni,
Ja s' upanjih, pocrljenih,
Eto mi ga! tad uzdahnuh.
Nije l' tako? Tebe slušah,
Spominjah te vazda slađe,
Kada dobro činit kušah,
Nemirna mi kada duša
Moleći se pokoj nađe!
U tren isti ti mi niče,
Najsladi mi viđeniče,

Kroz mrak sinu mašte zgradam,
Ti se prignu uzglavlju mi,
Dragost, milak tvoj razumih,
Prišapnu mi, nek se nadam.
Anđeo si čuvar meni,
Kušalac li nesmiljeni?
Što si? Sumnju tu utuši!
Sve l' je pustih groz obmana
Neukoj mi mladoj duši?
Kob mi druga dopitana...?!
Kako bilo! Srcem smjonim
Odsle ću se tvojom zvati,
Zaklinjem te, suze ronim,
Bran' me! Bog ti, dušica ti!...

Pomisli de: ja sam sama,
Nitko ti me živ ne pojmi,
Dosadan je život moj mi,
Razbor minu, nasto tama.
Žudim tebe: progovori,
Srcu momu raj otvori,
Ili sreću sna razori,
Te me krivu još ukori!

Svrših. Štit ga voljna ne bih...
Od stida se sva već snebih...
Samo u vas poštenjaka
Uzdaja mi, vjera jaka...

XXXII.

Bukne uzdah, moknu oči;
Ruke drkću, pismo drže;
Oblatka se ne omoči,
Na vruć jezik kad ju vrže.
Do ramena nagnu lica,
Omače se košuljica,
Snijeg joj bijelog pleća sinu.
Mjesečina uz to minu.
Puca oku duž dolina,
Potoku se tok svjetluca,
A taj pastir bičem puca,
Rogom budi seljanina.
Dan je; radit svijet prianja,
Samo Tanja jošte sanja.

XXXIII.

Ne opazi ruja zori,
Ponikle si glave sjedi,
Niti pisma ne zatvori,
Utisnuv mu grb na srijedi.
Tiho vrata otvore se,
Filipovna čaj unese,
Sijeda glava besjedila:
Doba već je, ustaj mila!
Al gle, ptico ranislava,
Gotova si već i lijepa!
Čudno li se sinoć prepah,
Hvala Bogu, ti si zdrava.
Bol prebolje. Ko cvijet makov,
Obraz ti je opet takov.

XXXIV.

"Daj učin' mi zadužbinu..."
– Reci, čim bi služila ti? –
"Al ne sudi krivo činu –
Pomoći mi ne uskrati!"
– Neću, tako Bog me spasi! –
"Pošlji dakle unuka si
S ovim pismom onom tamo...
Susjedu nam... dječak samo
Niti slovca nek ne slovi,
Tko li piše, nek ne oda..."
– Komu pismo da se poda?
Moja glava tog ne tovi;
Ima u nas množ susjeda,
Tuj s' pogodit pravi ne da.

XXXV.

"Bože dado, al si glupa".
– Srce moje, nijesam mlada,
Već sam stara, uma tupa;
Oštra uma bih, al kada! –
Tad vlastelu brzo shvatih... –
"Draga dado, čeg se latih?
Što je meni do tvog uma?
O tom sad je da se umah
Nosi pismo – Eugenu."
– O tom, o tom. Ne bud gnjevna,
Znadeš, da sam slaba, drevna...
Što ti lišca bljednu, venu?
"Ništa, dado, ne bude mi,
Unuka si daj opremi."

XXXVI.

Prođe danak, prođe drugi,
Odgovora nema, nema.
Izgleda ga vas dan dugi
Tanja blijeda, Tanja nijema.
U to Olgin dragi priđe.
"Živ li i zdrav drug vam igdje?"
Mat upitav nadostavi:
"Sasvim li nas zaboravi."
Tanja uzdah ustavljala.
"Obeća mi, za čas tuj je;"
Lenski prida, stara čuje: –
"Pošta ga je zadržala."
Tanja pogled nice sori,
Kanda tko ju ljuto kori.

XXXVII.

Smrknulo se; a svrh stola
Stoji sopot samovara,
Pod čajnikom tiho zdola
Kuljala je topla para.
Olga nagne rukom lakom,
U te čaške tamnim trakom
Suklja dimeć čaj miloduh,
Dječak daje skorup, vodu.
Uz prozorčić Tanja staja,
Od daha joj obilata
Po oknu se magla hvata,
Po njoj piše, lijepo spaja
Sjetna Tanja večer cjeo
Dva pismena – velje E. O.

XXXVIII.

Na oku joj suza sinu
Dušica joj teško strada.
Začu topot... krv se stinu.
Sjašiv – dvorom na prag pada –
Evgenije. Tanja vrisnu,
Poput sjenke bjegat tisnu,
Pridvorju se uz zid mače,
Bezobzirce u vrt skače,
Most pretrči, niz brijeg lijeće,
Luku mine, strah ju tjera
I ulikom do jezera,
Gaj preleti, kršeć cvijeće.
Do potočka dobježala,
Na klupu je sopeč pala.

XXXIX.

"Tuj je, tuj je! Jaoh meni,
Što li misli, što li kani?"
U njedrih si izmučenih
Čudne nade Tanja hrani.
Plamom plamti, sva se trese,
Izgleda ga; ne čuje se.
Sluškinjice lijepim redom
Jagodice beru gredom,
Te si pjeva lijepo roblje.
(Pjevat mora, jer gospoda
Ne bi rada, da jagoda
Bijelo roblje beruć zoblje;
Pjevajućim nije pako,
Sudi seljak, gutat lahko.)

Pjesma djevojačka.

Lijepe, vite djevojke!
Družice nam dušice!
Razigrajte srdašca,
Radujte se, sestrice!
Zapjevajte pjesmicu,
Onu lijepu davnašnju.
Momka kog domamte
Djevojačkog do kola.
A kad momka krasnoga
Domamimo sestrice,
I s daleka spazimo,
Razbježmo se, sestrice,
Bacajmo se na njega,
Malinami, trešnjami
I grožđicom crljenim,
Neka nejde slušati
Djevojačke pjesmice,
Neka nejde gledati
Djevojačko igranje.

XL.

Čuje Tanja, al ju slabo
Pjesme jasan glas taj dira.
Neustrpce želila bo,
Da joj srce nađe mira,
Da ju mine žar plamteći;
Al joj nemir sveđer veći,
Sve je veća paljevina,
Kom grud gori djevojkina.
Tako leptir uzdrkće se,
I šarenim krilma trza,
Uhvate l' ga djeca brza;
Tako i zec plah se trese,
Iz strni si gleda, čeka,
Kud će lovac iz daleka.

XLI.

Uzdišući Tanja mahnu,
Zbogom reče svojoj klupi,
I popođe opet k stanu;
Kad al eto pred nju stupi
Evgenije oka sjajna,
Kano sjena grozna, tajna.
Oganj ospe tijelo Tanji,
Te sirota sva se panji.

Koja tuj se zbiše čuda,
To iskazat, braćo draga,
Nije jaka sad mi snaga,
Pa tolika nakon truda
Već odahnut vila b' rada:
Ja ću svršit – bilo kada.

Pjev četvrti

La morale est dans la nature de choses.⁶⁸

Necker.

I. II. III. IV. V. VI.

.
.
.
.
.
.
.

VII.

Što ih većma ne pazimo
U volji smo ženam više,
To ih prije zaludimo,
I svaka se našom piše.
Hladne krvi pohotnosti!
Slavljena si dosle dosti:
Sama svoju hvalu trubiš,
Uz užitak jedva ljubiš.
Tâ ti hvala i slast česta
Dostojna je nečovjeka,
Opice nam starog vijeka:
Te Lovelacom hvale nesta,
Nesta pete uz crljene,
Vlasulje im prehvaljene.

VIII.

Komu neće dozlogrdit
Himbu stvarat različitu,
Ili opet važno tvrdit
Stvar već davno istinitu?
Tko će slušat takve trice,
Zle tamanit predsudice,
Kakve nijesu djevojčeta,
Kom je jedva trinajst ljeta?
Komu neće da se gade,
Molbe, kletve, strah i prijetnje

⁶⁸ Moral je u prirodi stvari. (nap. ur.)

Duga pisma, varke, smetnje,
Spletke, suze, prsten, nade –
Opreznost li majke, tete,
Kom li družu muža slete?

IX.

Tako isto Evgen sudi.
Mlad se i on upropasti,
Mahnit trže mlad da bludi
Razuzdanom burnom strasti.
Razmažen je navikami,
Za nečim se sada mami,
Sad mu što god malo vrijedi,
Spora sreća sad ga jedi,
Il ga uspjeh brz razjari,
Sja li sunce, mraz li bije,
Tijesno srce srećno nije,
Pak se nujan smijati mari;
Tako strati osam ljeta
Mladosti si divna cvijeta.

X.

Nijedna mu nije draga,
Pri svakoj ti samo šara.
Koja bježi, ne vrijeda ga,
Izmijeni l' ga, on s' odmara.
Tražit dragu ne navali,
Ostavljene ne požali –
Mar mu, mržnja slabo gode.
Tako ima i gospode,
Večerom se štono nađu,
Sjednu za stol vistovati,
Svrše, svak se doma vrati,
Slatko spava, prospri svađu,
Jutrom znati nije moći,
Kud večeras koj će doći.

XI.

Naše Tanje poslanica
Eugena živo dirnu.
Što mu pisa nevježica,
Smutilo mu dušu mirnu;
Sjetio se cvijeta blijeda,
Plašivoga Tanje gleda;
Bezgrešan je sladak sanak
O njoj snio cijeli danak.
Možda milka oganj stari

U srcu mu opet planu?
Al joj vjeru uzdavanu
Ne varati Evgen mari.
Nu sad ajte, čujte, glete,
Njih se dvoje gdjeno srete.

XII.

Mukom muče časak, dva li,
Tad Onjegin začu tiho:
Pisaste mi listak mali,
Iz njega sam izvidio
Uzdaju vam u me velju,
Nevinu vam milka želju;
Iskrenost mi vaša čila
Povodom je čuvstvu bila,
Štono davno zamrlo je;
Neću, da vam hvale zbrajam,
Već ću lijepo vratit zajam,
I iskazat jade svoje,
Ispovijed li saslušate,
Sudite mi, kako znate.

XIII.

Da u tijesan krug domaći
Vijek si suzit igda htjedoh;
I kad bi se moglo naći,
Da zaželim ženu, čedo;
Pa da umijem tren jedini
Čud razdragat pri rodbini:
Izim vas si druge koje
Ne izabra srce moje.
Ne kiteći ja vam velju:
Eto m' u vas svijeh uzora,
Vi bi bila dika dvora,
Tuzi druga, draž veselju,
Zalog sreće uz last mnogu,
A ja srećan.... koli mogu!

XIV.

Nijesam vrstan blažen biti,
Nemirnu si dušu bijedim,
Sva vam kras me zalud miti
Tol' vas vrijedne ja ne vrijedim.
Vjerujte mi, svijest mi veli,
U zô bi se čas uzeli,
Ljubio b' vas vrijeme malo,
Tada bi mi dodijalo;

Vaše b' oko zaplakalo,
A s tih suza ne bi sreće,
Dost bi jeda bilo veće.
Sudte, bi l' nam cvijeće cvalo
Na tom putu vijek nam cio?
Predug bi se vijek taj vio!

XV.

Je l' od žene grđe ikom',
Kad sirota ruke lama
Za mužem si nevrjednikom,
A dan i noć stoji sama?
Prem ju cijeni, dug čas mu je,
Te sudbinu kune, psuje,
Namršti se, mrk se ljuti,
Uz ljubomor vazda šuti.
Ja sam takov. Takova li
Zar vam želi duša čista,
Dočim su vam nizom lista
Um i srce zablistali!
Ili možda Uris tako
Urisi nam naopako?

XVI.

Danu ni snu – nema vraće;
Ni ja duše ne obratih...
Ljubit ću vas marom braće,
Možda jače, tko će znati?
Slušajte me bez sveg gnjeva:
Zar zamijenit ne mož' djeva
Za draže si – drago prvo?
Drugim tako listom drvo
Proljećem se zazeleni.
To su božje dovoljice.
Zamilujte drugo lice,
Al vam umom mar ne šeni,
Ja vas samo pojmit mogah;
Bijeda bije neukoga.

XVII.

To Onjegin reć joj sjede.
Suznim očma Tanja draga
Jedva zirnut na nj' da smjede,
Ni ne dahnuv slušala ga,
Dok joj ruke ne ponudi,
Tad se Tanja mrtvih grudi,
Zaobjesi, pođe glave

Ponikle si sagom trave
Uza nj' mućeć u dvor roda,
Skupa uđu na sve oči,
Zamjera im ne doskoči:
Jer i selska već sloboda
Ima svoja časna prava,
Ko i Moskva, ruska slava.

XVIII.

Taj mu postup ni najmanje
Nemilostan, braćo, ne bi
Osjećanju tužne Tanje;
Ni sad istom zada sebi
Kazati se blag i zdušan;
Ali svijet je zloban, tmušan,
Zamjera mu mnogo toga,
Pače zavist drugá koga
Često njega ozloglasi,
Ko što samo nedrug može.
(Hrđa – hrđa.) A ti Bože,
Od druga nas takva spasi!
I meni ste, jadni družu,
Uzrok bili mnogoj tuzi.

XIX.

Kuda šibam neuredce?
Što da pjesnik smet taj grne?
Htjedoh reći mimogredce,
Klevete vam nije crne,
Koja lažju nij' narasla
Sa drugova gadna masla.
Napadaju tebe muče,
Za tobom da rep se vuče.
U kolu nam poštenjaka –
Nema krpe, drug što ne bi
Prišio je drugu tebi
Nenaumce, sve to s lahka...
Inače te dašto štuje,
Rado bratom zvat se čuje.

XX.

Zbilja, dragi čitaoci,
Je l' rodbina sva vam zdrava?
Volja li vas, da u srocih
U te retke pjesnik zdava,
O rodbini kako sudi.
Čujte to su 'vaki ljudi:

Svud ih treba njegovati,
Vazda pazit, čast im dati,
Po ruskom im običaju
Lijepo božić svak čestitat
Za zdravlje ih pismom pitat,
Ne sjećati nek se znaju
Uz sve ljeto roda svoga...
E da živu ljeta mnoga!

XXI.

S toga ljubiti većma djeve
Od drugova i rodbine
Prosto bilo po sve dneve
Uz vijek burne tutnjavine!
Tako! – Tek da nije – mode,
Prirodne li neslobode,
I što sudi svijet nahero –
I što j' ženska lahko pero.
Uz to misli muž siroma,
Da j' poštenje ženi sveto –
Nesreća vam tako eto
Dogodi se lasno doma;
Slaba j' ljubav naših prija,
Od nje vrag vam šalu zbija.

XXII.

Kog ćeš ljubiti, u nj' se uzdat?
Tko li neće krenut vjerom?
Tko će raditi, riječ obuzdat
Sve u prilog našim smjerom?
Tko nas neće sumnjičiti?
Niti nam se lisičiti,
Ne lećnut se s prigovora,
Ni dosaditi svici dvora?
Zaman trud ti postojani,
Takav pojav neće k nama:
S toga ljubi sebe sama
Čitaoče poštovani!
Dostojan si tog posvema,
Milijeg ti nigdje nema.

XXIII.

Sastanku im što l' sljedova?
To pogoditi bit će lahko.
Tanja uze stradati s nova
Mah joj ote ljubav jako?
Sad ju veća bola boli,

Većom voljom njemu voli,
Češće blagi san ju bježi,
Veće bezdno pod njom reži.
Ode zdravlje, cvijet življenja,
Ode pokoj djevojački;
Ko pustotom glas slabački –
Mladosti joj sreća jenja.
Rujna zora tako mrakom
Zatomi se za oblakom.

XXIV.

Jaoh! Tanja umukla je,
Blijedi, gasne, čezne, vene!
Nema za što već da hajje,
Što li da joj dušom krene.
Susjedstvo joj glavom klima
Šapne susjed susjedima:
Udat joj se već je hora...
Al sad dosta. Pjesnik mora
Razigrati mašte vaše
Slikom srećna milovanja!
Prostitute mi, što me Tanja
Toli dugo zanimaše.
Ja se odviš' staram za nju,
Milu svoju ljubim Tanju.

XXV.

Olga krasna Vladimira
Ugna u žar sveder vrući,
A on bahat bez obzira
Ljubi dragu bogujući.
Sved se družje. Il u tami
U koj izbi sjede sami,
Ili vrtom, il pred dvorom
Vodaju se rujnom zorom;
Što li više? – Željan Vlatko
Nježnim ipak stidom smeten,
Zlatan kadšto pram raspleten,
Jer se Olga smiješi slatko,
Usmjeli se zamrsivat
Odjeći joj kraj cjelivat.

XXVI.

Drugda od njeg sluša dika
Stidna koga čest romana,

U kom pisac narav slika
Bolj' od istog Chateaubrianda;⁶⁹
Često Vlatko, duša čista,
Porumeni, list prelista:
Gdjegođ basne kakve lude
Opasne li šurke bude.
Drugda opet u samoći
Na lakte se podupriješe,
Te se igrat šah uzeše
Do nekoje doba noći
Lenskomu se u žestini
Kralj pješakom pače čini.

XXVII.

Kad je doma, tad na umu
Na srcu mu svedj je dika,
On joj slika slatku glumu
Na list bijeli spomenika;
Seljačke joj riše zgrade,
Spomen-kamen, hram li Lade,
Goluba li dva svrh lire,
Gdje se ljubeć krila šire,
Ili opet na list glatki
Pod tuđ potpis smislom rijetka
Nadopisa dva tri retka,
Da se pamte sni mu slatki,
Da miloduh miri cvjeta
Poslije mnogih, mnogih ljeta.

XXVIII.

Zar spomenak ne vidjeste
Vanske koje gospođice,
Na kome su mrlje česte —
Posestrimske piscalice.
Tuj krivopis šape stere,
Stihovi su krive mjere,
Kraći, dulji, ruglo znanja,
Al su slatka spominjanja.
"Anka" piše čim se pita:
"Što ću na taj list napisat?"
""Koju s uma ne smiješ zbrisan.""
Pri dnu s' inog lista čita:
"Tko te dušo ljubi više,
Nek si ime niže piše."

⁶⁹ François-René vikont de Chateaubriand (1768-1848), francuski pisac, političar, diplomat i pjesnik; smatra ga se za osnivača romantizma u Francuskoj. (nap. ur.)

XXIX.

Nać ćeš često stvarcu istu,
Do dva srca, baklju, cvijeće,
Zavjericu na kom listu:
Da do groba vjera sjeć će.
Vojnik pak bi tuj napiso
Stih zagrižljiv, oštru miso.
U spomenik takov i ja
Rado složim dva tri stija,
Jer što tuj se luda skuca,
Znam, da pogled umiljati
Svakako će dočekati,
Da se nitko ne smijuca.
Ni ne mozga pravo nitko,
Dosjećanje da l' je plitko.

XXX.

O vi svesci rastavljeni
Iz knjižnice đavolove!
Spomenici velecjeni,
Teške muke pjesnikove!
Što ih resi mašta čista
Tolstojeva divna kista,⁷⁰
Baratinskog⁷¹ vila smjela:
Spalila vas božja strijela!
Kad mi sjajna gospa koja
Ogromne vas tijelom nudi,
Razjarim se, zle sam ćudi,
Smislim šurku – zlobna kroja!
Ali zlobne mjesto šale –
Ja zagudim: mile, lale!

XXXI.

Takvom himbom ne okalja
Lenski pera, žice svoje,
Bez obinje, primisalja
Javnu, štono osjećo je.
Što nit vidi, niti čuje,
On na Olgi nađe, štuje.
Istina je po tom živa,
Što u retke slične skiva.

⁷⁰ *Grof Tolstoj*, kašnje potpredsjednik akademije umjetnosti u Petrogradu, izišao je glasovit umjetnik po svojih u medaljskom obliku izvedenih alegoričnih reljefnih predstavah oslobodaćih ratova. (grof Fjodor Petrović Tolstoj, 1783-1873; Puškin ga je smatrao za jednog od najvećih ruskih umjetnika svojega doba – nap. ur.)

⁷¹ V. bilj 65 u trećem pjevanju. (nap. ur.)

Tako i ti, Jazikove,⁷²
Oglašiš nam srca glase,
Kog se tiču, jedva zna se.
Tužaljke će tvoje nove
Spomen biti tvog leleka,
Vjerna povijest tvoga vijeka.

XXXII.

Al ušuti! Strogi cijenac
Zbrisat će mi pjesmu koju,
Ubogi mi zgazit vijenac,
A već družu viču svoju:
"Prestanite jad jadovat
I za onim sved' tugovat,
Što je bilo, pa sad nije:
Zapjevajte druge grije!"
Pravo tako, trublja trubi,
Eno kindžal, krinka mami,⁷³
Znadem, misli glavica mi
Mrtva bila, dokle ljubih,
Nije l' tako? – Nema l' zgone?
"A vi dajte, pište ode."

XXXIII.

"Za godovno pište čije,
Kako j' negda bilo čedno."
– Zar da ode pisat mi je?
Zar to nije baš svejedno?
Rugalac se nama ruga⁷⁴
Tuđ da lirik, tuđa tuga,
U volji nam većma stoji,
Nego naš nam pjesnik koji.
"Uzdisanje to je nijemo,
Tužaljke su sama tuga,
Odi pak je svrha druga –
Viša, ljepša..."⁷⁵ Vidit ćemo –

⁷² *Jazikov* je omiljeni ruski pjesnik Puškinova doba, koji je prvim svojim pojavom (pjesmami izdanimi god. 1833. u Petrogradu) zatekao Ruse, kao kašnje Oskar pl. Redwitz Nijemce. Ali se velike nade i prorici ne obistinile. (Također Puškinov prijatelj – nap. ur.)

⁷³ Truba, mač (kindžal) i maska su znamenja tragedije. (nap. ur.)

⁷⁴ Referenca na satiričku poemu Чужой толк (*Tuđi osjećaj*, 1795.) ruskog pjesnika Ivana Dimitrijeva. (nap. ur.)

⁷⁵ Ukratko, Puškin se referira na sukob između dva ondašnja suprotstavljena književna tabora oko vrijednosti klasične ode i romantične elegije i na prigovore nekog kritičara ("strogi cijenac"). (nap. ur.)

Neću dirat, mučat mi je,
S dva se vijeka klata nije.

XXXIV.

Što ga nuka burna misó
Ljubeć slavu, slast slobode,
Vladimir bi ode piso –
Da mu Olgi išto gode;
Al ih ona ne čitala.
Možda komu kob je dala,
Da si pjesmu umiljatu
Na glas čita svomu zlatu:
Kažu – sreće nema veće!
Jest, jest blažen na tom svijetu,
Tko si milu djevojčetu
Milje slovi žamoreće.
Blažen... ako draga samo
Ne misli mu drugud kamo.

XXXV.

Ali tvore mašte moje,
Milinje mi posestrino
S usta mojih dočulo je
Samo uho dadiljino;
Gdjekad poslije objeda si
Silom sletim susjeda si,
Te mu dramom kom dosadim,
Ili (jer da šalu gradim?)
Uzmem pera svoga gatke,
Ribnjakom se vozam, plovim,
Pjesme krasno glasno slovim
Njima plašim divlje patke,
Jerbo dočuv riječi svete
Bezobzirce sve odlete.

XXXVI.

.
.

XXXVII.

Gdje ti junak? pitate me
Strpite se, ja vas molim,
Gdje i kako trati vrijeme,
Podrobno vam kazat volim:
On vam skromno, moja vjera,
Žive poput kaluđera.

U čas sedmi sna se riješi,
Ogrne se, k rijeci spješi,
Kano Byron nema mira,
Helespont će preplivati,⁷⁶
Tad se kavu piti vrati,
Po novinah štošta bira,
I da nema kada zijevat,
Odvaži se tad odijevat.

XXVIII.

.
.

XXXIX.

Šetaj, čitaj, spavaj dosti,
Hladuj, snatri, žuber slušaj,
I poljubit u hitrosti
Lijepu crnku katkad kušaj,
Pojaši de niz to polje,
I nahran' se do sve volje,
Popij bocu dobra vina,
I samotuj sred tišina:
To ti život Genin sveti!
Besposlica bez sveg ćuta,
Ne opazi nikog puta,
Kol' mu ljetno vrijeme leti,
Grad i družbu zaboravi,
Kako l' nujno god se slavi.

XL.

Sjeverno je naše ljeto
Nadrilika južne zime:
Sine, mine: te baš eto
Zadovoljni nijesmo njime.
Jesen uzme mah bjegunca,
Slabo grijū zrake sunca,
Dan je kraći, tvornik hlada –
List požuti i već spada
Padom tužno šapućući.
Po polju se magla hvata,
A gusaka divljih jata
Lete jugu gakajući.
Hora već je hlada stroga,
Et' na vrata Studenoga.

⁷⁶ Godine 1810. Lord Byron je, oponašajući Leandra, preplivao Helespont (Dardanele). (nap. ur.)

XLI.

Zorom pada magla hladna,
Ljudskog glasa njivom nesta,
Vučica se s vukom gladna
Potuca nam uz kraj cesta;
Zanjušiv ih konjic puše,
Čil se putnik iz sve duše
Brda hvata, neće blaga
Da si zorom istjera ga
Iz toploga pastir hlijeva,
Ni na obrok podnevni ga
Rogom zvati nije briga;
Djeva noćju preduć pjeva
U kućerku a pri peći,
Do nje praska luč svijetleći.

XLII.

Od mraza se veće bijele
Brdo, polje, livadica,
Sve su biljke nevesele
Do mrazovih sestričica.
Rijeka ledom posapeta
Sja se većma od parkêta,
Derišad se tuda kliže,
Tura, tjera, hvata, stiže;
Guska dođe brza spijeha,
Vikla na to, da je voda
Niz led tisne poput broda,
Izvrne se, eto smijeha!
I već pada snijeg nam prvi,
Misliš: Bogo zvijezde mrvi.

XLIII.

Dok se sjever niz led smica,
Kojeg da se latiš vraga?
Šet jednolik, okolica
Ta je ravna, pusta, naga.
Pustarom li voliš jahat?
Može stradat konj ti bahat,
Gle, starokov eto preda,
Na led ti se s mjesta ne da.
Sjed' pod krovom na samoći,
Walter-Scotta, Pradta⁷⁷ čitaj,
Rashod vodi, za sve pitaj,
Pij i srd' se, te će proći

⁷⁷ Dominique de Pradt (1759-1837), francuski politički pisac. (nap.ur.)

Kako večer, tako zora,
Proć će zima i najgora.

XLIV.

Sjeta mah mu ote jače,
Child Harold je potpunoma,
Rano s' u led kupat skače,
Cio dan je za tijem doma.
Samuje vam, račun stvara,
Il se igra bilijara,
Tupom štakom do dvije krugle
Tjera vazdan u sve nugle.
Uhvati se sumrak u to,
Pri kaminu umom lijenim,
A za stolom pokrivenim
Nekog čeka. Lenskog nuto
Na tri šarca dosiljela:
"Sada brže noste jela!"

XLV.

Hladna vinca nosit trgnu,
Uz *C l i q u o t a d e M o ë t t a* ,
Pred pjesnika boce vrgnu,
Ne bi l' bile mah mu lijeta.
Vilina je jedno vrela,
Tako mu je kap vesela;
Drugo buji, te se pjeni —
S tog i samu vrijedi meni.
Ta sam i ja za nj' zatrašo
Posljednje si, braćo, novce,
Lutao sam lud osovce,
I u raskoš pustu zašo
Slatkih sanja, popijevčica,
Vedrih šala, zadjevica.

XLVI.

Sada za nj' vam ne dam novca,
Želucu mi jer ne prija,
Mile krvi tog bordovca
Volim, braćo, piti i ja.
Nit' mi s' Ajak rači sada;
Čini mi se kao mlada
Kačipera, ćudljivica,
Živ vjetrenjak, vražja žica....
A bordovac drug mi vrli,
Groznici mi lijek i bijedi,
Prijatelj je, koj mi vrijedi,

Mladilac je svijeh umrlih,
Metilj pravi duga časa,
"Živjo!" vičem iz sveg zglasa.

XLVII.

Na kaminu oganj gasne,
Pod pepelom ugljen tinja.
Nije čuti pare glasne,
Zamrlo se sve pričinja.
Samo s lula dim se kulja,
Te kaminom u vis šulja.
A na stolu s' još rumeni,
U čaši se vince pjeni.
Ali davno već se smrče...
(I meni se društvo mili,
Kada zemljom mrak se krili,
Te se uz pjev vince srče.)
Al im prijedmet zabavljaju
Čujmo domjen druga dvaju.

XLVIII.

"Susjede nam kako naše?
Kako tvoje luče plavo?"
– Još mi tokni polak čase...
Dost je brate... Sve je zdravo;
Pozdravlja te svako po tom.
Olga buji, sja ljepotom,
Jedre joj se pleći, grudi,
Tihe ti je, mile čudi!
Kad ćeš, brate, k njima dvjema?
Svi su željni posjeta ti,
Dva put samo k njim se svrati,
Od onda ti glasa nema.
Al sam tupan – prvu ovu
Nedjelju te na čast zovu.

XLIX.

"Mene?" – Dašto! danak prije
Imendan ti Tanjin svete,
Isprici ti zgone nije
Mat i Olga pozvaše te. –
"Al će biti puno svijeta
I štokakva tamo smeta..."
– Neće nikog, do li samih
Nas rođaka, sunašca mi!
Ne uvrijedi dobrih ljudi,
Dođi! – "Doć ću!" – Ljudina si,

Puni čašu – Bog te spasi!
I zdrava mi Olga budi! –
Iznova mu o njoj sanja,
Takva moć je milovanja.

L.

Raduje se. Sedam dana
Ima dvaput još mu minut,
Tad će Olga milovana
Ženica mu draga sinut,
Ne mislio, da će žaliti,
Da će brige na nj' navaliti,
Da će biti časa duga,
Dosade mu, crnih tuga.
Mrzioci braka, žena
Mi velimo: vijek ženika,
Da je teških jada slika,
Nujni roman *L a f o n t a i n a*⁷⁸...
Po srcu si naš pak Lenski
Igračkom je čudi ženskih.

LI.

Olga njega ljubila je....
Barem on se srećna sudi.
Blažen, tko se uzdat haje
Izgnav sumnje strah iz grudi!
Pokojan je u svom salu
Ko pjan putnik na prespalu,
Il ko leptir kad postoji
Ušav srkat u cvijet koji.
Teško onom, koj' sve scijenja,
Kom' se mozag ne ugrija,
Znajuć što je vjera čija,
Štono li su dvostručenja,
Te uz iskus koj ohladnje
I na točke pazi zadnje.

⁷⁸ Ne radi se o poznatom francuskom basnopiscu, nego o Augustu Lafontaineu (1758-1851), njemačkom romanopiscu. (nap. ur.)

Pjev peti

O ne znaj svih strašnih snov
Ti moja Svjetlana!

Žukovski.

I.

Jesen drmi neveselo,
Dugo li se tijem otegla,
Zemlji s' zime hćelo, hćelo,
Siječnjem – snijega množ nalegla.
San si istrv zorom dana
Zirnu malo van Tatjana,
Vidje gdje se bijeli obor,
Nasip, krovi, plast i stobor;
Okna injem našarana,
S kićine se pognu drvlje,
Svrake grakćuć traže mrvlje,
Sva je gora umotana
U sag sjajan, sve se bijeli,
Krijesi, titra i veseli.

II.

Zima. – Seljak huće, šuška –,
Ima l' kada put si prti,
Konj čavkuni, snijeg taj njuška,
Snijeg se praši, u vis vrti,
A kubitka odnese te,
Kano vile konji lete.
Tek crljèni s' pàs u sluge
Oko bunde ovit duge.
U saone dječak stare
Svog garova siđet vrgne,
Vozeći ga skakat trgne,
Ozeble si ruke tare,
Pak se smije, zimu pati,
A na prozor prijeti mati.

III.

Ali možda do tih dosti
Prizora ti nije stalo?
Naravski su, dašto, prosti,
Umjetnosti baš je malo.

Drugi pjesnik krasnim slogom,
Nadahnut nam višnjim Bogom
Prvi snijeg i zime krasu
U divote kalup sasu:
Ti su glasi umiljati,
Sanjkanja se čuje žamor,
I koljenat umije amor;
Al se neću natjecati
Niti s drugom tim vilinskim,⁷⁹
Nit sa slavnim Baratinskim.⁸⁰

IV.

Naša Tanja – po čem, po tom –
Ruskinja je ovijana;
Zima hladnom svom ljepotom
Omilje joj mladih dana.
Mio sanik, snijega grumen,
Kud se sunca prosu rumen,
Na počitku popostojav.
Mila magla uz bogojav,
U kog oči dom Larina
Slavu slavi, sluškinje se
Gospodarom vraćat dese
Običajem od starina:
Da će dika za vojnika,
Da je putu sto prilika.

V.

A Tatjana vjerovala
Vraćanja si čudnovata,
Il joj na san kob se dala
U mjesec li, karte gata,
Svake trne s obilješke,
Svagdje sluti slutnje teške,
Sve joj s' čini tajna neka,
Gdje je nije ni s daleka.
Kad na peći šaren mačak
Umiva se, mauče li,
Doć će gosti, baka veli.
S lijeve strane kroz oblačak
Upazi li mjesec lijepi,
Od strahote Tanja strepi.

⁷⁹ Taj je ruski pjesnik knez *Vjazemskij*; njegova je pjesan "Prvi snijeg" svakomu Rusu znana i mila. (Knez *Vjazemski*, 1791-1878, pjesnik, kritičar i bliski Puškinov prijatelj – nap. ur.)

⁸⁰ Na ovom mjestu Puškin je stavio napomenu: "Vidi opise finske zime u Baratinskijevoj *Edi*." (nap. ur.)

VI.

Kad se prospe zvijezda sitna
Po tavnoći, po nebesih,
Brže bolje Tanja hitna,
Dok se zvijezdni tračak krijesi,
Šapne zvijezdi slatko ime,
Što joj srce živne njime.
Namjeri l' se, bijes ga tjera,
Gdje sukobit kaluđera,
Ili s polja zec preleti
Pred Tatjanom preko puta,
Uhvati ju stega ljuta,
Što da jadna zna početi,
Obzire se, popostoji,
Nesreće se neke boji.

VII.

Tanji i tad ptica poje,
Kad ju muči muke pakô:
Naravi nam dolično je
Protuslovlje svakojako.
Al i sveci nastadoše,⁸¹

⁸¹ *Sveci* (святки) ovdje znače božićne blagdane od 26. prosinca do 6. siječnja, za kojih se u Ruskoj najviše vraća. Držeći, da su ostala vraćanja i drugdje u običaju, nalazi se njemački prevodilac Bodenstedt dužnim olakšati razumijevanje VIII. kitice petoga pjeva slijedećim opisom vraćanja u prsten:

Djevojke se uhvate u kolo okolo stola, na kom je zdjela, a u zdjeli zlatan ili srebren prsten. Dok je prsten u zdjeli, pjevaju djevojke:

Slava Bogu na nebesih, slava!
Slava tebi, care, gdje si! Slava!
Nigda car gospodar naš ne ostario,
Na njem sjajno ruho ne istrošilo se,
Nit mu iznemogli dobri konji igda
Ni ne krenuli mu vjerni sluge vjerom.
Slava, slava, slava!

za tijem opet pjevaju:

Vadi, sele, prsten, pitaj si sudbinu,
Ko ju lijepo pita, pogađa mu sreću.
Kucajte na vrata, gdje god sreća bila,
Gdje god boravila, otud ne umakla!

Onda će opet sve k jednu:

Slava Bogu na nebesih.
Slava tebi, care, gdje si, Slava!
Koja ima krila,
Ona sretna bila! Slava!

Radost svijetu namakoše.
Vračâ mladež sebi, kući
Zdravlje, sreću nazirući,
Nizašto se ne brinući.
Starac škilji kroz očale
Na nedalek grob otale,
Ništa više nema steći.
Mlad i star se ipak nada,
Te je nada vazda mlada.

VIII.

Gleda Tanja, gdje se baje,
Vosak lijeva po svih kutih,
Čudna slika gdje se zdaje,
Na što liči, čemu sluti;
Prstenje se iste zgone
Vadi zdjeli sa dna vode,
Prsten Tanjin dođe evo,
Staru pjesmu zbor joj pjevo:
"Bogato je naše selo,
Grnom zgrću srebro tamo,
Srećan, komu popijevamo,
Svamu slava!" Neveselo

Dočim djevojke, jedna za drugom, vade prsten iz zdjele, pjevaju se namjerice takozvane zdjelovne stare pjesme, kojima se svakoj djevojčici, dok ona drži prsten u ruci, nagađa buduća sreća.

Takova je primjerice ona:

Prsten mi se cijelim otkoluta gradom,
Za prstenom, seko, mlada ti potekoh,
Da si nađem zlato, da si nađem dragog!

Slava!

Biser ti je, da se nosi,
Da se niže oko vrata,
Djevojka je, da se uda,
Samo treba nać si dragog!

Slava!

Po nekih prijedjelih vračaju djevojke drugačije; metnu naime prsten ili drugi kakov nakit pod svoj pladanj, pak si onda koju sreću pozele, a iz pjesme, koja se slučimice pjeva, nagađaju, hoće li želju doželjeti. Dakako, da je svakoj dragi najpreča želja!

Kad žele doznati, koja će se prva udat, uhvate se opet u kolo, ali okolo pijetla, te svaka preda se prospe koje zrno, pa čije zrnje pijevac uzme najprije zobati, ona će se prva zaručit.

Kada djevojka hoće da dozna kako će joj se suđenik zvati, ona po mraku izađe na prag, pa tko prvi tuda prolazi, zapita ga kako mu je ime, te nema druge, tako će se zvat i njezin suđenik.

Tako opet neke vračaju u ogledalo, hvatajući njime mjesec, po kom će im se ukazati lice dragoga.

Napjev glasi – ko mrtvacu,
Ljepše j': "Z o v e m a č a k m a c u !"⁸²

IX.

Noć je hladna, nebo jasno,
Silnih zvijezda divno jato
Jezdi složno, tiho, lasno...
U dvor prostran sađe na to,
Stupi Tanja umiljata,
Zrcalom si mjesec hvata,
Istom ona tako bila,
Tužni mjesec uhvatila,
Snijeg zaškripi... nekog eno...
Sad će kraj nje proći drumom,
Nježnim glasom, blagim umom
Tanja pita, zatravljeno:
"Kako t' ime? trebam znati.
– Agaton sam – prošljak vrati.

X.

Dadiljin se uz svjet poni,
Tanja noćju čarat želi,
Stolić u toj kupaoni
Za dvoje ih spremi veli,⁸³
Al se Tanja bojat stane,
A ja za kob znam Svjetlane⁸⁴ –
Prepanem se, što li ćemo?
S Tanjom čarat ne smijemo.
Tanja pojas otpasala,
Svukla s', legla u last loga
Pod krioce Ljelja boga,
Uzglavljem je potrpala
Čarobno si staklo malo.
Tanja spava. Utišalo.

XI.

Čudan sanak Tanja snila:
Kako cijelcem ide, ide...
Pa se magla uhvatila,
Jedva kud će oči vide.

⁸² "Pjesma koja najavljuje svadbu" (Puškinova napomena).

⁸³ I to je spomenutomu slično vraćanje. Treba sebi, pak još nekome spremi večeru, jedaću spravu i stolicu. Tko će taj neki bili, vidit će čaralica u ogledalu ili u snu.

⁸⁴ Već spomenuta junakinja istoimene poeme ruskog pjesnika Vasilija Žukovskog (1783-1852), koja se bavi vraćanjem te završava strašnim krajem. (nap. ur.)

Međ smetovi, među humi
Pred njom dubok potok šumi,
Mutna voda buja, smeta –
Nije ledom posapeta;
Nema mosta – premoštaju,
Već dvije brvi prijeko sižu,
Njih se ledom noge kližu,
Nema zgone pridržaju.
Tu je mozgat Tanja stala,
Što da čini, nije znala.

XII.

Odvojena od nečega
Na brz taj se potok tuži,
Nema nikog s onog brijega,
Mostećoj da ruku pruži.
Iz smeta se mirna srca
Kundrav međed iskoprca –
Tanja kriknu, skupi sapu,
On zamumljav pruži šapu,
Tad se Tanja straha prosti,
Prihvati se rukom lahkom,
Te koračac za korakom
Dokle brvnom ne premosti,
Zapraši se snijeg za Tanjom:
A što međed? On će za njom.

XIII.

Od straha se ne ogleda,
Zalud krok joj brži, veći;
Kundravac joj sluga ne da,
Ne da bonoj tud uteći;
Međed trčeć zaduha se,
Dođu šumi naprema se;
S kićine se nice klanja
Boru, jeli tušta granja;
Na skitače naše tajne
Kroz te vite grane gole
Breze, lipa i topole
Sjaj svjetluca zvijezde sjajne.
Puti nema; dolac s brijegom
Zaravnan je silnim snijegom.

XIV.

Tanja šumom do stegana
Glibila se... međed puva...
Zadjede se u nju grana,

Obodce joj odrije s uva.
A u snijegu noška mila
Cipelicu ostavila.
Omače se rubac s vrata,
Nema kada da ga hvata,
Nema kada za čim segnut,
Čujuć strag gdje dakti medo.
Sramećoj se sram joj ne dô
Niti predug skut zapregnut.
Bježi. Međed slijedi s traga,
Izdade ju bonu snaga.

XV.

Pade u snijeg. Međed spori
Podigne ju i ponese,
Tuj se Tanja upokori,
Mrtva srca ne miče se.
Medo s njom će pute prijeke,
Kolibice eto neke,
Naokolo sve je gluvo,
Kolibu je snijeg zagruvo.
Samo okno svjetlom sjalo,
Iznutra se buka čuje.
Međed reče: "Kum mi tu je,
U njega se ogrij malo!"
Klisi, te ju po toj tmici
Spusti na prag kolibici.

XVI.

Osvijesti se Tanja naša:
Međed štuče; ona s vana
Čuje pjesmu, zveket čaša,
Kanda j' daća uzigrana.
Ne razabra niti jedne, –
Kroz puklinu tada gledne,
Vaj što vidje? Tuj za stolom
Čudila se nižu kolom:
Ovaj rogat njuške pseće,
Taj ti pjevčji kljun zakrenô,
Vještice ti kozom eno,
Klepećuć se kostur kreće,
I patuljak repat eto,
I ždral sprijeda, straga pseto.

XVII.

Strašila se rulja zbija:
Rak tuj jaše na pauku,

S lubanjom je guščja šija
Crljenome u klobuku,
Vjetrenka ti pleše, skače,
Tandrčuč se ne spotače.
Lupaj', grohot, lavež, cika,
Tobot konjski, ljudska vika.
Kakva li je sinu zraka,
Kadno spazi oko Tanje
Bojanje si, milovanje,
A romana tog junaka;
Prilj Onjegin uz sto sjedi,
A na vrata kradom gleda.

XVIII.

Mignu l', zbor mu zaklopota,
Cmrknu l', i zbor gutnu, huknu,
Na smijeh zbor mu zagrohota,
Smrknu li se, i zbor muknu,
On je goso, to već stoji,
S tog se Tanja već ne boji,
Već do glednje njoj je stalo,
Odškrine si vrata malo.
Vjetar dunu, poutrnu
Svjetiljke im, vrč se proli,
Uzvrda se društvo toli,
A Onjegin k vratam srnu,
Izdrije kliještiti gnjevne oči,
Zbor strahovit za njim skoči.

XIX.

Strepi Tanja, te se sili
Pobjeć brže, ne da noga;
Obori se, te da cvili,
Kako b' hćela: nema toga.
Grunu Evgen tuj na vrata,
Spazi družba čudnovata,
Spazi djevu, oči pari,
Zagrohotat svaki mari.
Kopita si i zenice
Kundrav rep i, koji zinu,
Krvavu si jezičinu,
Rogove si i gubice
U nju pere, preko broja
Glas se čuje: m o j a , m o j a !

XX.

"Moja!" vikne Evgen sada,
Nesta uput gadna kruga,
A u mraku djeva mlada
Osta s njime sama druga.
Tad Onjegin nju privede
U kuteljak, da nek sjede
Na tu klupu rasklimanu.
Na grud Tanji uzburkanu
Klonu glavom; Olga u to
S Lenskim uđe; sinu, svanu,
A Onjegin rukom mahnu,
Zažagrio očma ljuto,
Bijesan mjeri nepozvane,
Tanja ne mož' ni da dahne.

XXI.

I riječ po riječ grmi jače,
A Onjegin dug nož trže,
Ubode ga, Lenskog smače;
Mrak je strašan; navru brže,
Strašila se grokćuć kese,
Koliba se cijela trese...
Od straha se Tanja prenu,
Dan u izbu dopro njenu,
Kroz srijež stakla titra zraka;
A na vrata sine za mah
Kano sjajna zora sama
Olga, skokom lasta lahka.
"Kaži" – moli sestru krasnu –
"Koga, dušo, vidje na snu?"

XXII.

Al se ona ne osvrnu,
U knjižicu gvirit sjednu,
Za listom si list obrnu,
Ni proslovit hćede jednu.
U toj knjizi ne stajala
Zaljubljena slatka hvala,
Istine li mudre zlato,
Nij' to Račin, Virgil, Plato,⁸⁵
Scott ni Byron, kamo l' neka
Knjiga dnevna ženskoj modi,
Što toliko svijetu godi,

⁸⁵ Racine, Vergilije, Platon. (nap. ur.)

Već je M a r t i n to Z a d è k a ,⁸⁶
Vrač i tumač sna, te slava
Kaldejskih je mudrih glava.

XXIII.

Taj umotvor čudne smjese
Torbičar im negdje lani
U samotan dvor donese,
Prodade ga baš Tatjani
I M a l v i n u ⁸⁷ zamijenjenu
Sve u lahku, bome, cijenu.
A još prida njojzi dade
Do dvije cijele Petrijade⁸⁸
I slovnice, priče proste,
I čest treću Marmontela.⁸⁹
Tanju knjiška obuzela
Proričuća sudbu, goste...
Nevolji joj, noćnoj stravi
Druga, s kom se ne rastavi.

XXIV.

Strašni onaj san ju muči.
Zalud zgodi red razglaba;
Što se u snu strašna sluči,
To razabrat Tanja j' slaba.
Azbučnog se držec reda
U kazalcu naći gleda:
Bor i buru, ime skotu,
Mrak i stravu, most i slotu,
I sve drugo; al Zadèka
U te slike slabo gata.
Zlosluta ju sa sna hvata
Teška briga, tuga neka.
Nedilja će proći koja
Dok se riješi strave, boja.

⁸⁶ Sve ruske knjige gatalice ili tumačice sna diče se imenom *Martina Zadeke*, čovjeka poštenjaka, koji nikada nije napisao takove knjige.

⁸⁷ Roman u nastavcima tada popularne francuske književnice Sophie Cottin (1770-1807). – nap. ur.

⁸⁸ Epske pjesme o Petru I, pisane u klasicističkom stilu u 18. stoljeću. (nap. ur.)

⁸⁹ Jean-François Marmontel (1723-1799), francuski povjesničar i pisac, suradnik Enciklopedije. (nap. ur.)

XXV.

Rumenom si zora rukom
Vodi sunce za trak tanak,
Ne bi l' teklo nebnim lukom:⁹⁰
Tanjin svanu imen – danak.
Od rana ti bijela dana
Nut susjeda i prijana
Na kibitkah, dvokolicah,
Na hintovih, saonicah.
Na dvorištu vika bijesna,
U dvorani sve se stiče,
Djevčad cmoka, pseta ciče,
Smijeh je, žamor, vrata tijesna,
Poklanjanju strug se začu,
Dojke viču, djeca plaču.

XXVI.

Tuj uz ženu krupna stasa
Tust P u s t j a k o v ⁹¹ poput soma,
Bogatoga G v o z d i n glasa,
Al je kmet mu svak siromah.
Sijed S k a t i n i n tu sa ženom
I sa djecom nebrojenom,
Trideset ih živih cijeni,
Tu P j e t u š k o v zaljubljeni,
Stričević mi tuj B u j a n o v , ⁹²
Šubari mu obod širok,
(Vi mu znate za taj prirok,)
Svrgnut za tijem vijećnik F l j a n o v ,
Himben spletkar, varalica,
Ždéro, hulja, pijavica.

XXVII.

S porodicom H a r l i k o v a
I Triquet im smušen priđe,
Došav skoro iz Tambova
S naočalma, kose riđe.
Francez pravi, jer u žepu

⁹⁰ Puškin, bivši neprijatelj kićenju, kakvo je u ova tri prva retka, sam kaže, da je tima recima samo oponio sličan opis *Lomonosovljev* o rođaju sunčanom.

⁹¹ Sva je prilika da je Puškin tako naumice krstio te svoje zemljake, da već samim imenom označi što su i koga je možda na umu imao, kad ih je crtao. I u nas Hrvata valjaju piscem takova imena za istu porabu, a ima i u narodu *Pustakovića, Pijetlovića, Kokotovića, Skotovića* i drugih takovih imena.

⁹² Bujanov je junak jedne pjesme koju je napisao puškinov stric pjesnik Vasilij L. Puškin (1766-1830). – nap. ur.

Nosi Tanji pjesmu lijepu.
Znan joj napjev svakom tetku
Po: "R e v e i l l e z v o u s "⁹³ početku,
U ljetniku iz starine
Pjesmica se može naći,
Mudrac pjesnik brz j' istaći
Nju na vidik iz te tmine,
Ali "N i n i " natpisani
Sad natpiso pjev "T a t j a n i ."

XXVIII.

Posadski nam satnik smjeli
U dvor eno konje tjera,
Gospođica kumir zrelih,
Seljanskih je slast matera;
Uđe... vikne na revnoći:
Posadska će glazba doći,
Pukovnik ju glavom nasla.
Bit će plesa. Radost rasla,
Te skakutat djevčad prične.
Eto jela. Glave muške
Vode ženskad podpazuške,
Navru k Tanji kćeri dične,
S onkraj mladci: žamor nasto
Molećih se, sjednu za sto.

XXIX.

Sva se usta šutnjom slave,
Srču, žvaču. Zveket čaše,
Jedaće im klepet sprave
Usta šutnju ispunjaše.
Zamala se opet čula
Opća buka i gungula.
Žamor, vika, smijeh zaglušna,
Nitko neće sâm da sluša.
Sad Onjegin s Lenskim bane,
A Larinki kamen spade:
"U jedvine jedva jade!"
Sve se društvo zbijat stane,
Utisnuo stolce sluga,
Posade se oba druga.

⁹³ Jedno od tada jako poznatih djela francuskog dramatičara Charlesa Dufresnyja (1648-1724). - nap. ur.

XXX.

Posade ih prama Tanji,
Od mjeseca štono bleđa
Poput srne s' plaši, panji,
Ne smije glednut ispod veđa.
Podbio ju znoj krvavi,
Mučno joj je, strast ju davi,
Preču pozdrav druga dvaju,
Na oku joj suze sjaju,
Nada joj se obeznanit.
Al joj razbor, volja vrijedi,
Te pregori, strah pobijedi,
Te će s' u glas tih nakanit
Dvije tri riječi njima reći,
Tad će šućet tuj sjedeći.

XXXI.

Tugu, suze slične rosi,
Nesvjestice ruskih kćeri
Prilj Onjegin jer da snosi
Vičan toga punoj mjeri?
Kosnu ga se svom žestinom,
Što se sasta s tom množinom;
Ali smotriv blijed na djevi
Još se većma ljuti, gnjevi,
Na zlo misli, mrko gleda,
Misli Lenskog vrijeđat, kleti,
Pak da mu se onda sveti...
Slavi slavje unaprijeda,
Te se za tijem s odurnosti
Sta domišljat ruglu gosti.

XXXII.

I svijet drugi motrit mogo
Smetnju Tanje – al je presto,
Jer se očju vrlo mnogo
Svrnu masno na to tijesto.
(U zô čas je presoljeno).
Zasmoljenih boca eno:
Za pecivom prije tijesta
Tuj šampanjcu ima mjesta.
I donesu čašje vito:
Vit mu stas me tebe sjećô,
Dušo Zizo, moja srećo!
Vrelo pjesme, cvijeća kito,
Čašo milja, što me zgrija,
Kom se često mlad opijah!

XXXIII.

Zapucaše čepi snažni,
Vince buja, te se pjeni,
Udesiv si obraz važni,
Usta grudi opojenih
Naš T r i q u e t te mahnu rukom,
Umuknule gosti mukom.
Jedva živa – Tanja trne
A T r i q u e t se k njoj obrne,
List u ruci – pjeva krivo:
Nasta silan pljesak, vika,
Sjede do njeg Tanja dika;
Pjesnik skroman, smiješan živo,
Prvi njoj je nazdravio,
Predo pjesmu, pak je sio.

XXXIV.

Čestita joj, što ko znade,
Tanja svima lijepo hvali.
Sada Geni red se dade,
Vidi Tanju, gdjeno žali,
Gdjeno strada mučenica....
Smili mu se nesretnica:
Mučke joj se pogrbio,
Pak joj motri blag i mio
Blijedo lice i čeoce,
Ili tronut bio zbilja,
Il od šale nađe milja,
Hotice li, il nehotce;
S pogleda mu tijeh ubavih
Njoj se srce oporavi.

XXXV.

Grmnu micaj svijeh stolica,
Suklja društvo u dvoranu:
Tako pčele iz kosnjica,
Kad se roje, sukljat stanu.
Nakićeni sjede Rusi,
Susjed hrče susjedu si;
Pri kaminu sjede gospe,
Djevički se šapat prospe.
Igraće si stole spreme,
Mahnit igrač b o s t o n voli,
Za w h i s t , l ' h o m b r e starac moli,
Jedno isto to je pleme,
Jednog lika vrst potomstva,
Duga časa i lakomstva.

XXXVI.

Osam puti mijenjaj mjesto,
Robera⁹⁴ se osam smiri,
Tad dosadljiv whist taj presta;
Uz čaj već se gospa širi.
Ja si dijelim doba danje
Na čaj, objed, večeranje,
Znađem za svak čas na selu,
Kad je dobnjak zdrav mi tijelu.
Horom reć ću uzgred jedno:
Zaplećem vam rad mi retke
Toli često pir i svetke,
Razna jela, društvo žedno:
Bje Omiru narav ista,
Kog vjekova slavi trista.

XXXVII. XXXVIII.

.
.
.
.
.
.

XXXIX.

Čajne čaše baš za drške —
Gospođice prihvatiše,
A gudači tuj otrške
Glazbu plesnu udesiše:
Od radosti odtitraše
Djeve pustiv rum i čaše.
U Pjetuškov nagizdani
Olgi stupi k lijevoj strani,
A Pustjačku Bujan glupi,
Lenski Tanju neveselu,
Harlikovu snemiljelu
Pjesnik Francez zaokupi.
Po dvorani igrat skoče
I ples sjajan tako poče.

XL.

Isprva mi bila skana,
(Na pjev se je prvi svrtat)

⁹⁴ Rubber (ruski iskvareno: *Rober* ili *Robert*), najbolja od tri partije (kruga) u kartaškoj igri whist. (nap. ur.)

U rođaka mog Albana⁹⁵
Petrogradski ples nacrtat.
Pusta mašta na put stade,
Jer mi dika na um pade
Divnih nogu uz te žice.
Oj vi noške zavodnice!
Sitnim tragom ja vam lutah,
Ludim danom reč je zbogom!
Umnim biti, djelom, slogom
Držati se pravog puta,
Da mi spjevu tom na kraju
Kudioci mira daju.

XLI.

Sveđ jednolik, nigda uman,
Mladosti je oganj pune
Taj kotrljan, vihor šuman;
Uza te li dvoje mune.
Ali doba osveti je,
Već s' Onjegin tajno smije,
Ščepa Olgu. Slično buri
Okolo se vrti, juri,
Po tom sjedne lijepo do nje,
Sve o štočem šapće bome
Čas, dva; – pak će opet s njome
Tud projurit poput lonje;
Sve se čudit, gurkat lati,
Lenski ne mož' vjerovati.

XLII.

Mazurak se sada začē,
Pri tom plesu negda slogom
Sva dvorana trest se mače,
Uze tutnjet pod pod nogom
I sva okna zveketala;
Sad pak sve je samo šala:
Gamižemo tihim tapom,
Kao zvjere mehkom šapom;
Još na selu samo buče
I krasotom drevnom, svetom
Još se depa peta petom,
A uz poskok brk se suče.
Ne propade, srca rode,
S ruske bijede, s čudne mode.

⁹⁵ Francesco Albani (1578-1660), talijanski barokni slikar. (nap. ur.)

XLIII.

.
.

XLIV.

I Hujanov, brat mi vrli,
Do njeg sestre obje prati,
A Onjegin namah hrli
Pored Olge prolandati;
S njom se voda, trom se kliza,
Šapuće joj milo s bliza
Budi kakvo zavođenje,
Stisne ruku... pocrljenje
Na to djeva, stvor samoživ;
Vidiv prizor taj paklenski,
Razžesti se stravljen Lenski;
Uz ljubomor nepomnoživ
Mazurak li čim dočeše
Olgu prosi, s njim da pleše.

XLV.

Odbila ga. Zašto, Bože?
Eugenu riječ je dala.
Zar to zbilja biti može?
Bože, Bože! Je li pala?...
Jedva što se zadjeviči,
Očijukat već se diči!
Vara, šara kći šarena,
Obikla joj veće mijena!
Ne videći Lenski šale
Bezdušje joj žensko kune
I na vrata dvoru grune.
Otetura. Do dvije male...
I dva zrna..., nije druge,
Tijem će jenjat groza tuge.

Pjev šesti

Là sotto giorni nubilosi e brevi
Nasce una gente, a cui l' morir non dole.
Petrarca.

Za dánâ crnih rod se rodi kršan,
Pogibat komu nikad teško nije.

I.

Spetiv, da već Lenskog nema,
Sav Onjegin promijeni se,
Pokraj Olge kunja, drijema,
Osveti se, nasladi se.
Do njeg Olga zijevat stade,
A za Lenskim oko s' krade;
Kotiljon joj dugo traje,
Ko san teški nemav kraja.
Nakon svrše. Večera se.
Rastru gostom po svih sobah
Izim sluške. Već je doba,
Drijemni liježu, svijeće gase,
Sam Onjegin, nešto glavat,
Odveze se kući spavat.

II.

Smirili se. Gostinska je,
Gdje Pustjakov krupan, nujan
Hrče krupne pokraj maje.
A Pjetuškov, Gvozdin, Bujan,
Bolani Flanjov – po dvorani
Na stocih su poredani,
Sam Triquet se po tlih pruža,
Spavaća mu od njeg duža.
Djevojaka eno skupa.
U sestara izbi dviju,
Gdjeno sladak sanak sniju,
Sâm gdje mjesec do njih stupa,
Gdje se Tanji spavat ne da,
Te kroz prozor u svijet gleda.

III.

Posjet Genin nenadani,
U oku mu njega rosnu,
Postupak mu s Olgom strani
Ljuto joj se duše kosnu.
Zaman Tanja pojmit ište,
Njoj ljubomir srce stište
Bijesnim gnjevom, silom gadnom,
Poput leda rukom hladnom.
Bezdan mračan pod njom puko,
Šobot strašan zašobota:
"Ginem!" viknu tad sirota
"Smrt mi od njeg slatka muko!
Što da tužim? S njeg mi ševa
Svega vijeka ne zapjeva."

IV.

Al da duljim pripovijetku!
Lice novo predstavljamo:
Krasnoj gori na začetku,
Pri dobarcu Lenskog tamo
Dulji živjet, zdrav vjekovat,
Mudrujući samotovat,
Prilj Zarecki, čas ne davni
Ljut zagrižač, kartaš glavni,
I gost krčmi uz noć uz dan;
Sad domaćin al bez žene,
Dostojan je svake cijene,
Općinar je i drug uzdan,
Pošten, miran, ljudi vide,
Tako vijek nam naprijed ide.

V.

Negda mnogo steče hvale
Sa junaštva, s mnogih svađa,
Iz puške si zbilja male
Na pet hvati keca gađa.
Reć ću i to, da boj bijuč,
Nakitiv se prije pijuč,
Umio je steći slavu,
Smjelo s konja past u travu,
Predati se pjan Francuzu
Plijen dragocjen mudre glave.
Regul⁹⁶ novi, pabog slave,

⁹⁶ Marcus Atilius Regulus (oko 307-250. pr. n. e.) rimski zapovjednik, poznat po svom junačkom ponašanju pri zatočeništvu u Kartagi. (nap. ur.)

Vratit bi se rad u uzu,
Na vjeru mu za gr'oce
Tri da dadu na dan boce.

VI.

Umije peckat, pravdu gudit,
I doskočit ludoj glavi,
I mudraca još zaludit
I potajce i na javi.
Prem uz takve doskočice,
Okalja si kadšto lice,
Premda bijući boj vještaka
Klecnu poput kog prostaka.
Oštro, tupo odgovaro,
Rječkao se vedro, ljuto,
Mućao je mudro, kruto,
Lukavo je kavgu stvaru,
Svađo mlade vitezove,
Drug nek druga na boj zove.

VII.

Ili smisli ljutav gasit,
Te miròkov ručat s njima,
Tad ih tajno ozloglasit
Šalom, riječma opakima;
Al to bilo! Vlast slobode
Kano milka sanak ode,
Uz mladost mu i duh krenu –
Prilj Zarecki, već spomenuh,
Zaklonak si tudijer zgradi,
U bagrena, breke hladu
Njeg mudracem pravim znadu,
Gdje ko Horac⁹⁷ zelje sadi
Utve, guske množit gleda,
Abecedi uči čeda.

VIII.

Glupak ne bi; Evgen pače
Do srca mu ništ ne drži,
Ali mu se u njegov rače
Razbor zdravi i sud brži.
Viđala se njih dva rada,
S toga ne bi iznenada,
Kad Zarecki nekog jutra

⁹⁷ Rimski pjesnik Kvint Horacije Flak (65. pr. n. e. – 25. n. e.), autor *Oda*. (nap. ur.)

Uđe Geni sam unutra.
Iz prva se zdravê, rûčê,
Tad Zarecki umuknuo,
Eugenu ututnuo
Lenskog pismo, skromno, muče.
K oknu će se prilj obratit,
I sam sobom pismo čatit.

IX.

To vam bila razgovijetna
Pozivnica na ljut bojak,
Čedna, hladna, posve spretna,
Kan da j' Lenski stari vojak.
To ga žacnu zagrižača,
Ali brzo gnjev nadjača,
Kanda ništa njeg ne peče
"Vazda spreman!" samo reče,
A Zarecki duljit presta,
Nit počasit ima kada;
Jer je doma mnogo râda,
Te kroz vrata njega nesta.
A Onjegin u toj sobi
Od zle volje sebi zlobi.

X.

Razabra si sve to strogo,
Pravedan je sudac sebi,
Prigovora nađe mnogo,
Krivio se kako ne bi?
Nježan, srećan, savez mio
Sinoć ružno uništio.
Nije l' grijeh to, nazor tijesni,
Što i pjesnik s vrijeda bjesni
Star osamnajst godinjaka?
A Onjegin milovo ga,
Zar bi muka bila mnoga
Ne bit gorim od dječaka,
Ne bit dječak rogobatan,
Muž već častan, vjerovatan.

XI.

Mogo se je ne razdražit,
Ne kostriješit kano zviijere,
Mogo mladu ćud ublažit,
Ali eto, tako m' vjere,
Prekasno je, hora minu....
U taj poso prst svoj rinu

Zlobni spletkar, boжник ljuti,
Koj nit jedne ne zašuti....
Pak da s' onda na poštenje
U svih društvih baca ljaga,
Gad da grize, ismija ga....
To je ono opće mnijenje,
Kumir časti, prizor smrti,
Oko kojeg svijet se vrti.

XII.

Gnjevno, kivno, nestrpno li
Pjesnik doma glas izgleda;
Došav susjed – svečan toli
Odgovor mu sam povijeda.
Raduje se jadni pjesnik,
Bojao se, da taj pjesnik
Od sebe će sve oturit,
Uvređaje zabašurit,
Ugnuti se male ždrijelu...
Ta ga sada sumnja minu:
Ročili se sjutra k mlinu,
U osvitak danu bijelu,
Na druga si drug da pali,
Ne da shvatit njega žali.

XIII.

Mrzit kani namiglicu,
Ljut oklijeva mladi zlobnik
Vidjet dragu nevjernicu;
Na sunce će, na svoj dobnik
Pogledati, za tijem krenu...
Olgu tražit nesuđenu.
Mislio ju obeznadit,
Smetnjom joj se još nasladit;
Prevari se: Olga mlada
Na prag već je dobježala,
Pjesnika si dočekala,
Kao vjetric hrla nada.
Vesela je, zračna, sretna,
Ona ista krasna, spretna.

XIV.

"Što vas sinoć nesta brže?"
To ga pita mirna lica,
On se panjit, stidit trže,
Pogled mu se po tlih smica,
A ljubomor, sumnje čeznu

Prema oku bistru, trijeznu,
Na pogledu te prostote
Radosne joj te milote.
Eto jasne očitosti:
Da je Olgi jošte mio,
Pak se kajuć poništio,
Gotov molit, da mu prosti;
A proslovit ne umjede
Sretnik lišen boli, bijede...

XV.

.
.
.
.

XVI.

.
.
.
.

XVII.

Zamisli se, skunji vrlo,
S milka Olge sav je šenut,
Stegnuto mu ne da grlo
Sinoćnicu ni spomenut;
Misli: idem spasit dragu,
Njezinu je ne dam vragu,
Miljem hvala, uzdisaja,
Da joj srca vrag opaja –
Crv joj jada, preziranja
Struk da lijeru toči, suši,
Savije ga, cvijet skrkluži
Tek se dosto rascvjetanja.
To toliko kan da veli,
Da se skobit s drugom želi.

XVIII.

Kad bi znao, kakva rana
Na srdašcu Tanji gori,
Kad bi mogla znat Tatjana,
Kako sjutra u cik zori
Pobit će se druga oba,
Pobit za mrak hladna groba:
Ljubavi bi možda tuga

Dva izmirit mogla druga,
Ali ljubav tu na znanje
Tko bi Lenskom prinijet mogo,
Kad Onjegin tajeć strogo
Glas je čuvo bijedne Tanje.
Znat bi mogla dada baka,
Dosjetit se da je jaka.

XIX.

Lenski čudan večer cio
Sada muči, sad se šali;
Tko je vilu posestrio,
Smušenjak je vazda mali.
Glasovirat smrknut sjede,
Te akorda tri izvede;
Sad ob Olgu okom zapne,
"Zbilja li sam srećan?" šapne.
Okasnio, vrijeme brza.
Srce mu se s jada ljutih
Gotovo je raspuknuti,
Iznenad se praštat trza,
Olga na njem muku vidje.
"Što li vam je?" – Ništ. – Otiđe.

XX.

Došav doma male kuša,
U kovčežić obje meće,
Razodjeven, već je tmuša,
Schillera će štit kod svijeće;
Jedno misli, jedno snuje,
Uzrujano srce mu je;
Gleda Olgu, divotna je,
Od krasote sva se sjaje.
Tada Lenski knjigu sklopi,
Uzme pero, pisat krene
Slične retke zaljubljene,
U milju se glibi, topi...
Čita, diže glas na lasti,
Kano D * * pjan na časti.⁹⁸

XXI.

Imam srećom retke puste,
Evo vam ih sačuvanih:
"Kuda li se otisnuste,

⁹⁸ Antun Delvig, pjesnik i blizak Puškinov prijatelj (nap. ur.)

Proljeća mi zlatni dani?
Što će sutra zbit se, doći,
Oku dozrijet nije moći,
Crna magla vidjet ne da.
Nije nužde; Bog to reda.
Posljednji li čas to kuca,
Te me smrtno shvati zrno,
Promaši l' me zrnice crno,
Blago meni! sud već puca;
Blagosloven sjaj svanuća!
Blagosloven mrak smrknuća!

XXII.

Danica mi zasjat sjajna,
Zora puknut sutra ima,
Ja ću možda u mrak tajna
Zamrknuti vijekom svima.
Pjesniku mi, nema spasa,
Nestati će traga, glasa,
U mrak ćeš me turit, svijete!
Hoćeš li mi, krasno dijete,
Ti bar na grob doć tugovat,
Sjećati se: ljubio me
I na dobru, na zlu svome
Obiko mi sve žrtvovat...?
Anđele mi zavjereni!
Tvoj sam dragi, dođi k meni!"

XXIII.

Sjetnu peru trag se krvce
Vidi, (to vam zovu danas
Romantizmom, kog ni mrvce
Ovdje nema, ni briga nas.)
Pred zoru će ružičavu
Spustit Lenski tešku glavu,
Sneć mu usta šaputala
Modnu riječcu: "ideala";
I tvrdosan tek ga spopa,
Već na vrata susjed lupa,
U tihu mu izbu stupa,
Te ga namah budit dopa:
"Na noge se!... već je sedam...
Da Onjegin čeka, ne dam!"

XXIV.

Prevari se: jerbo Geno
U mrtvòsnu jedva diše,

Sijerak sijeri i već eno,
Pijetli zoru pozdraviše,
Još se san mu s očju ne da,
Sunce skoči, caklom leda,
Smetovima bijelog snijega
Titra zraka, eno njega
Nebrižnika u snu mirnu,
Gdje mu godi pokoj snenu,
Napokon se ipak prenu,
Mače zavjes, na sat zirnu,
Pak se smrko, glavom kimo,
Jer je davno poći imo.

XXV.

Popozvoni. Francez čuo,
Zvan Giljó, te ušav k njemu,
Papučice, bijelo ruho
I odijelo dodaje mu.
Brzajući poslom time
Sluzi veli, da će s njime,
Te da one male bijese
U spremici nek ponese.
Sjede sanam u bok lijevi
Odsanjka se k mlinu tamo,
Svom Francezu reko samo,
Nek Lepaške⁹⁹ vadi cijevi,
A nek kočješ na saonih
Pokraj hrasta čeka onih.

XXVI.

Već nestrpljiv svoga druga
Uprv s' o sip Lenski čeka,
Mlinskomu se stroju ruga,
Vješt Zarecki zna mu lijeka.
Dođe Geno, pak se pravi.
"Gdje vam djever?" upit stavi
Prilj Zarecki mudar taman,
Cjepidlaka nije zaman,
Već je vrstnik boja toga,
Trebao način svagdje ljubiti,
Kako ćeš se dat pogubiti,
Pravila nam nek su stroga,
Običaj nam nek je jedan.
(Pa zar ne bi hvale vrijedan?)

⁹⁹ *Lepaž* je glasoviti oruđar. (Jean Lepage, pariški proizvođač oružja – nap. ur.)

XXVII.

Tad Onjegin stade zborit:
„Moj Giljó je djever meni;
Tko će njemu prigovorit?
Drugi su mi odaljeni,
Nij' doduše to plemenjak,
Al je zato prost poštenjak."
Tih Zarecki slegne pleći,
Naš će junak Lenskom reći:
"Hoćemo li?" – Drage volje! –
Vrati Lenski. Odigrali
Za mlin tamo. Časak mali
Glávê nešto brže bolje
Djeverovi – dvoje lice
Poniknulo taj čas nice.

XXVIII.

Davno l' drugu krvi žednu
Zlòbì drug mu negda mili?
Davno l' bilo kad su k jednu
Jeli, pili, dangubili,
Pazili se? Nuto prve,
Kao vrazi, gdje se krve,
Ko da strašnim snom se lome,
Drug o glavi drugu svome
Muklo radi... snuje muke...
Mjesto da im na smijeh da se,
I da srdnju šalom gase,
Te si bratske šire ruke...
Al junaci ti se boje
Prigovora družbe svoje.

XXIX.

Pušaka se maše malih
Prah usuše u nje namah,
Šipkom zrnje učeraše,
Dignuv poklop valjicama,
Potpraše ih, kremenove
Utvrde si oštre, nove.
Prestravi se Francez mehki,
Zakloni se za panj neki.
A dva druga, do dva zmaja,
Bace plašte, k' ob dan ljetski,
Odmjeri im strog Zarecki
Triest i dva koračaja,
Njih razvede djever taki,
A samokres drži svaki.

XXX.

"Sastajte se!" Volje krute,
Čvrstom nogom, mirna oka
Ne naperiv cijevi ljute,
Pokroče si četir kroka,
Četir kroka smrti bliže.
Tad Onjegin malu diže,
U druga si mirno gleda
Stupajući unaprijeda.
Nanijev malu bliže kape,
Devetim si kročiv krokom
Zažme Lenski lijevim okom,
A Onjegin prstom zape...
Ruka Lenskom, čujte jade,
Klonu – iz nje mala pade.

XXXI.

Za tijem prinijev grudma ruku
Stropošta se. Tavnost oka
Smrt mu kaže, a ne muku:
Isto tako sa visoka
Od sunčana spuren žara
Gomilom se snijeg obara.
Eugena groza hvata,
Do mladog si skoči brata.
Zaman gleda, zove, brati...
Već ga nema. Pijevca mlada
Smrt zatekla iznenada!
Duhnu bura,¹⁰⁰ cvijetak strati,
Rane l' smrti cvijetu krasnu!...
Na žrtvištu žari gasnu!

XXXII.

Ukoči se. Mir s' obrno
Po tom čelu širit tmurnu;
Shvatilo ga pod grud zrno,
Dimeć od tud krv točurnu.
Srce mu se prije malo
Ushićeno nadat stalo,
Zlobilo je, ljubilo je,
Uskrkljalo s krvi svoje:
Ko u domu pustu sade

¹⁰⁰ "Namjerno nabranje konvencionalnih pjesničkih formula, čime Puškin oponaša Lenskijev loš stil... Ali bogata i originalna metafora napuštene kuće, zatvorenih kapaka zgrade, vlasnice koje nema, s čime završava XXXII, Puškinov je vlastiti doprinos, primjer onoga što on zna napraviti." (Nabokov)

Sve je u njem hladno, pusto,
Tiho, nijemo, mračno uz to,
Priprti su kapci zgrade,
Vladalica štuče draga,
Bog zna, kamo; nema traga.

XXXIII.

Mili ti se peckat britko,
Dražiti druga nemarnoga,
I da s tebe barem itko
Dva na glavi nosi roga,
Zrcalu si s cakla vidi,
Da se i sam sebe stidi,
I da na se kazat mora:
"Rogata li, ljudi, stvora!"
Mili ti se iz podmukla
Kopat raku bratu zdravu,
Cijev na njegovu perit glavu;
Ali kad bi puška pukla,
Mrtav pao drug ti čili,
Zar da ti se i to mili?

XXXIV.

Zbilja, da ste tako zorom
Smaknuli si mlada druga,
Koji migom, odgovorom –
Skoči, da se vama ruga,
Uvrijedi li vas pri vinu,
Ili nujan na vas kinu,
Te vas na boj zovnu s jada,
Kažite pravo: što bi sada
Na srcu si osjećali,
Tuj da nikom zemlje crne
Brat vam bljedne, mrzne, trne,
Kom ste dušu izagnali,
Nijem da i gluh zgode s ove –
Na glas vam se ne odzove.

XXXV.

I Onjegin srcem predâ
I samokres spopav jače
U svog Lenskog tužno gleda.
"Mrtav ti je!" Djever začu.
Mrtav!... Strašna Eugena
Istina se kosnu zdena,
Drkćuć reče slugam doći,
I Zareckom sad pomoći,

U saone trup da skrca.
S tovarom će strašnim kući,
Konji skaču brzajući
Osjetiše blizu mrtca,
Te se pjenom zapjeniše,
I strelimke odburiše.

XXXVI.

Pjesnika vam, braćo, žao:
Cvijet mu nade stô da zene,
Nit se sreće dočeka,
Nit je procvo – već nà – vehne.
Gdje j' žestina plemenita,
Pomama li plemenita
Osjećanja, misli onih
Nježnih, divnih, presmionih?
Gdje je milka želja burna,
Žednja znanja, radnje, bdijenja,
Strah li korbe, stidnje, trenja?
Gdje li, mašto, ti si žurna,
Ti na zemlji raja sliko,
Kojom divno snit je viko?

XXXVII.

Možda njemu sreći svijeta
Iz daleka vijenci vire;
Do poznih bi valjda ljeta
Dopirao glas mu lire;
Možd' gospodstva velikoga
Dostojanje čekalo ga;
Možda duh mu na tom lijetu
Odnio nam tajnu svetu;
Možda i nas za vijek ovi
Duh živòtvor ostavio,
Pa ga nema, koj bi bio
Iza njega prorok novi,
Žice l' dirno toli živo,
Kog bi narod blagosivo.

XXXVIII.

.....
.....

XXXIX.

Moglo biti druge zgode,
Mogo izvit vijek bez radnje,

Gdje mu pusta mladost ode,
Lijepo duše mar ohladnje.
Mogao se i oženit
Odbiv vilu sav promijenit,
Srećan, rogat bit na selu,
Spavaćem si u odijelu;
Životne bi pozno cijelji,
Uz kostobol zijevo rado,
Ijo, pio, debljo, spado;
Na mekoj bi umro stelji,
Posred djece i svojaka
I liječnika, plačnih baka.

XL.

Žalili ga više, manje;
Minu dragi, otet ljubi,
Pjesnik pusti maštovanje,
Druga nesta, drug ga ubi.
Pak od selca iduć lijevo,
Gdje je Lenski nekad pjevo,
Gdje se s jelom srasla jela,
Kud iz gorskih potok vrela
Šumeć teče niz do sklonku,
Kud počivat težak stupa,
Žetelica gdje se kupa
Došav punit štucku zvonku:
Kraj potočka uz brijeg više
Spomen-kam mu postaviše.

XLI.

Proljetni li dođe danak,
Kišica li kad rominja,
Opanak si pletuć tanak
Pastijer pjesmom rãd začinja;
Građanka nam mlada eto,
Ljetujuć ovdje ljeto,
Prošeće se po poljicu
Il pojezdi na konjicu
K dvijema jelam skaćuć skokom,
Ustavi se te na licu,
Uzvrne si koprenicu
Prosti natpis brzim okom
Tuj pročita, pa joj smoći
Bistra suza nježne oči.

XLII.

Zamišljena niz to polje
Uz korak se vraća mali,
Dušica joj tmurne volje
Sudbu Lenskog teško žali.
Misli, što se s Olgom zbilo,
Srce l' joj se usmrtilo
Ili skoro plakat presta,
Sestre li joj kuda nesta?
Gdje li zlobnik svijeta čubi,
Štono modne gizde vrijeđa,
Sveđ jednom mrkogleđa,
Što nam Lenskog mlada ubi.
To ću jednom sve udobce
Pripovijedat ja podrobce.

XLIII.

Sad se toga neću latit,
Zaman duša obljubi ga,
Zaman mi se k njemu vratit,
Nije za nj' me sada briga.
Prostoj priči vijek taj voli,
Ne mili se moja toli,
Teško mi je njoj se dovit,
Teško mi je umlje novit,
Retke nizat toli mnoge –
Mrzi veće stara mene;
Druge misli a studene,
Druge brige, preveć stroge –
Utiša li, bura l' puše,
Slegle mi se povrh duše.

XLIV.

I ja željah želje ine,
Nove jade jadat uzeh,
Al mi željam nada gine,
Naviru mi davne suze.
Kud je sna mi mila sladost
I slika joj krasna mladost?
Da li zbilja, da li veće
Uvehnu joj vijencu cvijeće?
Vijeka ljudskog zbilja da li,
A da pjesnik ne osjeti,
Proljeće se veće ljeti,
Ko što tvrdih sam u šali?
Zar se mladost vratit neće?
Zar mi triest ljeta veće?

XLV.

Znati mi je, druge nije,
Pola vijeka minu burna,
S tobom mi se praštati je,
Mladosti mi lahka, žurna!
Na milotah hvala dragih,
Na mućicah, nadah blagih,
Na veselju i pirovih
I tolikih na darovih;
Hvala, hvala do neba ti!
Na mucu se i na lasti
Dosta tvojih užih slasti,
Zadovoljan sad se svratih
Drugim' putem drugud banut,
Od užitka čas odahnut.

XLVI.

Obzirem se. Zbogom, luzi,
Gdje u hladu dne sprovodih,
U radosti i u tuzi,
Gdjeno lasti svojoj godih.
Nadahnuće nekadanje,
Daj nadan' mi maštovanje!
Drijem potresi srca kleti,
U kut češće moj doleti!
Studjet ne daj mojoj duši,
Ni okorjet, odrvenjet,
Kamenom se okamenjet
U toj mrtvoj svijeta tmuši
Presvijetle nam uz glupake
I bez duše oholjake.

XLVII.

Uz lukavce male duše,
Maženike male, drobne,
I zločince, smiješne šuše,
Uz te suce glupe, zlobne,
Moleće se namiglice,
Uz te robe, robinjice,
Svakidašnje zgode glatke,
Izdaje nam nježne, slatke,
I uz hladne prigovore,
Nemilosnu uz taštinu,
Dosadnicu uz prazninu,
Uz račune, razgovore,
U tom kalu, u toj tuzi
S vami greznem, mili druzi.

Pjev sedmi

Moskvo, kćeri ruska slavna!
Gdje će tebi nać se ravna!

Dmitrijev

Kako neću ljubiti Moskve naše?

Baratinski

Tko mi Moskvu zlobiti smije?
Zar je ljepše, gdje nas nije?

Gribojedov

I.

Sunce grije, bježi zima,
Snijeg se s gora tali, krâvi,
Mutnim teče potocima,
Livade nam, njive plavi.
Radosnime smiješkom sreta
Proljeće si narav sveta;
Sinje nebo već se blista,
Gorom drvlje veće lista,
Kroz lišće se zrake krijese,
A na poljsko pčela cvijeće
Iz trnke si marna lijeće.
Nizi suše, šarene se;
Stada bleje, danak dulji,
Noćju poju već slavulji.

II.

Proljetna nam dobo milja,
Ti si tuga, nemir, boj mi,
Krv mi ne zna tvog svesilja,
Slabo što mi s' duše dojmi.
Teškim srcem, kudgod trčem,
Tvoj miloduh svježi srčem,
Raskošno me ne zaduhnu,
Iz tišine kad mi puhnu.
Što mi može vijek zasladiti?
Sve što živi, što je mlado,
Što se smiješi, igra rado,
Mora li mi baš dosaditi,

Mrtve mi se duše taći,
Na oči mi mrak namaći?

III.

Ne smijem li se radovati
Lišću – mjesto jesenjega?
Sa svog nuja zakukati
Videć pomlad luga svega?
Narav cvijećem kad se diči,
S tuge duša da ne ciči,
Što mi vehne mladost veće,
A pomladit već se neće?
Možda – s čeg mi šumi glava –
Pjesnički me sanak sjeća
Drugog – prošla – pramaljeća,
Srcu trepet, last zadava
Slika daljnjoj pokrajini,
Divnoj noći, mjesečini...?

IV.

Hora vam je, oj ležaci,
Epikurske lakomčine,
Ravne duše vi mudraci
I Levšinov¹⁰¹ rodni sine,
Prijami¹⁰² nam selski prvi,
Gospođe nam mile krvi!
Proljeće vas na to djelo
Cvijeće zove van na selo!
Ljetovanja lijepi dani,
Dangube će doba doći,
Raskošne vam krasne noći.
Hajd' na selo, prijо znani!
Prtljaj, prtljaj, svak se žuri
I na gradska vrata juri!

V.

Čitaoci prijazni mi,
I vi na put spremni da ste!
Ostavite grad, gdje zimi
Veselo mi boravljaste.
S mojom vilom, za nje umom
Sad hladovat ajte šumom,

¹⁰¹ *Levšin*, pisac mnogih, djelomice gospodarstvenih spisova. (Vasilij Levšin, 1746-1826, autor djelâ o vrtlarstvu i poljoprivredi – nap. ur.)

¹⁰² Prijam, kralj Troje. (nap. ur.)

Tamo u tuk do potočka,
Gdje mi junak, bud mi pročka,
Boravljaše na pustoši
Zimujući mrkim lici
Miloj mojoj snatrilici –
Sjetnoj Tanji susjed loši;
Al ga sada nije tamo,
Za trag mu se znade samo.

VI.

Posred gora polukruga
Potok će nam vođa biti,
Uz lipe se što vijuga
I do rijeke tuda hiti.
Tamo slavuj, mitnjak ljeta,
Svu noć poje, šipak cvjeta,
I klokot se vrela čuje;
Nadgrobni vam kamen tu je
Uz dvije jela stara vijeka,
Nadgrobnicom znano biva:
"Vlatko Lenski tuj počiva,
Ugrabi ga smrtca prijeka
Toga ljeta, toga dana –
Zemljica mu bud' lagana!"

VII.

Jeli vitoj na vrh grani,
A nad grobom pjesnikovim
Igrao se je vjetric rani
Nekih puta vijencem novim;
U sumračno drûge doba
Dolažahu dvije do groba,
Grleći se na toj ploči
Kvasijahu suzam' oči.
Zapušten je grob taj veće,
Nije staze vidjet više,
Nit s' o grani vijenac njiše.
Samo sijed već, stare sreće,
Kadšto u hlad pastir sjeo,
Obuću si bijednu pleo.

VIII. IX.

.....
.....

X.

Bijedni Lenski! neće ona
Po toj istoj plakat mjeri,
Promjeni joj duša sklona
Pečali se iznevjeri.
Drugi srce svojit uze,
Drugi utr njene suze,
Uspava ju snom milote,
Kopljanik ju lijep ti ote,
Kopljanik joj sunce sjajno...
Već je eno s njim u hramu
Rado nježnu ruku dâ mu,
Ispod vijenca zrije ga tajno,
Pak joj oči zaiskriše,
Usta s' smiješkom razmiliše.

XI.

Bijedni Lenski! U tvrdosnu
Dođe li ti glas nenadan?
Da li ti se duše kosnu
Na 'nom svijetu glas taj jadan?
Blaženstva li sreća krati
Duši ondje osjećati?
Ne da – joj se bolno mutit,
I o svijetu štošta slutit?...
Da, da! grdna zaboravnost
Zapada nas onkraj groba,
Pobratimstvo, ljubav, zloba
Ostave nam s mrtcem javnost:
Samo što se nasljednika
Zbog imetka čuje vika.

XII.

Umuknu joj glas žamoran,
Olge svojim skoro nesta,
Kopljanik bo – sveđ pokoran –
Poć je imo k puku smjesta.
Kćerinih si kod oprosta
Majka jedva živa osta,
Plakalo se do zla Boga;
Samo Tanja ne mož' toga:
Veće lice s teških muka
Pobljedje joj kano krpa,
Oko kola stala hrpa,
Tu se ljubi, cmeri, kuka –
Tek ih Tanja poisprati,
Te pred dvorskim stade vrati.

XIII.

Kroz pram magli jutra rana
Očima ih dugo slijedi,
Samcata je sad Tatjana,
Uz nju Olga već ne sjedi,
Mlad golubak, radovanje,
Slatka sreća bijedne Tanje
U svijet dalek sad se seli,
Zauvijek se od nje dijeli.
Kao sjen je bijedna Tanja,
Vrtom pustim sama iđe.
Olakšica nema niđe,
Nema s jadom rastajanja,
Nema tužnoj suza vrućih,
Te srce joj htjelo pući.

XIV.

Na samoći strast je njena
Svaki danak žešća, veća,
Odaljenog Eugena
Srce joj se jače sjeća.
Nać ga njoj se ne mililo,
Jer joj dašto mrzit bilo
Ubojicu svog svojaka...
Ali sváka krije raka,
A tko njega da se sjeti?
Za drugog mu pođe draga,
Njegvu glasu nema traga,
Ko kad u vis dim odleti,
Dva su srca sklona njemu,
Da l' ga žale? A i čemu?...

XV.

Veče bilo. Svod se smrče,
Voda pljuska, kukac zuji,
Dike kola kući trče,
A ribara oganj buji
Pri potočku – niz to polje
Mjesečinom tmurne volje
Ide dugo Tanja sama,
Ide tužnim za maštama;
Ide, ide... tada spazi
Dvor vlastele pri dnu gorja
I seoce pokraj borja,
I vrt pùkô po svoj drazi.
Gleda ona – pak joj začu
Srce kucat brže, jače.

XVI.

Skanjuje se po tihoma:
"Bi li jadna tamo smjela?
Koj me pozna, nij' ga doma,
Dvor bi i vrt razvidjela."
Niz to brdo Tanja slazi,
Jedva diše, na sve pazi,
Obzire se plaho, tuđe...
U dvorište pusto uđe,
K njoj poteku psi lajući,
Tanja vrisnu, s dvora banu
Djeca branit nepoznanu,
Uzmu vikat i pse tući,
Psi se krive rep poda se,
Gospođicu djeca spase.

XVII.

"Smijem li vidjet stan gospode?"
Tanja pita. Pred nju stane
Dječak jedan, zatim ode
Donijet brže ključ od Ane.
Ta se Ana ključa lati,
Dođe sama otvorati.
Tanja u stan stupi živo,
Gdje je skoro prilj prebivo,
Svuda svrće krasne oči,
Na biljaru turala su,
Na sjedalu biča dva su;
A Tatjana naprijed kroči;
"Grijalište glete ovo,
Tuj gospodin samotovo."

XVIII

"Tuj pokojni Lenski s njime
Često zimus objedovo.
Sad izvol'te slijediti me:
Izba vam je njegva ovo,
Tuj je kavu pio, spavo,
S dvorskim razvod razgledavo,
U knjige je zavirivo...
I stric mu je tuj prebivo.
Gvireć ispod naočala
Tuj na uskrš dobom tamnom
Duraka se igro sa mnom;
Dušica mu raj dopala,
Pokoj kostim stradaocu
Crnoj zemlji u kriocu!"

XIX.

Na okolo zirka milo
Tanjin pogled milostivi,
Sve joj drage cijene bilo,
Obnemogla tuj oživi,
Zanima ju milom mijenom
I stol s lampom ugašenom,
Postelja mu s krasnim sagom,
Knjižnica mu s umnim blagom
I na prozor pala zraka
Mjesečeva blijedog lika,
Byronova divna slika,
I na stupu kîp junaka,¹⁰³
Mrkogleđe u klobuku
Prekrštenih stojeć ruku.

XX.

Dugo modnoj u toj sobi
Tanja stoji očarana.
Okašnjela. Mrak ju skobi,
Sjever svira kraj okana.
Za goru se mjesec gubi,
Magla s rijeke lug već rubi.
Putnici je mladoj hora,
Hora davno poći s dvora
I ne odav svoga ćuta,
Potiho će još uzdahnut,
Pak će kući pravcem mahnut,
Rekav, da će drugog puta
Doć do dvora plemenita,
Tuj da knjige popočita.

XXI.

Vani još se prosti muče
S Anom starom. A sutradan,
Jedva zora rujna puče,
Dođe Tanja, gost taj nadan,
U sobici tihoj bavi,
Svijet taj začas zaboravi,
Te se našav tuj na sami
Lice poli suzicami,
Tad će knjige prebirati,
S prva ni našť' ne naiđe,
Kašnje joj se gdješto svidje,
Čitanja se tada lati,

¹⁰³ Mala statua Napoleona. (nap. ur.)

Žedna duša prestat ne da,
Posve drugi u svijet gleda.

XXII.

Davno Evgen pustio je
Oblapornu čitnju knjiga,
Samo djelo gdjekad koje
Popočitat ne grusti ga:
Pisca Džaura i Žuana¹⁰⁴
K tomu dva li tri romana,
Kojimi je vijek taj crtan,
I tog vijeka čovjek smrtan,
Pogođen je smrtnik vjerno,
Duše podle, gadan, lažljiv,
I samoživ, neslan, mažljiv,
Ludujući neizmjerne,
I još uma opakoga,
Na zlo djelo gotovoga.

XXIII.

Reskog nokta urezaka
Svaki list joj pokazivo:
Proukom je takvih znaka
Bavila se Tanja živo.
Vidje drkćuć, s koje misli
Nokti su se u list tisli,
Zašto sudit ne htije isto,
Gdje l' uz pisca prilj je pristo.
Pače njegov olovke se
Tuj i ondje crtaj nađe,
Evgenova duša svađe
Nenaumce odaje se
Besjedicom, krsta likom,
Kvakastim li upitnikom.

XXIV.

Malo tragom bilježaka –
Hvala Bogu – začu Tanja
Shvaćat našeg čud junaka,
Krivca svoga uzdisanja,
S kog ju sudba stište ljuta.
Opasnik joj srca kruta
Pakla, raja l' stvor je goli,
Te li đavo, anđeo li?

¹⁰⁴ To je Lord Byron, autor pjesme *The Giaour* i spjeva *Don Juan*. (nap. ur.)

Što l' je? Da li glumac ludi,
Utvora li veća maštom,
S Haroldovim Moskov plaštom?
Tumač li je tuđih ćudi?
Rječnik li je modna slova,
Oponašač smiješna kova.

XXV.

Gonetku li odgonenu?
Nađe l' pravi trag mu vijeka?
Kasno već se opomenu,
Da čas leti, mati čeka.
Susjeda ju dva čekahu,
O njoj tiho besjeđahu,
Mati reče ponajprije:
"Što će biti, dijete nije,
Olga mi je od nje mlađa,
Već je doba, da se uda!
Što da od nje činim čuda,
Kad sve neće, rok odgađa,
Te se nekoj sjeti poda
I po lugu sama hoda."

XXVI.

– Možda koga zamilova? –
"Zar Bujanov odbit nije?
Il zar uze Pjetuškova?
Ili Pihtin isprosi je?
Malo za njom ne poludje
U volju joj htjev da uđe,
Već pomišljah: eto zgone!
Al kad tamo, i on ode."
– Bud' nam se je bavit time
U Moskvu ju daj na sajam,
Bit će zgone, što da zdvajam? –
"Moj prijane, nije čime."
– Ta za zimus bit će gdješto,
A uzajmit ja ću nešto. –

XXVII.

Taj je staroj svjet po ćudi,
Vješt je susjed dokazivat,
Mat' računa, mudro sudi:
U Moskvi je zimus bivat.
Sluša Tanja novost čudnu,
Zàzebe ju srcu u dnu
Misleć, tako na sve oči

Da se prosta Moskvom koči,
Po starinski da se kiti,
Po starinski riječ da slovi,
A da Moskvom paunovi
Tegnu u smijeh udariti.
Slađe nije l' doma slasti
Po šumah se šetat tmastih?

XXVIII.

Ustajući ranom zorom
Sad se tekar vas dan šeće,
Pak se prašta s poljem, gorom,
Milo u njih uprv zrijeće:
"Zbogom!" – reče – "tihi doli!
Gorski vrsi zorni toli!
Puni hlada zbogom luzi!
Zbogom, sinjeg neba kruzi,
Prirode mi divna njedra!
Mijenjam sreću tiha raja,
Za ništoću bučna sjaja...
Slobodo mi zbogom vedra!
Kud ću dospjet mlada vijeka?
Koja li me sudba čeka?"

XXIX.

Sjetnu duljit šetnju haje
Uz potočak te uzbrdce,
Sto ljepota motrit staje,
Razblaži se Tanji srce.
Kano s davnim družicama
S livadami, šumicami
Razgovore slatke mijenja;
Ali ljeto u to jenja,
Jesen kraju već se sklanja,
Narav klâncâ, žútí, vène
Poput žrtve nakićene....
I oblake sjever ganja,
Dune jače i zaúči,
Pa se zime mraz prikuči.

XXX.

Razleže se naokoli,
S kićine se mrtvim mirom
Granje gaja otoboli,
Sag valovit prostrt širom,
Rijeku s obim brjegovima
Zaravnala snijegom zima;

Zablista se mraz i inje,
To je Rusu slast, milinje.
Tanji ne mož' omiliti,
Sretat joj se zimu neće,
Niti lice, grud ni pleće
Prvim snijegom nejde miti,
Nejde zgrtat snijeg lagašan,
Tanji zimski put je strašan.

XXXI.

Odlasku si rok već roče,
Izmak roku eto trene,
Popravljati momci skoče
Saonice rasušene.
Kibitaka eto trojih
Već im tovar spreman stoji:
Perinâ je i strunjača,
I pilića pet kobača,
Kotličâ je i kovčegâ,
I varivâ u kačicah.
Načava je, stoličica,
Tu je svašta, tu je svega.
Već se prašta čeljad, pseto,
I osamnajst konja eto.

XXXII.

Prežu kljusad, vrijeme mine,
Kuharica ručak daje,
Kibitke su kano brine,
Međ slugani eto graje,
Predtječa se uzigrao,
Bradat kljuse uzjahao,
Sve se zbjeglo k vratnicama,
Zbogom reći gospođama
I povuci i poždeni.....
I na vrata svijju nesta.
"Zbogom sada tiha mjesta,
Vi kuteljci usamljeni!
Hoću l' k vama kadagoli?"
Potok suza Tanju poli.

XXXIII.

Prosveta li blaga, sveta
Dođe do nas ikad puna,
(Dotle proč će petsto ljeta,

Kako mudri svijet računa),¹⁰⁵
Zemlji ćemo u sve kute
Tad uzidat bolje pute,
Ruskih ćemo po svih mjestih
Širok, visok drum navesti,
Gvozden svagdje preko vode
Most sagradit, niz osušit,
Gore ćemo mi probušit,
Svesti ćemo divne svode
Ispod vode – a još svađe
Nek se kršten krčmar nađe.

XXXIV.

Hrđavi su sada puti,
Mosnice su provaljene,
Gdje je spavat, počinuti,
Prilike su nečuvene,
Slab je podvor, – al o stijeni
Hladne sobe – iskićenih
En' cjenika, samih laži,
Da se tašto putnik draži,
A međutim, što je gore,
Kovač selski na kolijah
Ruskim maljem spaja, zbija
Europe lahke tvore,
Blagosivat sâm ih voli
I drum ruski hrđav toli.

XXXV.

Vozit se je tek milina,
Ljuta zima kad nas skoli,
Glatka li je utrtina,
Ko stih modni bez sve soli.
Kočeš smjelo pusti vojke,
Nestižne su ruske "trojke,"
Za milijarom milijar mine,
Stoborjem se uz drum čine.
Bojeći se većeg troška,
Na konjih se svojih malih
Svi Larini taljigali –
A Tatjana kći neboška
S duga časa dosadna je,
Sedmi dan joj put već traje.

¹⁰⁵ Pjesnik aludira na francuskog ekonomista C. Dupina (1784-1873), koji je u jednom svom znanstvenom radu procijenio da će Rusija sustići zapadne zemlje u razvoju tek za 500 godina. (nap. ur.)

XXXVI.

Al se putu kraj već bliži,
Zabijeli se Moskva – dika,
Zasinu im zlatni križi,
Sjaj jabuka sa zvonikâ.
Triput, braćo, srećna mene!
Kad zvonike pozlačene,
Zid li crkvam spazih bijeli
Silne dvore, nasade li.
Često, Moskvo, sred užasâ
U prognanstvu, i na trijebi,
Ja o samoj mišljah tebi!
Moskvo!... Življe s toga glasa
Biju ruska srca pusta,
Puna su nam Moskve usta.

XXXVII.

Gle Petrovski¹⁰⁶ pri dnu gaja!
Tom si dikom oči par'te!
Nova slava s njim se spaja:
Lud zaželi Bonaparte,
Srećom praćen donekale
Od Moskve nam nice pale,
Primit ključe starog Kremlja.
Ne vidjela crna zemlja
Poklečaja sramotnoga!
Ne dočeka Moskva darom,
Veće strašnim požar-žarom
Velikana nestrpnoga!
Zapanjen se pred njom koči –
U živ plamen upro oči.

XXXVIII.

Oj Petrovski zbogom grade!
Pale slave živ svjedoče!
Ali naprijed, čas se krade.
Već se bijele vratne ploče,
Veće Tverskom hintov zeza,
Provaljenom cestom greza,
Proć je njima kraj Bugara,
Mimo baka i stražara,
Dvora, vrta, samostana,
Kolibica, svratilišta,
I zvonika, skladilišta,

¹⁰⁶ Velebna palača izgrađena za caricu Katarinu Veliku izvan Moskve 1775-82. godine. U tu se palaču skrio Napoleon i odatle promatrao veliki požar Moskve 1812. godine. (nap. ur.)

Kraj Kozaka i slugana,
Gdje su lava dva uz vrata,
Uz ta crna vrânâ jata.

XXXIX.

.
.
.

XL.

Umorni se dodrdali
U jedvine jedva jade,
U ulici nekoj stali
Pokraj stare veće zgrade.
Tuj im bila stara teta,
Što joj veće četir ljeta
Suha bolest¹⁰⁷ neće s vrata.
Otvori im sada vrata
Kalmik sijedi s naočali
Poderanu u haljetku
Pletnjom jošte služeć tetku –
A u izbi zakliktali,
Starice se grlit stale,
Imenom se slatkim zvale.

XLI.

"Oj kneginjo!" – Pâšo! – "Ale!"
– Tko b' se nado? Na dugo li? –
"Bolje nijeste doći znale!"
– Mila nejo, sjest izvoli!
Svi romani tako s' kroje. –
"Evo Tanje, kćeri moje.
– Srce Tanjo, hodi k meni,
Eto sna mi uspomeni!
Nejo, pamtiš Grandisona? –
"Grandisona? Oj da, pamtim."
– Što znaš o njem? čuti plamtim. –
"U Moskvi je kod Simona,
Na dan badnji javi meni,
Da si sina veće ženi."

XLII.

– Taj pak – ali o njem kašnje.
Da što! – Rod nam spoznat s čedom

¹⁰⁷ Suha bolest – sušica (nap. ur.)

Djelo vam je ujutrašnje;
Same ćete poći redom;
Izdaše bo noge mene.
Sad ste s puta utruđene,
Ajdmu, drage, počinuti –
Ja sam slaba... kašalj ljuti...
Radost teža mi je slijedom,
Neg li žalost. – Prem bi rada,
Ne znam nigdje pristat sada.
Najvećom je starost bijedom...
Obnemogla kašljat uze,
Poliše ju gorke suze.

XLIII.

Radost, njega tetke stare
Kosnule se naše Tanje,
Prem od onog domaćega
Novi log joj prijio manje.
Za svilenim zavjesami
Ne mož' da si san domami.
I čim zvono zveknu zorom,
Kad će svojim svak za tvorom.
Skoči Tanja brže bolje,
K prozoru se žuri sjedat,
Sijerak rujne zore gledat,
Ne puklo joj ravno polje,
Naslada joj oku slaba:
Staja, kujnja, zboj taraba.

XLIV.

Ele svakog svetka, petka
U rod Tanju na čast zovu,
Djed i baka, strina, tetka,
Rodicu si motre novu.
Pridošlicu izdaleka
Svagdje lijepo rod ju čeka,
Pozdravlja ju, miti, gosti.
"Gle narasla Tanja dosti!"
"Kad sam ono krstila te?"
"Nosala te ja na ruku,
Za uši te da ne vuku?"
"Ja kolače pekla za te?"
Sav će k jednu zbor dočeti:
"Koli vrijeme brzo leti!"

XLV.

Promjene se nijesu zbile:
Na staru se nosi svaka,
Kneginje joj tete mile
Kapica je od čipaka,
Lavljeva se Lukra bijeli,
Petrovička laži veli,
Ivan Petrov još je luda,
Sime Petrov tvrd je svuda,
Nikolička Pela zorna
Kralja ljubi svijeh kicoša,
Ima pseto, muža loša,
Polugluha, skromna, tvorna,
Štono član je društva svijeh,
Za dva jede, za dva pije.

XLVI.

Kćerke njine Tanju grle,
Moskovkinje to su prave,
U nju oči pouprle,
Te ju mjere s tla do glave.
Sude, da je dušom plaha,
Selsko čedo bez sveg maha,
Blijeda, suha kano trska,
A da drugčje nije mrska.
Al odoljet ne mogahu.
Vodaju se, druže s njome,
Rukuju se, ljube, bome,
Često pram joj preplitahu
Povjeriv joj vežuć tračke
Srca tajne djevojačke.

XLVII.

Spominju joj pobjedice,
Mašte, nade, šale, bijese,
Uz nedužne besjedice
Prekrasno li kleveće se,
I da s' uzda, mati za njih
Mazile se one Tanji,
Nek im kaže srca boli,
Ali ona šućet voli,
Mrtvim srcem slušajući,
Što joj sestre na um meću,
Nesreću si a i sreću
Kano blago čuvajući,
Povjerit im nije hćela
Niti slovca kćerka sela.

XLVIII.

Tanja htjela naviknuti
Razgovoru plemenitu,
Imala je jaoh čuti
Nesklapnosti cijelu kitu;
Sve je u njih blijedo, hladno,
Sve je dugčas, mrsko, gadno;
Gole riječi, slab je začin,
Krpež, brbot, nikoj način;
Misli neće na ta usta,
Ni naumce ni nehotce,
Um sramoti majke, oce,
Mrtvo srce, glava pusta –
Ni glupačtva smiješna nema,
Svijet taj kúnja, dúdi, drijema.

XLIX.

A junaci svijeh ureda
Kicošeć se mjere Tanju,
Nijedan joj mira ne da,
Svaki krpu meće na nju.
Jedan samo među zborom
Proglasi ju uzor-stvorom;
Čuvo do nje uvratnice,
Gradio joj žalosnice.
Drugi u dom često lazi,
Kod tetke se s Tanjom sreća,
Pak joj dušu miljem slijeta;
I starac ju neki pazi,
Vlasulju si gladi, reda,
O njoj štošta doznat gleda.

L.

Al gdje tamo Melpomene
Razliježu se zvonki glasi,
Malo kog li pjev joj krene,
Ma i zlatan plašt ju krasi,
Gdje Talija sanak snije,
Pljêsak steći vješta nije,
Gdje bi samoj Terpsihori
Svaki rad da sretan dvori,
(Tako bilo davnih ljeta
Za vašega, za mog reda):
Tanje nitko ne pogleda,
Niti nam ju milo sreća,
Nit se očnik na nju peri,
Nit iz ložâ tko ju mjeri.

LI.

Na ples još ju vodi sreća,
Tuj tjeskoba i sparina,
Žamor glazbe i sjaj svijeća,
Vrtnja, vreva, prah, vrućina,
Bogat nakit gospođica,
I šarena muška lica,
Zaručnicâ kolo sjajno,
Raskošje im srcu tajno.
Vrkoče se gizdelini,
Po bestidnu običaju
Očalinom žagrit znaju,
A konjici vragulini
Dođi, migni, lijepu reci,
Srce rani, pa uteci.

LII.

Noćju nebom zvijezda množ je,
Množ je Moskvi kćerí krasnih,
Al je dika noći božje
Na nebu nam mjesec jasni;
Tako i ti, krasno čedo,
Što te slavít jedva smjedoh,
Nadsjalo si dike krasne,
Kano mjesec zvijezde jasne.
Lahka li je poput pera,
Rajskoj li se gizdi čudih,
Pune li joj bjahu grudi,
Oči žarke kano žera! –
Al se mahni, vilo, stani,
To su grijesi okajani.

LIII.

Tuj se smije, trči, klanja,
Različna je plesu mijena,
A međutim sjedi Tanja
Međ tetkama sakrivena.
Nit ju mrzi, nit joj prija,
Što se tuda svijet lelija;
Tanja dušom kano strijela
Munu do svog krasna sela,
Do seljaka vikla brigam,
U svom znanom milom kutku
K žuborećem bistru vrutku,
K svomu cvijeću, k svojim knjigam,
U hlad lipa poredanih,
Gdje s' ukazo on Tatjani.

LIV.

Ples joj i svijet s uma spao,
Dušom shvaća kraj udaljen,
Nju međutim motrit stao
Tuj đenerô neki hvaljen.
Namignu si obe tete,
Laktom Tanju na svijet sjete,
Iz dva grla glas joj pjevo:
"Pogledaj de brže lijevo!"
– Koje s' ondje čudo tvori? –
"Koje bilo, gledaj samo,
Gle u hrpi onog tamo,
S konjanici štono zbori.
Eno stoji, k nam je smijero..."
– Tko to? – Krupni zar đenerô?

LV.

A da sada ostavimo
Pobjednicu milu Tanju!
Da se k njemu povratimo,
Koj je povod počimanju...
Još za dobe reći željah:
Mladog pjevam prijatelja,
I množinu zlih mu ćudi.
U pomoć mi, vilo, budi
Trudu dugu, te ne griješi;
Kad već uzdan štap mi pruži,
Ne daj, da se pjesnik ruži...
Dost je, tog se duga riješih,
Izvrnosti um pokorih,
Makar kasno uvod stvorih.

Pjev osmi

Fare thee well, and if for ever
Still for ever fare thee well.

Byron

I.

Kad no nekad na liceju
Mlađan bujih bez svijeh spona,
Ljubiteljem Apuleju¹⁰⁸
Zanemarih Cicerona,
Kada tajnim prodolovi
Proljetnimi međ cvjetovi,
Pokraj vode pri labudih
Vila pjesmi glas uzbudi
A u đaćke pomnje sobi
Mladi duh mi zanije stočim,
Da ju većma ljubiti skočim:
S radošću se rajskom skobih,
Stara slava uzruja me,
Snom si hranjah srca plame.

II.

Svijet mi pjesme lijepo primi,
Tijem se dostah krila novih,
Državin¹⁰⁹ me, dirnut njimi,
Vijek si doviv, blagoslovi,

.
.
.
.
.
.
.
.
.
.

¹⁰⁸ Apulej (114-184. n. e.), rimski pisac, autor *Zlatnog magarca*. (nap. ur.)

¹⁰⁹ Prigodom neke svečanosti na liceju, pošto je Puškin krasnoslovio neki svoj pjesmotvor, vrže mu onda već starovjeki *Državin* ruke na glavu, te ga blagoslovi, kojeg se je svečana prizora Puškin sjećao sav svoj vijek sa zahvalnim uznosom. (Gavrilo Državin, 1745-1816, "prvi veliki ruski pjesnik" (Nabokov). - nap. ur.)

III.

Tako zakon posta meni,
Na što strast me prisilila,
I jer društvu sve namijenih,
Svud se nađe moja vila,
Po svih častih, zadjevicah,
Ophođah mi ponoćnicah,
I uz noćne te pjevanke
Udesila žice tanke,
Posta vila razuzdana,
Uz čašicu sta ugađat,
Sta se za njom sva povadat
Mladež bujna onih dana.
Ja se dičih družbe štimom,
Smušenom si posestrimom.

IV.

Al se mahnuh društva toga,
U daljinu s njom utekoh,
Osjećanja tako mnoga
S njom raznesoh svud daleko,
Blaženstva li dosta kušah,
Sa mnom njena lijepa duša
Kavkazije kroz sve kraje
Ko Lenora¹¹⁰ – jezdila je,
Po bregovih Tauridi
Često li me noćnom tamom
Dovođaše k moru samom,
Da mi oko čudo vidi,
Uho čuje huj talasa,
I hvalopjev Boga spasa.

V.

Turih u mrak zaboravi
Petrograd i bučne časti,
Moldavsku si ciljem stavih,
Kraje tužne tuđe vlasti;
I obiđoh tud plemena
Pod čergami naseljena,
Gdje u divljih gorah, šumah
Lijep si jezik pustih s uma,
Čujuć slovo proste sile,
Divlje pjesme tijeh pustinja.
Al uz prijetvor časa tinja
U vrtu mi eto vile,

¹¹⁰ *Lenora* je romantična balada Gottfrieda Augusta Bürgera iz 1773. (nap. ur.)

Gospođa je, tužna li je,
Franceskinju knjigu štije.

VI.

Velikašem sad u dvorih
Vila pohod snuje redom,
Gotovo me ljubav mori,
Kad joj lijepost divlju gledam.
Tijesnim redom velikaša,
Državnika i sabljaša,
Uz te gospe kaćipere
Slobodno se ona vere,
Uz njih sjela pazit poče,
Kako gosti u buk zbore,
Gospi doma mladoj dvore,
Kako tuj se svi vrkoče,
Te opkružiti lijepost znaju,
Pak su okvir slike raj.

VII.

Prija vili red zašiljen,
Oligarško zbilje dara,
Oholosti led nesmiljen,
Smjes starještva vijeka stara.
Komu to se u toj sili,
U toj vrevi mučat mili?
Mrk se tuđi od sveg svijeta,
Što li ljudi nujan sreta,
Utvorami sve ih mnije.
Zar je handrast, ili mučan?
Ili po čem nedokučan?
Zar Onjegin moj to nije?
Dà što!... to mi on je glavom
Davno l' tud je nujan javom?

VIII.

Još li bjesni, il se smiri?
Smušen li je, il nasumit?
Koji bijes li iz njeg viri?
Čemu dođe, što će glumit?
Il samoživ, il domoljub,
Danguba li, il bogoljub,
Il zemljotres, svijetu prijan,
Na sito li lis je vijan?
Il dobricom da ga slove,
Ja što i ti, što su braća?
Bar ga svjetom i sam svračah.

Pameti se da dozove;
Dosta svijetu dozlogrdi!
– Znete li ga? – Tko da tvrdi?

IX.

Zašto toli nemilosno
Klevećete o njem samo?
Što naumce, nezadostno
O svem sudit udaramo;
Valjda, štono neopreznu
Sebiradu, nikad trijeznu
Nabrčku se podsmijevamo,
Put mu umu stješnjavamo;
Što bi radi, da se često
Ne krate nam obećana,
Što je glupost s hrđom zdana;
Laž što svađe ima mjesto,
Polovna nam što su djela
Običajna, omiljela?

X.

Blago onom', ljeta mlada
Boraveći koji zori
Sve udobce, te kad strada,
Već je vičan, da pregori;
Koj na javi snit se stidi;
A ništotu svijeta vidi;
Vragujuć dvadesete,
Ženeći se tridesete;
Koj sredovjek sam se liši
Nečasnoga, časnog duga,
Kom se blago i čast druga
A uz ugled desi viši;
O kom riječ je uz sve dane:
To je čovjek s božje strane!

XI.

Al je tužno račun činit,
Uzalud li mladovasmu,
Mladosti se dasmo hinit,
A mi opet nju varasmu;
Lijepih li nam želja dašto,
Povodne nam tebe, mašto,
U toj nagloj nesta mijeni,
Kao lišća u jeseni.
Nesnosno je samo pazit,
Kad je gòd koj, objed sjajan,

Koj li način običajan,
Za drugim je tužno plazit,
Nikada se otet vlasti
Njinih svika, misli, strasti.

XII.

Nenosan li sud je ljudi,
Kano zveket teška lanca,
Kad i dobre tko je čudi
Drži drugog za nastranca,
Ili sjetna za luđaka,
Sotonskog li nagrđnjaka,
Za drugog li bijesa koga.
Naš Onjegin iza toga,
Prijana si pošto smače,
Dvaestšestog do svog goda
Nenaumce bez sveg ploda –
Dangubio, zijevo pače,
Nemav službe, posla, žene,
Nemav ništa, njim da krene.

XIII.

Teški nemir njim zavlado,
Opstanka mu nema nigdje,
Kako ne bi jadan strado,
Kad mu takva groz se svidje.
S toga pusti selo umah
I samoću pòljâ, šumâ,
Gdjeno krvav lik mu druga
Često plašit nasrnu ga.
Bez smjera se na put dade,
S dosade si vazda šuti,
Ogavni mu dugi puti,
Sitan svikom jadi jade –
Te ga hire tijem donesu
Iznenada s broda k plesu.

XIV.

U vrevu je upro oči,
Po dvorani šapat vlada,
K vladalici doma kroči
S đeneralom gospa mlada.
Nije bila hladna seka,
Nagillica brza rijeka,
Ne šibala okom svuda,
Ne iznijela nikog čuda,
Ne privlačla mehkim mamom,

Nit naumce igdje posta,
Veće tiha, skromna, prosta,
Zanije svakog ženskim sramom.
"C o m m e i l f a u t" je mila gleda:
To se naši kazat ne da.

XV.

Sve s' okò nje gospe zbiše,
Starice joj spremne trebat,
Klanjaju se muški više
Vični na svak mig joj vreat;
Gospođice puno tiše,
Nju okružat nastaviše.
Đeneralu perje raste,
Što mu gospu toli časte.
Pravo reć ću, nije krasna,
Al od glave sve do pete
Nema na njoj mane, štete,
S koje moda sudit vlasna,
Mogla bi ju bijedit po tom
Neljepotom il prostotom.

XVI.

Ta prostota men' se mili,
Premda pravo ne znam, šta je,
Nijesmo joj se domislili
Al u retke pristala je:
Šuć, muć samo, pa tad prosp!¹¹¹
Al se vratmo k lijepoj gospi.
Nebrižna je u nje dragost,
Čedna, tiha u nje blagost,
Kraj Voronske Nine¹¹² sjedne,
I kraj Nevske Kleopatre,
Što divotom svojom zatre
Lijepost svačju izim jedne,
Što sad do nje skromna sjedi,
Sve privlačit k sebi vrijedi.

XVII

"Može l' biti?" Evgen šapnu –
"Je l' to ona? – Selsko čedo..."
Oči opet o nju zapnu,
Očnik tro si, u nju gleda,

¹¹¹ Vjerojatno aluzija na Bulgarina, Puškinovog neprijateljski nastrojenog kritičara. (nap. ur.)

¹¹² Nina Voronska, imaginarna ljepotica iz petrogradskog društva. (nap. ur.)

Rad proučit dar umijeća,
Koga joj se jedva sjeća.
"Kaž mi, kneže, poznaš onu
U odijelu modru, svjonu,
Uz Španjolca poslanika?"
Knez će smiješkom sresti njega:
"Vaj! ti ne znaš koječega.
Baš je zgodna, presta stiska,
Ajde sa mnom k lijepoj dami..."
"Tko je ona?" – Gospođa mi. –

XVIII.

"Oženi se dakle? Kada?"
– Godina je druga dana. –
"Čija kći je, iz kog grada?"
– Iz Larina. – "Zar Tatjana?"
– Ti ju poznaš? – "Susjed tamo
Ja joj bijah." – Ajdmo samo! –
Knez k Tatjani dođe tihoj,
Rođaka si predstavi joj,
Pogled Tanjin na nj' se krade,
I prem dušom drhtnu jako,
Prem ju žignu boli pako,
Ničime se ne izdade,
Glasom grla ne sapeta,
Poklonom ga smjernim sreća.

XIX.

Ne zadrkta, ne pobljedje,
Ne zažari s', ne očaja,
Ne obori crne veđe,
Nema na njoj poništaja.
Ma s' i kolik na nju pazi,
Ne vidi se na tijeh razih
Nekadašnja sjetna duša.
Progovorit s njome kuša,
Riječ mu zape. – Pitnu Tanja,
Kad li dođe u te kraje,
Njihove li iz domaje?
Svrnuv pogled zaziranja
Na muža si, usta, ode...
Zapanji se prilj slobode.

XX.

Ona l' ista to Tatjana,
Što joj nekad na samini
U početku tog romana,

Tamo njinoj na krajini
Prilj iz dobre duše svoje
Svjet i nauk očito je?
Ona, što mu pismo pisa,
Iz kog ljubav zamirisa
Proste duše, istinita?
Je li sjen to, sna l' su tlapnje,
To l' je djeva selske žapnje,
Što mu bila zazorita...
Može l' bit da videć njega
Ne svlada ju nemir, stega?

XXI.

S plesališta punan zbilje,
Skučen sjetom kući krenu,
Sna grčina, sna mu milje
Buni uz noć glavu snenu.
Dosnu. Pismo donije sluga:
K večeri si pozivlju ga.
Bože k njoj! Ah hoću, hoću,
Da, večeras, doć ću, doć ću!
Đeneralu to on omah
Obznanio lijepom riječi.
Na što l' mu se duh ispriječi?
Taštost li se kosnu troma?
Il ga nujna dug čas ubi?
Mladački li opet ljubi?

XXII.

Vrijeme mu se dost ne žuri,
Ne mož' noći dočekati,
Deset odbi, on već juri,
Na kneževih već je vratih.
Ušlu srce zadrkta mu,
Tuj Tatjanu nađe samu,
I čas koji poposjedi,
Nema riječi svojoj bijedi,
Mrk i leden. neokretan
Jedva koju odgovori,
I tvrdoglav sam se mori,
Smišlja misli, čami sjetan,
Kradom pazi, vreba na nju,
Mirnu, voljnu nađe Tanju.

XXIII.

Eto kneza – on im skрати
Dangubicu nijemu, krivu;

S Eugenom domjen svrati
Na mladost im burnu, živu.
Uz smijeh taj se društvo skupi,
Doskočicom krupnom lupi
Kadšto zlorad zvanik koji,
Gdje je Tanja, žamor stoji
Brza, bistra dosjećanja
Nema gizde, zamjeraja,
A sa šalom još se spaja
Istinica mudra znanja –
A sloboda živa duha
Ne zagluši ničjeg uha.

XXIV.

Cvijet je tudijer svega grada:
Prve glave, lijepe duše,
Predstavnici umna rada,
Gizdelini, druge šuše;
Ima s čepci množ starica,
Nakićenih, mrka lica;
Ima nekih u tih sobah
Djevojaka baš grdoba,
Tuj ti eto poslanika
Državnički što se koči,
I sijed starac tuda kroči,
Te se šaleć svud praćika
Umno, zrelo, bistro, bujno,
Sad bi rekli, da je nužno.

XXV.

Rugalac je tuj ti gladak
I gospodin na sve kivan,
Kivan na čaj odveć sladak,
Na um ženski suprotivan
I na način muški glupi,
Na dar, što ga drago kupi,
Na novine, na svijet cijeli,
I na ženu, na snijeg bijeli.

.
.
.
.
.
.

XXVI.

Tu * * * prem na glasu¹¹³
S podlosti si crna lica,
Črčkanja mu nađena su
Po svih knjigah, spomenicah.
A gle plesna gizdelina
Poput slike u novinah,
Kerubski se porumenje,
Nijem je, samo stegnut stenje;
Tamo putnik vjetren, hitan,
Pod noge je obraz vrgo;
Svijet nagonit na smijeh trgo,
Uzrast mu je suh i sitan,
Namignu si na njeg migom,
Žigošu ga drugi žigom.

XXVII.

Al Onjegin večer cijeli
Zanosi se Tanjom samom.
Nije ona plaha, veli,
Stravljena li Ljelja plamom,
Knjeginja je svjesna, mirna,
Boginja je nedodirna,
Ponad carskom zvijezda Nevom.
Povodi se svak za Evom,
Slab je, slab je čovjek, kuku!
Što mu daju, njem' ne prija,
Već ga vazda mami zmija
Zabranjenu na jabuku,
Svi za takvo voće haju,
Bez njeg raja nij' u raj.

XXVIII.

Ćud li mogla tol' promijenit,
Uvještiti se u sve Tanja?
Udesiti si, oplemeniti
Strogu mjeru dostojanja?
Tko bi nježnu pristalicu
Na ledenu spozno licu,
Veličju li sad na njenu?
S njeg se srce njeno prenu!
Za njim ona cijele noći
Gramzila je priraslicom,
Lomila se besanicom,

¹¹³ Pjesnik aludira na francuskog karikaturista Emmanuela Sen-Pri (1806-1828), emigranta u Rusiji, koji je u to doba bio poznat. (nap. ur.)

Ljubila ga strasnom moći,
Slatko snila san si skrovit,
Da će s njime vijek si dovit.

XXIX.

Svaki vijek je milku podan,
Al je samo srcu mladu
Milak posve horan, plodan,
Proljetni je dažd to sadu,
Mladenačkoj na oluji
Srce bridi, brekne, buji,
Napupi se, te procvati,
Pak će slatkog ploda dati.
Nemoćnoj li kad starini,
Kad pri kraju ljudskog vijeka
Strast se javi: nema lijeka,
Jesenskom se burom čini,
Što od lije blato stvara,
A sa gore list obara.

XXX.

Nije sumnje – sad u Tanju
Zaljubi se Geno istom,
Kao mladić noćju, danju
Za njom gramzi željom čistom,
Bez pameti, bez sveg uma
Pod oknima njenim ljuma.
Samo oči da si pari,
Slijediti ju vas dan mari.
Srećan li je, može l' pleći
Nježno plaštem njoj zaodjet,
Ruke joj se rukom dodjet,
Il kad može brz priteći
I rasturiv čopor cijeli
Dohvatit joj rupčić bijeli.

XXXI.

Ona nije opažala
Mûkâ, jâdâ Evgenovih,
Ni s' na došla osvrtala,
Jedva koju s njim da slovi,
Pokloni se, ode, sjedne,
U nj' ti jedva igda gledne,
Nije žena milogleđa,
To bo viši način vrijeđa.
Bolan Geno venut stade,
Što da Tanja tijem se bavi?

Bolan Geno omršavi,
Na najdonje grane spade.
K liječniku ga pute valje,
Taj u kupelj – njega šalje.

XXXII.

Al on neće, uz nju pače
S boli suhe umrijet žudi,
To se Tanje slabo tače,
(Takove su ženske ćudi);
Al tvrdoglav on se nada,
Te se muči, kini, strada,
Slobodan je većma s boli,
Pak se njojzi osokoli,
List napisat slabom rukom.
Prem je njemu dosle malo
Do pisama takvih stalo;
Al se rastat htjede s mukom,
S koje bolan sada gine,
Evo pismu sadržine:

Pismo Onjeginovo Tanji

Vidim, vas ću tijem uvrijedit –
Pišuć tajnu svoje sjete,
Da me grozno prezirete,
Kaže pogled gizdav, jedit!
Što ću u vas, što zahtijevat,
Dušu s' iduć razodijevat?
Neću l' odav strast si velju
Povod zlobnu dat veselju?

Kob me negda uz vas stavi,
Tad mi vaš se milak javi,
Slabo u nj' se uzdah, jaoh!
Milinju se kud da svikoh,
Za blago vam onda niko
Ja slobode ne bih dao!
Još nas nešto lučijaše,
Lenskog, jaoh, u grob rinuh,
Što mi srcu godijaše
Od srca mi sve se vinu;
Ja se tuđah sa sablazni,
Mišljah mirom u slobodi,
Tuj doskočit hudoj zgodi.
Prevarih se. Bog me kazni!
Al vas vidjet svakog trena,

Slijediti vam slijed na krilih,
U dva oka zatravljena
Posmjeh kupit, pogled mili,
Svega vijeka glas vam slušat,
Dušom shvaćat savršenstvo,
Na oči vam i smrt kušat
Blaženstvo mi i otmjenstvo!

To mi sve se krati jaoh,
Svud tumaram nenamjence,
Svakog mi je časa žao,
Gubeć dane, slave vijence;
Ipak tratim lijepo vrijeme,
A čas svaki zatire me.
Znadem dugo trajat neće,
Rad bi časak koj otkupit,
Moram znati jutros veće,
Smijem li danas pred vas stupit...

Strah me, s toga umoljaja:
U vas će se sumnja stvorit,
Naći ćete uvređaja,
Prijevarom me još potvorit!
Vaj, da znate, kakva j' muka
Sveđ pogibat s takve žeđe,
Krotit srce s tije neruka
Razlozima mudrim negđe;
Koli gramzim pasti nice,
Obhvatit vam noške dvoje,
Roneć suze niza lice
Odati vam tajne svoje!
Hladnim mi se pretvarati,
Krotit riječ mi, kom bi dirnô,
Mrko gledat, zborit mirno,
Živim mrcem tuj se zvati.

Što mu drago! Već ne mogu
Uskos sebi tud se ludit;
Vi izvolte sud mi sudit,
Predajem se vama, Bogu!

XXXIII.

Odgovora ne donijelo,
Dva tri puta još joj piše.
Ona ništa. Bilo sijelo,
Tu se tekar zadesiše.

Surova l' je Tanja blijeda,
Nit s njim zbori, nit ga gleda,
S nje mrzloće mrzne, zebe,
Odbija ga dalek sebe.
Lijepe usne grize Tanja,
Nekom jadu maha ne da,
Zalud u nju milo gleda,
Nema srca, smilovanja,
Nema suze – dobra česa,
Samo jeda, gnjeva, bijesa.

XXXIV.

Il se Tanja boji buke,
Gdje će doznat muž i ljudi,
Da Onjegin za sve muke
I tjeskobe zna joj grudi? –
Nesta nade!... Ostavlja ju,
Kune povod namišljaju,
A sam biva svak dan luđi,
Od svijeta se opet tuđi,
I tihom se u pojatku
Sjeća onih burnih dana,
Kadno objest razigrana
Gonjaše ga po tlu glatku,
Zateče ga, ščepa brže,
U tamni ga kutak vrže.

XXXV.

Uze čitat, kanda mora,
I Rousseaua i Gibbona,¹¹⁴
Herdera si i Chamforta,¹¹⁵
I Staëlku i Manzona,¹¹⁶
Biša, Tissa, skeptu Bayla,¹¹⁷

¹¹⁴ Edward Gibbon (1737-1795) – engleski povjesničar i političar, autor cijenjenog djela *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*; spominje ga Byron u *Childeu Haroldu*. (nap. ur.)

¹¹⁵ Johann Gottfried von Herder (1744-1804) njemački filozof, teolog, pjesnik i književni kritičar; jedan od najutjecajnijih predstavnika prosvjetiteljstva i predromantičarskog pokreta *Sturm und Drang*. Sébastien-Roch Nicolas Chamfort (1741-1794), francuski pisac najpoznatiji po epigramima i aforizmima, autor djela *Maximes et Pensées*. (nap. ur.)

¹¹⁶ Madame de Staël (1766-1817), francuska književnica švicarskog porijekla, u razdoblju vrlo utjecajna i popularna autorica romana i eseja i teoretičarka romantizma. Alessandro Manzoni (1785-1873), talijanski neoklasicistički pjesnik i romanopisac, najpoznatiji po romanu *Zaručnici* (1827). (nap. ur.)

¹¹⁷ Marie François Xavier Bichat (1771-1802), francuski anatom i fiziolog; Pierre François Tissot (1768-1854), francuski spisatelj i političar; Pierre Bayle (1647-1706), francuski filozof, skeptik, preteča prosvjetiteljstva. (nap. ur.)

I još uz njih Fontenella.¹¹⁸
Stade čitat pisce naše,
Nit mu s' igda grstijaše
Ljetni koji, list li dnevni,
Što nam mudrost nudeć drijeman,
Il rešetat mene j' spreman,
Gdje mi drug se ruga pijevni!
Sudte pravo ili krivo,
Sve sam boljku namjenjivo.

XXXVI.

Na čem li je? Očma čita,
A daljinom misli brode,
Tuga, želja plamenita
I mašta mu dušu vode.
Među vrstam tiskanima
Očma pazi duhovnima
Druge vrste, u njih grezne,
Za tlapnjami čudnim čezne.
To su tajne pripovijetke
Tamnoj, blagoj o starini,
O snu mutnu, babjih činih
Gatke čudne, sad već rijetke,
Duge priče sa oblaka
I pisamca djevojaka.

XXXVII.

I postupce i sve više
U glib čuvstva, misli tone,
Čudne slike mašta riše
Na dnu njegve duše bône.
Prikaza se tijem Onjegu
Na bijelome mladić snijegu,
Gdjeno tobož tiho spava;
"Ustrijeljen je!" glas se zdava.
Prikažu se vrazi stari,
Klevetnici kukavice,
Meka lica nesretnice,
Prezirani nedrugari,
I dvor gorskog usred sklona
U njem o n a , vazda o n a !

¹¹⁸ Bernard Le Bovier de Fontenelle (1657-1757), francuski svestrani filozof, znanstvenik i pisac, čiji je ugled i utjecaj za života bio usporediv s Voltaireovim; autor djela *Recherches physiologiques sur la vie et la mort* i *Entretiens sur la pluralité des mondes*. (nap. ur.)

XXXVIII.

Tako tlapnji privikao,
Malo nije umom šenô,
Te nam pjesnik izišao –
Blago dašto necijenjeno!
Zbilja snagom magnetizma,
Ruskog stiha mehanizma,
Dirajuć si palcem prste,
Bio gotov skladat vrste!
Da j' vještinu u tom steko,
Vidjelo se, kad na samu
Kominskom bi pri tom plamu
"Benedetta"! kadšto reko,
Il bi vapeć: "Idol mio!"
Papuču si na žar dio.

XXXIX.

Dani bježe, sunce sinu,
Poče zima jenjat umah,
Pjevanje ga i smrt minu,
Ni ne siđe bolan s uma.
Proljećem je izdravio,
Uzu svoju ostavio,
Gdje ko surak samotova;
S ognjišta si, od svog krova
Rujnom zorom uporavi
Pravac k Nevi, kud je preče,
Led se lomi, voda stječe,
Sunce titra, snijeg se kravi,
Već se putem sane glibe,
Kud Onjegin brz nagibe.

XL.

Nije sumnje, svi već znadu,
Kud tvrdoglav prilj nam smjeri,
K carevu se sanjka gradu,
K njoj si dašto pravac peri.
Dođe mrtac blijed iz groba,
Redom praznih ide soba,
Ide naprijed, nikog niđe.
Vrata škrinu, on uniđe.
Što li vidi, što ga travi?
Tuj Tatjana sama sjedi,
Tužan joj je obraz blijedi,
Štila pismo, pa ga savi,
Poliše ju suze bonu,
Na ruku si glavom klonu.

XLI.

Tko li neće pojmit dosta,
Nijema jada, zamiranja:
Od kneginje opet posta
Nekadašnja sjetna Tanja.
Smili mu se, k njoj poteče
Smrvljen, tronut pred nju kleče;
Sva se lecnu, šutijaše,
Eugena motrijaše
Bez sveg čuda, bez sveg gnjeva...
Mrak mu oka, tugu nijemu,
Moleć pogled, klečanje mu
Tanja shvaća. – Prosta djeva
Na davnoj si srca snazi
Pred oči mu eto lazi.

XLII.

Niti diže njeg Tatjana,
Niti s njega oka svrže,
Nit mu žarkih od usana
Beščutnih si ruku trže...
Što l' po glavi njoj se muti?
Dugo jošte, dugo šuti,
Nakon tiho probesjedi:
"Ustanite, na toj bijedi
Zborit mi je na sva usta.
Eugene! sjećate se,
Kad me na vas kob nanese
Sred ulika onog gusta,
Kad vam ukor slušat morah?
Sada meni red je zboru.

XLIII.

Eugene! bijah tada
Ljepša, mislim, mlađa, draža.
Ja vas željah, ljubljah rada –
Al se s leda vašeg zgražah;
Za tihu mi ljubav znaste,
Al ju ledom odvracaste!
Bože! Krv mi s' i sad stine
Od mrzloće i grčine,
Kojom strast mi susretoste;
Al vas s toga ja ne krivim,
Načinom bo milostivim
Istinu mi odsjekoste;
Poštenjakom vas priznavam,
S toga hvala do neba vam!

XLIV.

Pustinicom je l' da tada
U okrugu družbe proste
Ne miljah se vama mlada?
Što sad amo dopadoste,
Porušit mi sreću mira?
Valjda samo sa obzira,
Što prostota nijesam naška,
Već sam svijetla velikaška,
Što je muž mi junak ranjen,
I što s toga car nas pazi?
Il što k meni svijet se slazi,
I rod mi je dost razgranjen?
Te da mojoj po slaboći
Uzmognete na glas doći?

XLV.

Suze ronim... Svoje l' Tanje
S uma posve ne svrgoste,
Voljela bih zaziranje
I čut riječi gorke, proste;
Voljela bi gnjev vaš čuti,
Nego l' pisma plač vam ljuti,
Nego l' milak vaš silovit!
Kad vam mlada htjeh se dovit,
Milujuć vas – tada bijedno
Koriste me s milka luda...
Što bi radi klečeć tuda?
Nije l' sve to malo vrijedno?
Srcu li vam, umu gòdī,
Što vam prosta strast gospòdī?

XLVI.

Eugene, što je meni,
Do te slave, do žamora?
Do uspjeha polučenih,
Do posijela, sjajnih dvora?
Čuvitske bi krpe ote,
Sjaj i ponos, sve divote –
Sve bi dala ovog miga
A za svežanj dobrih knjiga,
Za divljačno naše selo,
Za srećicu tihog kuta,
Gdje vas vidjeh prvog puta,
Za groblje nam i propelo
Ono jedno božjeg sina
Povrh groba dadiljina.

XLVII.

Ta je sreća htjela doći,
Domaće se, kocka pade,
Možda zgriješih u slaboći –
Te me sreća ne zapade.
Tad me mati svjetovaše
Plaćući me zaklinjaše,
Kob mi bila dobra svaka:
Udadoh se za prvaka.
Ostavte me to držeću...
U vašoj bo ima vlasti
Velik ponos, dosta časti!
Ja vas ljubim, tajit neću,
Al ja imam svoga druga,
Vjerna dovijek pazit ću ga!"

XLVIII.

Tanja ode. A on staja,
Kano da ga strijela šinu,
I u buni osjećâjâ
Kune srca paljevinu.
Ostružica zazveketa –
Tanjin gospar pridošeta!
U tom po njegov grdom trenu
Viteza si pustmo Genu
Dokraj njegov, našeg vijeka.
Suputnici dugo bismo,
Kraju eto prignali smo,
Kod kuće nas svojad čeka!
Pozdravimo se kod svog dvora:
Davno bilo; – već je hora.

XLIX.

Čitaoče, nedrug drugu,
Ili drug mi bio vrli,
Eto kraja putu dugu,
Zbogom! – bratski brat te grli.
Ako bi se kad ti htjelo
U kiticah tražit smjelo,
Bilo burna spominjanja
Odmora li od djelanja,
Živih slika, dosjetaka
Slovničkih li pogrešaka:
Bog bi dao, duša svaka
Našla nâdi sjajnih zraka,
Zabavku si povod mio!
Živ mi, brate, i zdrav bio!

L.

Čudače mi čudni, zbogom,
Uzoru mi zbogom mili,
I ti trude s pomnjom mnogom
Zbogom ostaj! Što mi vili
Zaviđahu vaše slavje:
Burna vijeka zaborav je,
Slatka riječ je prijatelja,
Povoljica srcu velja.
Minu mnogo od tad dana,
Kad Onjegin, Tanja krasna
Javile se meni za sna,
Postaše mi tvor romana,
Ja ih onda tek nazrijevah,
Još ih crtat ne dospijevah!

LI.

Druzi, što su od svijeh prije
Čuli kîtâ nekoliko,
Pomrli su, drugih nije –
Kako Sadi¹¹⁹ reć je viko.
Bez njih Geni konac spremih.
I ti Tanjin praliče mi,
Uzoru mi pun milote!...
Mnogo li mi vijeka ote!
Blago onom, vijeka rana
Koji doče sveđ da tlápî,
Čaše do dna ne iskapi,
Ne dovrši svog romana,
Već za dobe kraju krenu,
Ko što i ja dočeh Genu!

¹¹⁹ Perzijski pjesnik iz 13. stoljeća. (nap. ur.)

Odlomci iz Putovanja Onjeginova

Posljednji pjev Evgena Onjeginova bio je izdan posebice sa slijedećim predgovorom:

"Ispuštene kitice bijahu povodom čestim prigovorom i podsmješajem (u ostalom veoma pravednim i oštroumnim). Autor prostosrdice priznaje, da je ispustio iz svoga romana cijelu glavu, u kojoj je bilo opisano putovanje Onjeginovo po Ruskoj. On je bio vlastan označiti ispuštenu glavu točkama ili brojem; ali voljan ukloniti se sablazni, odlučio je rađe natpisati posljednoj glavi Evgena Onjeginova mjesto devetoga osmi broj, te žrtvovati jednu od konačnih kitica, koja je glasila:

Hora j!: pero mira prosi;
Devet pjeva već naslagah,
Na brijeg drag mi lađu nosi
Devetoga vala snaga.
Hvala vilam deveterim itd.

P . A . K a t e n i n (komu prekrasni pjesnički dar ne smeta biti i tankim kritikom) pripomenuo nam je, da je taj izlučaj možda ugodan čitaocem, ali da ipak vrijeđa osnovu cijeloga djela, jerbo po tom prijetvor Tatjane seoske plemkinje u Tatjanu, uglednu velikašicu, izlazi malo nenadan i nejasnjen: a taj prigovor odaje ovijana vještaka. Autor sam osjećaše pravednost toga prigovora, te je ipak volio ispustiti tu glavu s razloga važnih njemu a ne općinstvu. Nekoji su odlomci bili već tiskani, mi ćemo ih ovdje poredati i uvrstiti u taj red još nekoje kitice.

Evgen Onjegin ide iz Moskve u Nižnij Novgorod:

. tuj je
Grad Makarjev, u njem vreva.
Obilja mu glas se čuje:
Tuj Indijski biser dopa,
Vino dade Europa.
Tu je čopor konja lijepih
Polovljenih uz kraj stepi.
Igrač donije na tu zgodu
Kocke, karte posve nove,
Stare kćeri plemić dove,
Te doniješe staru modu.
Svak se tura, nudi, laže,
Trgovački duh se kaže.

Onjegin ide u Astrahan i odatle na Kavkaz:

Terek hladni naprijed sili,
Brijeg mu kruti odranja se,
Bijel se oro u vis krili,
Spustiv roge jelen pase,
U hlad stijenam legle deve,
Konj Čerkeski lugom reve,
Uz kraj čergam niže brda
Kalmučka se bijele krda.
Na daleku – Kavkaz eno,
Do glavne mu svake kose
Kroz branike prodrlo se,
Sve je krvlju omeđeno,
Uz Aragon¹²⁰ uz Kur¹²¹ je li,
Ruski čador da se bijeli!

Pustinji su straža vječna
Opklopljeni humlja redom
Rt Peštù, ta gora krečna,
I Mašùkov oblaj sredom
U zelèn si divnu ovit;
Vrutak pod njim vri ljekovit,
Lete tamo topličari:
Ranjenika eno starih,
Drugih, što ih kosti bole,
I ženara oslabljenih,
Svaki neko čudo žeti,
Gizdelinke koži vole,
Da im glacne, starac pako
Još pomladit rad bi s' jako.

Jadne misli misli Geno
Posred bonih topličara,
Tužno li je gledò, gdjeno
Dimeć u vis suklja para,
Uze jadat u to ime:
Zašto u grud ne rani me?
Zašto nijesam smrti slika
Poput bijednog zakupnika?
Zašto kap mi pala nije,
Ko što takva nađe sreća
Prisjednika Tulskog vijeća?

¹²⁰ Aragvi, rijeka u Gruziji, ulijeva se u Kuru. (nap. ur.)

¹²¹ Kura, rijeka koja teče kroz Tursku, Gruziju, Azerbajdžan i ulijeva se u Kaspijsko more. (nap. ur.)

Zašto nemam boli čije,
Već sam krepak, zdrav i jedar?
Samo nijesam vesô, vedar...

Onjegin posjećuje zatijem Tauridu:

.
.
Mašti mojoj kraju sveti:
Gdje se j' s D'janom Pilad tuko,¹²²
A Mitridat¹²³ sam nasuko,
Mickievič trgo pjeti¹²⁴
Posred stijena bazajući,
Svoje s' Litve sjećajući.

Prekrasni ste, krimski žali,
Gledam li vas zorom s barke,
Kad se tavno nebo gali,
Zrake sinu na vas žarke.
Prvi put se tako čudih,
Gledajuć vam gorske grudi
Vedru nebu na modrini,
Dô i sela, ures ini.
Koliko li ono doba
Slatko čuvstvo zanjelo me,
Tatarske vam smotriv dome.
Blažena li tad tjeskoba
Plamene mi stegnu grudi
Vilo, prošlo daj zabudi!

Kakva l' groz me čuvstva toga
Shrva? Sad ga nema eto,
Izmijeni se, nestalo ga,
Blag ti pokoj, davna sjetio!
Samotan mi kraj tad trebo,
Pustoš divlja, mrko nebo,
I šum mora, golet lita,
Uzor-djeva ponosita,
Strasti nikad nekušane...

¹²² Pilad, Orestov prijatelj koji se na Tauridi suprotstavlja božici Artemidi (Euripid: *Ifigenija među Taurijcima*). (nap. ur.)

¹²³ Kralj Bosporskoga carstva u 2. st. pr. n. e., počinio samoubojstvo na Krimu nakon što su ga porazili Rimljani. (nap. ur.)

¹²⁴ Poljski pjesnik Adam Mickiewicz autor je *Krimskih soneta* (1825); Krim je posjetio kao sudionik Krimskog rata. (nap. ur.)

Drugi danak, drugi sanak,
Tad i u moj dođe stanak
Mir mi mašte uzrujane,
U kupu si, čim sam mogo,
Usuh k vincu vode mnogo.

Prilike se druge sade
Mile meni: mala gora,
Dva jasenka čelo zgrade,
Tarabica oko dvora,
Na nebu mi oblak tmasti,
Pored guvna slame plasti,
Ribnjak natkrit hladom iva,
Kuda račad mlada pliva;
Mili mi se balalajka,
Pjani topot ruskog svata
Selskoj krčmi blizu vrata,
Uzor mi je – domu majka,
Želja mi je mir nam dvora,
Pladanj čorbe, krušca kora.

Kada kiša sipi nice,
Rad običem krave, bike –
Prostačke su to vam trice,
Flamanske su škole slike.
Da li tako mlad još zborah,
Zna vodomet Bakči-dvora,
Zna, da l' miso toli mrsku
Ja pri njegovu smišljah prsku,
Kad Zaremu maštom plamnom
Ondje stvarah vrućih dana....
Sjajnih pustih sred dvorana.
Tri je ljeta kašnje za mnom
Šuljao se po tlu tome
Moj Onjegin, spominjo me.

Življah tada u Odesi
Prašnoj... uz sjaj neba vedra,
Uz buk tržni, kada sve si
Lađe šire bijela jedra
Sve Evropski nudi, cijeni,
Na južnu se sja, šareni
Svijet raznolik živ i bučan,
A Ital'je jezik zvučan
Razliježe se ulicami,
Kud se žuri tih Slovjenc,
Francez, Bugar, Grk, Armenac,

I korzari svak na sami
Jeđupćanin¹²⁵ i Španjolac,
Moldavljanin, Anatolac.

Moj Tumanski krijesom boje,
Zvučnim redci, kako niko,
Grad Odesu nasliko je,
Al je malo prekamiko.¹²⁶
Dođe pjesnik znan vještinom,
Te u ruci s očalinom
Sam će morem, sam za smjerom:
Čarobnim je svojim perom
Opjevao perivoje.
Utvaranje to bje golo,
Gola stepa naokolo,
Jedva gdjegdje drvce koje
Sav to uspjeh teška truda,
Po tom mršav hlad je tuda.

Prašinom si da je znatna,
Rekao sam za Odesu,
Povrh toga još je blatna,
To joj namah mane dvije su.
Voljom divljeg bure bijesa
Podrug mjesec sva j' Odesa
Potopljena, zajažena,
U glib blata ugljibljena,
U blatu su na po hvata.
Sve joj kuće, pješke poći
Na štulah je samo moći,
Kola greznu usred blata,
Izvlače se iz njeg kola
Mjesto konja na dva vola.

Al se veće kamen lomi,
Drum uzidat oblast haje,
Spasit će se grad i domi,
Kovan oklop kano da je.
Jošte jedan dar Odesi
Treba da se brže desi.
Pitate me, što to? Voda!

¹²⁵ Puškinov prijatelj iz Odesa, Egipćanin Морали (Maur Ali), nekadašnji gusar (korzar) i pustolov. (nap. ur.)

¹²⁶ V. I. Tumanski, Puškinov prijatelj koji je zajedno s njim služio u Odesi, autor je pjesme *Odesa*. (nap. ur.)

Neće žalit trud gospoda...
Čemu? Vodu pit je gore,
Prem u dobra građanina,
Kad je cijena dosta vina,
Al je južno sunce, more.
Kud ćeš bolje? Tko da zdvaja?
Blažena li, braćo, kraja!

Čim li topu iz čeljusti
Jutren grmnu hitac s lađe,
Niz krš k moru ja se spustih,
Gdje mi mila last se nađe.
Plinem lasno valom slanim,
Kupanjem se krijepim ranim,
Ko u raju Moslem pustu,
Srknem za tim kavu gustu.
Pođem bazat. Nuto veže,
Već k a s i n i nuto trijema,
Gdje m a r k e r se snen proteže
Držeć metlu, dječak sprema
Zvekećući svoje čaše,
Dva već tršca dolandaše.

Trg se nuto zašareni,
I oživi; onud, tuda
Tražeć poso vrljâ lijeni,
Marnik ima posla svuda.
Djeca živa naprijed jure,
Trgovci se na brijeg žure,
Vidjet možda toga dana
Zastavu si, jedra znana.
Žure s' vidjet kakva roba
U k o n t u m a c nova dođe?
Boce vinca jesu l' ođe?
Gdje je kuga u to doba?
Glad li, rat li izgleda se,
Kako l' drugi glasi glase?

Bezbržižnici mi smo samo
Usred brižnih trgovaca,
Ostrige si izgledamo
Carigradskih od znanaca.
Što je? – Na ih? – Koja radost!
Oblaporna leti mladost
Iz ljusaka gutnut nice
Sočne, žive zatvornice
Limun-sokom osočene.

Nasta vika – u g'roca
Lahka vina nesta bôcâ,
Što ih O t o ¹²⁷ nosi zdene.
Čas im leti, dok se časte,
A nevidce račun raste.

Al je večē, nastup tmini;
Operu nam red pohodit,
Sve j' opojit vješt Rosini,
Svoj Evropi jak ugodit.
Zaman surov kritik grize,
K novim niže nove nize,
Zvuke lijeva, zvuci vriju,
Zvonko teku, srca grijū,
Kao cjeliv čeda lijepa,
Sve je milka njega, vatra,
Zlatna iskra, srećna snatra,
Struj šampanjca uz puk čepa...
Slobodno li meni činom
Srvanit glazbu i pjev s vinom?

Nema l' tamo radovanja,
Radoznalih tih lornjeta,
Za kulisom sastajanja?
Primadone? Ni baleta?
U loži li nema jasnih
Trgovkinja mladih, krasnih.
Sebiradih, pokunjenih,
Hrpom roblja okruženih?
Zanima li njih posvema
Kavatina, molitva li,
Ili vole drugoj šali....
Čim u kutu muž im drijema,
Čuje l' pljesak, "fora"¹²⁸ vikne,
Zijevne, opet hrkat nikne.

I finale grmi, začē
Topot, vrema razlažaju,
Na trg mnoštvo grnut mače,
Svjetiljke se, zvijezde sjaju.
Sin s' Avzonje¹²⁹ slašču poji
I pjevuca napjev koji,

¹²⁷ Odeski gostioničar.

¹²⁸ Fora! (tal.) – van, napolje!

¹²⁹ Auzonija je stari pjesnički naziv za Italiju (prema Auzonu, sinu Odiseja i Kalipse). (nap. ur.)

Dovrši ga tužno, nijemo
Mi tek riječi zaruknemo.
Kasno j'. Tiho sni Odesa;
Topla noć je, daška nigdje,
Nigdje zvuka. Mlađ iziđe.
Prozračnih je pram zavjesa
Rastrt nebom. Muk je tu mi,
Samo Crno More šumi.

Tako življah u Odesi....

Rječnik

Ajak (ar.) – vrsta žestokog alkoholnog pića s Bliskog Istoka, s okusom anisa

Albion – latinski naziv za Britansko otočje

baviti – boraviti

bazati – skitati

benedetta (tal.) – blagoslovljena

bo – jer

bordovac – bordeaux, vrsta francuskog cijenjenog crnog vina

boston – vrsta kartaške igre

breka – smrča, gluhač, aromatično nisko četinarsko stablo koje raste na Sredozemlju (*juniperus phoenicea*)

Brenta – rijeka u sjevernoj Italiji, protječe blizu Padove i Venecije

cergati se – prepirati se

cijelj – cilj

cijenac – kritičar

comme il faut (franc.) – kako treba, kako dolikuje

čatiti – čitati

čavkuniti – brzo hodati

čepica – kapica

čubiti – besposličariti, dangubiti

čuvida – krinka, maska

daća – ruski ljetnikovac, vila izvan grada

depiti – udariti

dobnik – sat, ura

dodjeti – dotaknuti

dojka – dojilja

dosle – do sada

dugčas – dosada

durak – vrsta kartaške igre (rus. glupak, budala)

dvogub – dvostruk

dvorski – nadstojnik, ravnatelj vlastelinskoga dvora, upravitelj imanja; **dvorsko-**

vica – žena dvorskoga

đenerô – general

Feb – pridjevak Apolona, starogrčkog boga svjetlosti, sunca, glazbe, medicine, poezije, proricanja...

Flora – starorimska božica cvijeća, plodnosti i proljeća

framazon – slobodni zidar, mason

galicizam (prema Galija) – riječ posuđeni-
ca iz francuskog jezika

gled – pogled

godovno – rođendan

grstiti se, grustiti se – gaditi se

gviriti – viriti

handra – nevolja, nesreća, tuga, depresija;

handrast – nesretan, depresivan

hintov (mađ.) – kočija

hlijev – štala

hro – hrl, brz, hitar

hvot – sežanj, stara mjera za dužinu (oko 1,8 m)

idol mio (tal.) – moj idol

iskusit – iskusan

jambički (grč.) – pridjev prema *jamb*, dvo-
složna pjesnička stopa, naglasak na dru-
gom slogu; **jambički slog** je jamski tri-
metar, najčešći stih starogrčke drame
(usp. *trohejski*)

jed – otrov

Jeđupćanin – Egipćanin

Kalmik – pripadnik naroda mongolskog
porijekla koji živi na obalama Kaspijskog
jezera

kasino (tal.) – lokal, klub, čitaonica, dvo-
rana za zabave; kockarnica

kavatina (tal.) – u operi kraća lirski pje-

sma

kibitka (rus.) – ruska laka putnička kola ili saonice, obično s natkrovljem

kičina – ukras, ures (odinja)

kindžal (tur.) – široki kavkaski bodež

kočeš – kočijaš

koledar – pučki kalendar s narodnim mudrostima

koli – koliko

kontumac (lat.) – karantena, lazaret, skladište

korba – korenje, ukor

korzar – gusar

kotiljon (franc. *cotillon*) – francuski društveni ples

krâviti se – topiti se

krilaš – krilati konj (iz slavenske mitologije)

kumir (rus.) – slika ili kip kojemu se iskazuje štovanje, idol

kuzina (franc.) – rođakinja

Lada – staroslavenska božica proljeća i mladosti

last – užitak, naslada; mir, spokoj; besposlica

lasno – lako

l'hombre – španjolska kartaška igra

lijer – ljljan

lis – list

lornjet (franc.) – sklopljive naočale ili kazališni dalekozor s drškom, ne drže se stalno na očima nego samo kad zatreba; usp. *očnik*

lučiti – razlikovati

Ljeljo, Ljeljević – slavenski bog ljubavi, Amor

ljumati – hodati pognut, sporo hodati

mala – pištolj

mazur, mazurak – mazurka, poljski ples

Melpomena – jedna od devet Muza, zaštitnica tragedije

milak – ljubav, milina, nježnost

mititi – darivati

móba – buka

nado – čelik

namah – odmah

nasad – vrt

nasumit – izbezumljen

naumce – namjerno

nebilica – nešto što ne biva, nešto nestvarno; u izvorniku Puškin spominje britanske *muze*, a prevoditelj ovu riječ koristi zbog rime

neduž – nedužnost, nevinost

nehar – nezahvalnost, nemilost

nežapce – bez prenemaganja

nikom – nice, ničice

nujnik – nesretnik, tužan čovjek

Njemad – Njemačka, Nijemci

oblaporan – gladan, pohlepan, nezasitan, proždrljiv

oblast – vlast

oblatka – sredstvo za lijepljenje pisma, naljepnica

obodac – naušnica

očnik – lornjet, sklopljive naočale ili kazališni dvogled s drškom, ne drže se stalno na očima nego samo kad zatreba

općinstvo – javnost, publika

opica – majmun

pabog – lažni bog

parba – parničenje, sudovanje; svađa

pasma – pasmina

pečal – tuga

pestilja – pjestinja, dadilja, njegovateljica (u originalu Puškin koristi riječ od milja *njanja, няня*)

plještiti – pljeskati

podrug – jedan i pol

Ponevje, Ponevlje – kraj oko rijeke Neve (blizu Petrograda)

ponjati – shvaćati, poimati

potla – poslije, potom

povoljica – uгода, radost

predsuda – predrasuda

prilj – prijatelj

prokšiti – maziti se, ponašati se razmaženo

pròšljak – prolaznik

račiti – htjeti, željeti

rashodnica (knjiga) – knjiga rashoda, troškova, financija

raskraviti – otopiti

rastaj – rastanak

raz – razina

razvod – razgraničavanje vlastelinskog ili seoskog imanja

rijeti – reći

ročiti (se) – dogovoriti (se)

rogonos – rogonja, prevareni muž koji "nosi rogove"

samovar (rus.) – tipična ruska prenosiva naprava za kuhanje čaja

sijerak – vrsta biljke koja se koristila kao stočna hrana, sa klasom karakteristične ljubičasto-narančaste boje nalik suncu na izlasku ili zalasku

sip – nasip, brana

skobiti (se) – susresti (se), naići

slota – nevolja, neugoda

sopiti – uzdisati, zadihati se

spetiti – opaziti, ugledati

spješiti – žuriti, hitati

spomenak – spomenar

starokov – starih, istrošenih potkova

stinuti (se) – slediti (se)

stobor – stup; *stoborje* – ograda od stupova

sukobiti – susresti

surak – mrmot, vrsta glodavca iz obitelji vjeverica; inače živi u skupinama ali se zimi povlači u osamu i spava zimski san

svika – navika

svojad – svojta, rodbina

štucka – vrsta vrča

Talija – Muza zaštitnica komedije, tj. kazališta općenito

Taurida – antičko ime za poluotok Krim na Crnom moru

tečaj – tijek

Terek – rijeka u današnjoj Gruziji i Rusiji, ispod Kavkaza

Terpsihora – jedna od devet starogrčkih Muza, zaštitnica plesa i glazbe

trijestgub – trideseterostruk

trnapiti – upasti, upadati

trohejski – trohej je pjesnička stopa od dva sloga, naglašen je prvi slog (usp. *jam-bički*)

tuč – vrsta mjedi, tombak

ulik – drvored, šumarak

Uris – sudbina (*urisiti* = odrediti)

uskos – usprkos

utrenik – utrti put, staza

utušiti – ugušiti

vaj – jad; uzvik: jao!

Vale! (lat.) – latinski pozdrav, zdravo!, živio!

vasagterat – govoriti "Was sagst?", "što kažeš", odnosno govoriti njemački

verige – okovi, lanci

vesak – tihi glas, mrmor

vijeku – uvijek

vistovati – igrati vist (v. *whist*)

virgo – bacio (od gl. vrći)

vrijed – uvreda, ozljeda, bol

vrže – baci (od gl. vrći)

whist (engl.) – engleska kartaška igra popularna u 18. i 19. stoljeću

zaman – uzalud

zden – hladan, studen

zenica – zjenica

zlopadnik – nestašnik; *zlopadenje* – nestašluk

znaličnik – radoznalac; *znalično* – radoznalo

zobun (tur.) – vrsta prsluka

žapati se – prenemagati se, oklijevati